

Momo KAPOR

OT
SEDEM
DO TRI

Vtoro izdanie,
„Softis“,
Varna, 2007

Momo KAPOR

OT SEDEM DO TRI

Prevod ot srybski Hari STOJANOV

Momo Kapor OD SEDAM DO TRI, roman, drugo izdanje,
biblioteka EVERGRIN, ZNANJE, Zagreb, 1983.
Sa srpskoga preveo Harry Stojan ©, Varna 1985.

Vtoro izdanje,
„Softis“,
Varna, 2007

Momo KAPOR

OT SEDEM
DO TRI

(roman)

Vtore izdanie
„Softis“,
Varna, 2007

"Narichajte me Ishmael!"

(HYRMAN MELVIL, "MOBI DIK")

"Vsichki shtastlivi semejstva si prilichat, vsjako neshastno semejstvo e neshastno po svoemu."

(LEV TOLSTOJ, "ANA KARENINA")

"Dnes majka mi umrjala. Mozhe bi vchera, ne znam."

(ALBER KAMJU, "CHUZHDENECYT")

"Edna sutrin Gregor Zamza se sybudi sled nespokojni synishta i otkri, che v legloto si e preobrazen v ogromno nasekomo."

(FRANC KAFKA, "PREOBRAZHENIETO")

Vsevyzmozchni nachala!

Ima li neshto po-trudno ot tova da zapochnesh njakoja kniga? Otkriesh li naj-podhodjashtoto pyrvo izrechenie, koeto e reshavashto, neshтата shte se zarazplitat ot samo sebe si, vse edno, che naj-nakraja si hvanal nishkata v zapleteno kylbo. Naj-malko trijsetina pyti zapochvah pyrvo izrechenie na tozi rykopolis. Naj-posle, sled mnogo myki, se reshih na tova:

Da rechem, che sym. obiknoven chovek, vypreki che tova ne e syvsem tochno: njama obiknoveni hora. No istorijata ne mi e otredila njakakva osobena rolja, nito pyk, uspokojavam se, e imalo uslovija za takova neshto. Nikoga ne sym drupal za njakakvo izkljuchitelno mjasto v zhivota. Tova mozhe bi e posledica ot vrodinata mi sramezhlivost i stesnitelnost, a mozhe bi i rabota na domashното mi vyzpitanie (izrasyl sym v skromno

chinovnichesko semejstvo) , pri tova nikoga ne sym komandval drugi, nito pyk tova me e privlichalo. No zatova pyk drugi sa me komandvali! Po vreme na dvajsetgodishnata si sluzhba smenih nad sto shefove, sekretari, nachalnici, pomoshtnici i direktori. Te bjaha kakvi li ne. Tyrpelivo chakah da se umorjat malkite tirani ot vlastvaneto i da izcheznat ot moja zhivot. Samo kakva naivnost! Ponjakoga i dochakvah tova (umiraha ili bivaha svaleni ot dlyzhnost), no, uvi, nasledjavaha gi tozchas njakakvi mladi, podobni na tjah, bodri i otpochinali – zhadni za vlast i mogyshtestvo. Kolkoto i da e neznachitelno – gospodstvoto njama kraj! Sjakash mi bivashe po-dobre s onezi, predishnite. Pyrvo, bivaha znachitelno po-vyzrastni ot mene, osven tova, mnogo ot tjah s vremeto bjaha zatlysteli, natezhali, umorili se ot vlastvane, stanali njakak si tromavi i dori dobrodushni, zashtoto se bjaha uverili, che ne zhelaja da im otnemam posta. Trjabisvashe, znachi, da chakam i tehните naslednici da se najadat, da podredjat apartamenti i kyshti, da izzhenjat decata i naj-nakraja da mirjasat... No az imam samo edin zhivot! A toj dalech ne e tolkova dylg, che da iztrae, dokato se izredjat vsichki onezi, koito sa zhadni za vlast. Bi bilo naivno da se vjarva, che vlastta – tazi prastara podpravka na istorijata – shte izchezne v njakoja kancelarija samo zatova, che sa izmisleni elektricheskite pisheshti mashini, ta korespondencijata na shefovete veche ne se prepisva s podostreno gyshe pero ot Gogolevija kolezhki sekretar ot chetirinajseti chinovnicheski klas, a tova veche izvyrshva elektronna mashina IBM. I taka, vkusyt na vlastta e nevyzmozhno da se zalichi, tochno kaktto godini nared ne uspjah da premahna mirizmata ot shtavena kozha ot edna kozhena shapka, vpreki che celi dve godini ja dyrzhah okachena na gvozdej na balkona, kydeto fuchaha vsichki belgradski vetrove. Kakvo li ne pravih s neja!

Dori ja potapjah, v odekolon, no shtom ja slozheh pak na glavata si, vsichki pochvaha da dushkat naokolo si, sjakash pod shapkata si krieh myrsha.

Estestveno, i vkusyt na vlastta se e prenesyl dnes v njakakyv drug plod, poluchen sled krystosvane na nauchna osnova: trudno e da se poznae, kakto otrovnata jabyлька v rycete na dyrtata veshtica, naeta ot Snezhankinata mashteha, za da se otyrve ot krasivata si zavarenichka.

Razbral tova, opitah se da se svra v njakakva svoeobrazna cherupka, v malkite si sledobedni udovolstvija (ot tri do sedem) , priel dobrovolnata mimikrija na taka narechenija "malyk chovek", makar che, dori i sluchajno, nikoga ne sym se chuvstval malyk! Naivno vjarvah, che vypreki vsichko e vyzmozhno da se zapazi njakakyv taen lichen zhivot, do kojto drugite njama da imat dostyp. Dobre. Shte otrabotja polovinata ot denja ot sedem do tri, shte izpylnja poslushno vsichko, koeto se iziskva ot mene, no tam, kydeto otivam sled tova – tam najposle shte byde taka, kakto na mene mi se iska. Vjatyir i mygla!

V nachaloto, dokato chovek e oshte mlad, ima chuvstvoto, che rabotata v kancelarijata, v kojato sluchajno se e ozoval, e vremenna. Kolko vreme ima pred nego! Ako njakoj mu kazhe togava, che vsichki godini do pensija shte prekara v plesenjasalata staja, na sedmoto bjuro vljavo ot vratata, s oshte devetima neshtastnika, ili njama da povjarva, ili tozchas shte se obesi. A eto che mnozinstvoto ot horata po gradovete taka dochakva starostta si. Kakvo gi zadyrzha li? Nadezhdata, che njakoj den vse pak shte se izmyknat. A i togava, kogato chovek, prestane da tai kakvato i da e nadezhda odnosno sebe si, ostava mu nadezhdata, che vse pak decata mu shte se izmyknat. A tova vse oshte e neshto! No idva mig, v kojto chovek neochakvano se zapitva: s kakvo izobshto se e provinil, che da byde osyden na tolkova dylga katorga? Kakvo e pregreshil, pred kogo e tolkova

vinoven, che prez vsichki tezi godini da strada zaradi neizvesten grjah?

Ot druga strana, ostava mu vse po-malko vreme za onova malko tajno ubezhishte. I kogato se dobere do nego, njakakva gorchivina zapochva da trovi тази trudno izvojuvana, skrishna svoboda – tajnoto skrivalishte ne mu predlaga poveche nikakvo udovolstvie.

Decata, zaradi koito uzh se e zhertval, veche sa porasnali i si imat svoite grizhi. Edno po edno zaminavat ot kyshti, v zhivota, bez da zabelezhat nashite zhertvi. Chuvstvame, che naprazno sme se byhtili. Mozheli sme da bydem tova ili onova, mozheli sme vsichko, a sme se syglasili na porjadychnost, poslushanie – na dobrovolna posredstvenost!

Da me ubijat, no ne bih si pozvolil sled chetvyrt vek blyskane po kancelariite da izvadja njakakvo generalno zakljuchenie ili, ne daj si bozhe, da davam syveti na onezi, koito sa ostanali i prodylzhavat da gnijat tam. Izpisani sa tonove bumagi za bjurokracijata i administracijata, a sa gi pisali hora mnogo po-umni ot mene, i kakvo? Ot taka chestite obvinenija i spomenavane na vsjaka krachka, dumata bjurokracija e izgubila vsjakakyv smisyl, syshto kakt komarite stanaha ustojchivi na de-de-teto!. A tja tova e i celjala! Hitra e. Stoglava. Koj se plashi dnes naprimer ot Baba Jaga? Vari ja, pechi ja, bjurokracijata prodylzhava da izmychva i trovi svoite zalozhnici – sluzhelite. Vsichki, koito pishat za neja, predlagat golemi reshenija, razchepkvat ja njakyde izotgore ili odstrani, vse edno, bez. da si priznajat dori za mig, che prez cjaloto vreme se chuvstvut nejni zhertvi! Diagnostata e syvyrsheno tochna – samo che pacientite prodylzhavat da si umirat! Specialistite pyk biha zhelali edna po-dobra, po-efikasna i po-syvyrshena administracija, kojato njama da izostava ot vremeto si, no tova, che njakoj e prinuden da kree cjal zhivot ot sedem do tri nad syvsem nenuzhni i

bezsmisleni dela, zabraven i ot boga, i ot horata v polumravnata kancelarija, tova njakak si se razbira ot samo sebe si.

Sled, vsichki tezi umni knigi znachi, ne mi ostava nishto drugo, osven (shtom veche sym zatynal do gusha) da izsledvam i prouchvam, vyrhu sebe si cjalata тази работа, syshto kakto onezi ucheni, koito sami vkarvali novootkriti serumy vyv venite si s risk da zaboletat ot holera, predi da uspejat da pomognat na kogoto i da bilo.

Da se vpusna v takova neshto mi pomognaha, priznavam, njakolko shtastlivi obstojatelstva. Oshte ot malyk obichah knigite i družhah s tjah. Kolko pyti pokojnata mi majka (Bog da ja prosti!) izdyrivashe ot rycete mi njakoj roman, ta dori otvyrtashe i krushkata, samo i samo da prestana da cheta! Povyrazstnite zheni po onova vreme vjarvaha, che ot chetene se razvaljat ochite, bez da misljat kolko se razvalja celijat chovek, kogato izobshto ne chete! Za kakvo sa mu togava zdravi ochi?

I taka, vinagi sys sebe si na rabota mykneh po njakoe knizhle. Videli, che se vyzpolzvam ot vseki svoboden moment da procheta neshto, kolegite mi ot kancelarijata chesto se obryshtaha kym mene za syvet pred njakoj praznik ili nechij rozhden den koi knigi da kupjat i kyde shte gi namerjat po-evtini. Znaeh vsichki mesta iz grada, kydeto na polovin cena mogat da se namerjat oshte novi izdanija. Tyj kato vsichki chudaci, koito obikaljat antikvarnite knizharnici, se sblichavat sled vreme, dokato prehvyrlyat kupishta knigi s nadezhdata, che sluchajno shte se natyknat na neshto unikalno, ne mi beshe trudno da si spechelja izvesten avtoritet v tozi gore-dolu zatvoren kryg i da se zapoznaja s mnogo hora, koito zhivejat ot knigata. Tolkova se specializirah v тази работа, che uspjavah da izrovja redki neshtica, pechatani oshte predi vojnata, koito sled tova izobshto ne sa prepechatvani, da predugadja iztegljaneto na

njakoi izdanija, a njakolko pyti dori i da kupja po dva-tri ekzempljara ot kniga, kojato chas po-kysno bivashe zabranena i konfiskuvana ot knizharnicata. Edin den mi poveriha da systavja biblioteka na ZUKID. Imahme zala za oficialni zasedanija, v kojato njakakyv mnogoobeshtavasht arhitekt sluchajno predvidil cjala stena s prazni polici, ta trjabvashe s neshto da bydat zapylneni, za da se snimat pred tjah shefovete, kogato davat intervjuta. Kakva chudesna rabota! Bjaha mi otvyrzani rycete i za otpusnatite pari uspjah da zakupja dva pyti poveche knigi, otkolkoto kojto i da bilo drug.

Zashto govorja za tova li? Zashtoto knigite, koito vnimatelno chetjah, mi pomognaha po-dobre da razbera neshtata, koito vizhdah sys sobstvenite si ochi prez chetvyrtvekovnata si rabota v kurierskata sluzhba na ZUKID. Tyj kato samo edin kurier znae kolko kancelarii ima v tozi grad i kolko si prilichat edna na druga! Ako imam kysmet da iztyrpja i pochteno da zavyrsha tezi zapiski, mozhe bi shte mi se udade vyzmozhnostta da otkrija pyt do syrce to na bjurokratskoto chudovishte, koeto tupti, zakljucheno zad sedem priemni kancelarii, sedem sekretarski preddverija, sedem tapicirani vrati i sedem sekretni bravi s shifyr v edin kabinet.

Kakvo celja s tozi skromen rykopolis, ako njakoga se sдобie s korici i stane kniga, v koeto napravo se symnjamam? Nishto drugo, osven da pokazha chinovnicheskata glupost, onezi, koito trovjat zhivota na moite bratja – sluzhiteli vseki predobed! Iskam da znajat, che vniknah v tjah! Tazi kniga zatova e prednaznachena za chetene ot poluotvoreno chekmedzhe (tyj kato e i pisana za chekmedzhe), v koeto mozhe nezabeljazano da izchezne vseki mig, shtom se pojavi njakoj, pylnen shefovski fazan, njakoj, pred kogoto trjabva da se prestruvash, che postojanno, predano izvyrshvash kancelarskata rabota. Knigata togava, naistina, shte izchezne, no ne i smehyt – edinstvenijat

nachin, kojto ni e ostanal da se borim sreshtu bezsmislenija zhivot.

*

Mozhe bi trjabva da se pishe za vsichko. Za vsjaka drebolija, kojato ni se e sluchila, nezavisimo ot tova, che na pryv pogled e neznachitelna. Mozhe bi njakoj den, kogato veche njama da ni ima, njakoj shte se interesuva ot vseki nash mig: izkachvaneto na stylbite s prepylnena pazarska chanta i pochivkite na ploshtadkite mezhdu etazhite, cheteneto na vestnik v klozeta, tishinata mezhdu dve podnasjanija kym ustata na lyzhicata s govezhda supa prez vreme na nedelnija obed, otchajaniето, koeto ni obzemashe pred pyrvo chislo na meseca, kogato ostavahme bez sredstva za zhivot, bez da mozhem da vzemem na zaem ot njakogo. Mozhe bi njakoj den horata dejstvitelno shte zhivejat drugojache, po-smisleno, i mozhe bi zatova shte iskat da uznajat kak e izglezhdal edin syvsem nespoluchliv, tjagosten zhivot ne samo ot sedem do tri, a mozhe bi i onova negovo prodylzhenie, zaradi koeto sme se byhtili: vremeto ot tri do sedem, ako izobshto gi interesuva neshto, svyrzano s nas, bezlichnoto kvartirantsko pokolenie. Ne e moja rabota da razsyzhdavam koe e vazhno i koe ne, da proiznasjam prisysda nad svoja zhivot! Ponjakoga obiknoveno cigare ot izgrizano vishnevo dyrvo govori poveche za bashta ni, ot kogoto sme go nasledili, otkolkoto biografijata, pisana s negovata ryka. Toj e mozhel i da poslyzhe, sledite ot zybite mu vyrhu cigareto – ne! Mozhe bi zatova shteshe da e dobre da napisha tritomna saga za bednjashkite ni dni, da zapisvam vsjaka дума, kogato e bivalo vyzmozhno, vsjaka svada, datata; mozhe bi shteshe da e dobre da se prilozhat trolejbusnite bileti ot linija edinajset – te biha napomnjali za studenite mrachni sutrini bez nadezhda pod

drezgavoto ulichno osvetlenie, kogato po pytja do sluzhbata spim pravi, zaobikoleni ot vremennata toplina na telata okolo nas; da se prilozhat dogovorite za zakupuvane na apartamenti, smetkite za naem, tok, voda, iznasjane na smet, televizor, radio, pozemlen danyk, vyzduh, chlenski vnos za blagotvoritelnite organizacii, lekarskite recepti: chrez tjah bihme mogli da rekonstruirame bezsynnitate noshti po vreme na detskite bolesti, treskavoto bylnuvane, mirisa na sirop i havlieni kyrpi, natopeni v ocet; nakraja – onova nepovtorimo chuvstvo, che sme zaedno, che edinstveno nie trimata prinadlezhim edin na drug i che navsjakyde okolo nas e ravnodushieto na chuzhdite hora. Da se prilozhat i detskite svidetelstva, s koito taka sme se gordeli, sled tova zastrahovkite, pystrite obligacii ot dyrzhavni zaemi – vypreki che i samite njamahme, davahme zaem na dyrzhavata, kogato ni iskashe, bez da izplati njakoga tozi dylg (otechestvoto na nikogo ne e dlyzhnik); listove ot chitanki, istorii s prodylzhenie, izrjazani ot njakoj vestnik, s nadezhdata, che taka shte systavim interesna kniga; kapachki ot koka-kola, kuponi, kibrit, kopcheta, kutii ot prah za prane – dokazatelstva, che sme uchastvali v njakoe razigravane na tombola, v kojato pechalbite bjaha kyshti i koli i – Palma de Majorca! – bileti, koito ne izvljakoha nikakva pechalba; mozhe bi oshte i medicinskite udostoverenija? Kryvno. Utajka. Analiz na urinata. Encefalograma na treptenijata v uplashenite ni mozyci. Sluchajni fotografii ot avtomat 12 h 6. Banknoti, koito njakolko pyti sa zamenjani s novi. Pismeni opravdanija pred shefa: "Dajte pismeno objasnenie za tova!" Zapovedi za polzване na godishni otpuski. Ukazi, s koito se promenja statutyt i naimenovaniето na rabotnoto mjesto v syotvetstvie s administrativnite promeni, dokato si ostavahme postojanno na syshtoto. Vsichko. Vsichko. Vsichko. Absolutno vsichko, do koeto mozhem da se doberem!

I mozhe bi edva togava zhivotyt ni shte stane malko pojasen za onzi, kojto go izsledva (ako ne njakoj drug, to tova, vjarvam, shte bydat nashite vnuci i pravnuci) , izsledva bezpristrastno i hladnokryvno, kato biolog, kojto prouchva njakakva sluchajno otkrita paprat, ostanala sled izcheznalija si vid. No ne! Te njama da dolovjat nishto! Shte im e neobhodima dobrota, za da ni razberat i ni prostjat. I na nas, koito sme pozvolili da ni mychat, i na onezi, koito sa ni tormozeli. Samo ogromno syzhalenie i proshka mozhe da osvetli tozi material, Bez tjah vsichki tezi svedenija shte sa myrtva fotografija, nishto poveche. Ako ne napravja (ili pone ne opitam da napravja) tova, boja se, che shte me pogylne mrakyt na vremeto. Kakvo shte ostane ot nas? Istorija li? Ne sme ja interesovali. Otbeljazvala e samo velikite sybitija i zabelezhitelnite dati, koeto otekva s prazno eho. Otbeljazvala e rechite, koito ne ni spomenavat drugojache, osven kato NAROD, mogat da se otkrijat v godishninite na starite vestnici. Syhranila e v arhivite i filmovite lenti, na koito se pojavjavame kato zhiva stena pokraj ulicite. Ostavat oshte i pametnicite. Monumentalnite zdaniya. Ostava epohata! I v neja neobhvatnata ljushnala se masa ot otdelni zhivoti, ne po-dylgi ot tozi na planktona, ako se gleda istoricheski. Sred тази bezdna ot individualnosti ne se razlichava nito cvetyt na ochite, nito akcentyt, nito pohodkata, nito navicite – nishto ot vsichko, a тази masa priizhda i se otdrypva kato priliv i otliv, izpylvajki gradovete – betonni tendzheri, chijato vytreshnost e nabrazdena ot labirinti, ot koito njama izhod, tyj kato naokolo sa samo gladki steni, po koito ne mozhe da se pokateri dori i hlebarka. Tova e bezlikoto mnozhestvo, koeto se budi, brysne, grimira, dyvche, pylni stomasite, a sled tova avtobusi, trolejbusi i tramvai, zadrystva ulicite i ploshtadite, vryshta se v obratnata posoka kato ogromna vylna, kojato se otdrypva, sled kato se e razljala, ljaga v postelite, syvkupjava se,

spi, mozhe bi synuva... Koj shte ni otkrie v tova more, v tozi koshmar i kogo shte go interesuva kak sa se tyrkaljali dve pesychinki, dolepeni edna do druga; kak sa se zagubvali i namirali dve kamycheta na neobjaten plazh, svyrzani ot myha na ljubovta. Kogo shte go interesuva? Kogato v njakvoja ot bezbrojnite belezhki pod linija v njakakva istoricheska kniga prochetem, che "goljamata ikonomicheska kriza ot dvajsette godini na tozi vek razorila sloja ot svobodni zanajatchii i sobstvenici na malki rabotilnici..." – pomisljame li za studenite kuhni, v koito veche njama kakvo da se jade, predstavjame li si kak decata typo sedjat i ochakvat roditelite im, za koito sa misleli, che sa vsemogyshti, da im pomognat? Useshtame li vkusa na nishtetata i razruhata, straha ot noshtta, kojato se spuska nad neosveteniya kvartal, ili prosto otminavame tova izrechenie kato bezinteresna informacija ot politicheskata ikonomija, bez da si predstavim nito edno edinstveno lice, nito dyha ot ustata, nito trepereshтите ryce, nito krypkite po kolenata na dovchera elegantni pantaloni, nito sedmichnata brada, kojato bashtata veche ne brysne, zashtoto e vdignal ryce ot vsichko?

Ostava ni oshte beletristikata, kojato bi trjabvalo da se zanimava s horata, no pyk neja ja zanimavat samo izkljuchitelnite sydbi i specifichnite tipove: geroi ili antigeri – vse edno – geroi; tja e prekaleno samodovolna, za da zabelezhi ostanalite, onezi, skuchnite i bezinteresnite, zadovoljava se sama sys sebe si i s prispivnija si ritym: – kaza tja, – kaza toj...

Zapishi tova! Zapazi onova! Otbelezhi edi koe si... Postavi v papka!

Zapisvam. Otbeljazvam. Podrezhdam. Papkata veche se puka po shevovete, a sinite j lenti sa iztyneli i vse po-chesto se kysat. I kakvo? Oprilichavam se na onzi klet starec, kojto s navedena glava obikalja kofite za smet i vmaniacheno sybira nepotrebnii vehtorii i gi zamykva v bordeja si pod

kalemegdanskija zid, bez da znae kakvo da predprieme s vsichki nasybrani bokluci.

Znam samo edno: njama da obitavam njakoe bydeshto istorichesko izrechenie, koeto shte zvuchi gore-dolu taka: "Po vreme na ikonomicheskija razcvet imashe izvestni projavi na bjurokratizym, koito uspeshno bjaha preodoleni s reorganizacija na administrativnija aparat." Iskam navreme da se izkljucha ot nego. Iskam da byda samostojatelen. Koj mozhe da mi napravi neshto?

Ponjakoga pyk propadam v dylbok tymen dzhob i vsichko mi se struva syvyrsheno bezsmisleno. Pitam se: zashto li vyrsha vsichko tova? Zashto li pisha? Namiram hiljadi razumni otgovori, bez da povjarvam dokraj na nito edin. Ostavjam sleda li? Sybiram material za njakakva bydeshta kniga li, kojato njakoj shte zavyrshi vmesto men, kogato vremeto, osven nachaloto, osvetli i kraja i kogato na tezi redove shte se gleda kato na dokument, ostaven ot nepoznata zhertva? No zashto trjabva da me interesuva neshto, koeto shte ostane sled men, sled kato njama da moga da vidja tova i navjarno da dozhiveja zasluzhena amnistija? Nakraja stigam syvsem blizo do otgovora, no ne smeja da si priznaja: za da spechelja nechii simpatii li, ili mozhe bi ljubov, pisha? Dori i kogato opisvam neshta, koito ne mi pravjat chest – drebnite radosti, kogato choplja bolnite mesta i razravjam nasloenijata ot sram – nima ne podlagam na izpitanie tyrpelivata ljubov, kojato tyrsja? Shte izdyrzhat li i na tova? Shte me obichat li kacto predi i sled тази tjagostna izpoved ili dori i poveche? I dokato udrjam klavishite, pisheshtata mi mashina traka kato kolelata na vagon: obichajte me, obichajte me, obichajte me, obichajte me...

*

I dnes se chudja kak e mozhelo v nachaloto na shejsette godini, v edin takyv grad, da se rodi, da pokylne, izraste i ustoi u nas, bezdomnicite, naj-nezhnoto i naj-rjadko ot vsichki rastenija – ljubovta, kogato krehkoto j stybylce mozhe da byde prekyrsheno pri tozi klimat dori ot gruba дума? Vsichko zhivo se beshe zareklo da ja zatrie, oshte dokato e seme, no pyk tja, vypreki vsichko, nikne i izbujava ot gradskoto bunishte kato buren! Mozhe bi i zatova e po-zhilava i po-ustojchiva, otkolkoto v drugi, po-shtastlivi gradove, kydeto vsichki se grizhat za neja i ja polivat, tam, kydeto minuvachite stypvat po-tiho i snishavat glasove, shtom se natyknat na pregymnati vljubeni. Nie sme vojnstven narod i se sramuvame ot ljubovta. Za nas tja e slabost, pochti bolest, kojato trjabva da ukrivame.

Tuk ja prerjazva koshavata, trovi ja bezdomnostta; tuk tja se vlachi po vhodovete, bjaga dylboko pod zemjata v plesenjasalite mazeta, da iztrygne ot grada po njakoja pregrydka, tuk ne ja puskat v hotelite, udostoverjavat samolichnostta j po parkovete, tuk tja izmerva svojata otlychenost s umorenite krachki kraj neosvetenite vitrini; tuk ja obizhdat na ulicata, podvikvat j, zaplashvat... "Zarezhi go tuj!"

Ako ne ja udavi skukata na praznite nedelni sledobedi, shte ja dovyrshi vulgarnostta na staite, naeti ot pet do osem, koito vonjat na sobstvenika si, ergen-svaljach.. Shte ja zadushat mrysnite charshafi, pokriti s zhylyti petna i sysirena kryv, izmachkani vyzglavnici s otpechatyci ot nechie chervilo, po koito se vlachat ostanali kosmi, odejala, oshte mokri ot pot, razprysnati pornografski snimki, zalivani, zagoreli kotloni, na koito se gotvjat pyrvite obshti vecheri; shte ja razjade mizerijata s vserazlagashtata vonja na unizhenieto. Ne kazvam, che banjata e vsichko, no oshte chuvstvam srama zaradi dolnoto si beljo –

njakakvi tymnosini shorti – kogato Lola i az se syblichahme predi da se ljubim – nabyrzo, skrishom, obyrynati s gryb edin kym drug, kato zaloveni v prestyplenie. Tazi scena e taka razlichna ot dнешnoto svobodno izpravjane lice v lice na dve mladi goli tela, okypani, chisti, carstveni v nezhnata si plyt. I oshte useshtam pod hodilata si ligavija beton na obshtestvenata banja, pred mene sa nezdravo posinelite urodlyvi tela na kletnicite, podobni na men, oshte stiskam v shepa iztyrkano parchence "Higienenen sapun", kojto ne puska pjana, kolkoto i da se tyrka chovek s nego. Po kozhata si useshtam ostrija ryb na tynkija izlinjal peshkir, cjal v dupki, s kojto e nevyzmozhno da popiesh vodata, tyj kato otdavna veche e mokyr. Ot dzhobovete na pantalona, kojto se mycha da nahluzja, pritisnat v zadushnata kabina, padat kljuchove, izsipvat se drebnj monetj, cigari, skysani kopcheta... Sled kypaneto cjaloto mi obleklo izglezhda oshte po-izhabeno i okajano, otkolkoto predi vlizane v obshtestvenata banja. Tozi syboten izlet v ada, sred drugi bezdomnici, drebnj belgradski chinovnici, rabotnici, prodavachi, kelneri i sluchajno popadnali pytnici ot provincijata, e obagren s vechnoto podozrenie i strah da ne bi njakoj da ni otkradne drehite, bez koito sme izgubeni. Tuk vseki se symnjava vyv vsekigo, pazachite i chistachkite – vyv vsichki nas zaedno. Prez parata, kojato se vdiga ot telata i goreshtata voda, do nosa dostiga ostrijat miris na dezinfekcionni himikali; promykvat se maniaci: izvestni gradski pedita, huligani, biseksualni ekshibicionisti, dori i njakolko hermafrodita s byrnesti, drebnj lica vyrhu shishkavi bezkosmeni tela. Vsichki te sa tuk na lov za neshto. Nadzyrtat v kabinite i dushat kato oshtaveni posinjalo-rozovi zvercheta, promykvajki se prez izparenijata po njakakva samo na tjah izvestna dirja na greha i zlodejanieto. Predstavjam si te sred tjah – gola i bezpomoshтна. Nakydeto i da se obyrnesh, kraj tebe – kosmati myzhki tela. Uzhasena bjagash po hlyzgvajija

beton pod goreshtite i studenite strui na dushovete, dokato ne te nasvijat v njakoj ygyl. Shtom stypja v obshtestvenata banja, s otvoreni ochi synuvam tozi koshmar i mrazja vsichki kraj sebe si. Kogato nishto ne se pritezha na tozi svjat, ljubovta izglezhda e edinstvenoto ubezhishte. Onezi shtastlivci, koito za pyrvata si ljubov sa imali pokriv nad glavata (oshte im zavizhdam!), nikoga njama da razberat otchajanite pregrydki v bezistenite, prez koito fuchat bezmilostnite belgradski vetrove. Za tjah ljubovta e predstavljavala naslada, podobno na radostta, kojato chovek izpitva pred dobre naredena masa. Za nas ljubovta beshe vsichko, i oshte poveche: syzakljatie na dvuchlenna grupa, kojato e reshena da okazhe syprotiva na daleche prevyzhozhdashtija ja neprijatel, s nishto drugo, osven sys sljapata sila na svojata privyrzanost. Zatova тази ljubov, v po-goljamata si chast, njama mnogo vryzka s erotikata. Zhelaniето shte se pojavi edva v pochivkite sred bezposhtadnata bitka za samosyhranenie, v neochakvani oazisi ot tishina i otnositelno blagodenstvie, prez proletta i lete, kogato Belgrad izglezhda po-ponosim za vljubenite i kogato e vyzmozhno da se vmyknesh v njakoj park ili da prekarash noshtta na bregovete na rekite mu. Togava shte se ogledame udiveni i shte ustanovim, che pritezhavame i tela. Mladi tela, zhadni edno za drugo. No mig sled tova bitkata prodylzhava; umorenite bojci se razdeljat i se opitvat da se izplyznat ot udarite, koito pljushtjat ot vsichki strani.

I točno тази ljubov, kojato ni kara da se chuvstvame izkljuchitelni cheda na shtastieto, kojato ni spasjava i ni vdyhva nadezhda, ni vodi predatelski v zasada. Zaradi neja shte se otrechem ot svobodata i shte se prinudim da byhtim ot sedem do tri, samo za da ja zapazim zhiva.

*

- Struva mi se, che e točno taka... – kaza spokojno Lola. Dobre, che sedjah; shtjah da padna inache v bezsyznanie. Piehme kafe v "Pod lipata", v deset predi obed. Tyj kato njamashe svobodni mesta, sedjahme na masa, na kojato, zavrjal glava v rycete si, speshe njakakyv korenjak – pijan ot prednija den. Prez vitrinata se vizhdashe ulica "Makedonska", po kojato se nizheshe shtastliv narod bez problemi. Nikoj ot minuvachite ne mozheshe i da synuva kak v tozi moment nauchavam, che skoro shte stana bashta. Chudesna obstanovka, za da mi byde syobshтена edna tolkova vazhna novina! Vyv filmite, koito bjah gledal, tova stavashe syvsem razlichno: shepot v sjankata na brjast, a sled tova bydeshtijat bashta proshpeva: "Naistina li?" – i vdiga bydeshtata majka na ryce, ta ja zavyrta okolo sebe si. "Ti si lud! Shte smachkash bebeto." Togava toj iztichva ot barakata ili ot zamyka, vse edno, i se vturva obezumjal prez izbujalata treva na Uolt Uitman, vdignal ryce kym nebeto. Tja go gleda nezžno. Takova dete e, a skoro shte byde bashta! No tuka njama poleta, po koito da ticham. Do pyrvata treva trjabvashe da pytuvam s tramvaj naj-malko chetirijset minuti, a pari imashe samo za dve kafeta i dve gazirani vodi, ne i za tramvaen bilet do poletata, po koito da ticham s vikovete: "Stavam tatko, stavam tatko!" Ako se vturneh kym sgradata na "Politika", naj-verojatno shtjah da byda sgazen kato dyzhdoven chervej.

- Sigurna li si?

- A-a, ne! – kaza Lola, kato pripali nova cigara ot staroto ogyneche.

Onzi vremenен pripadyk, mychitelното chuvstvo i strannite zhelanija, znachi, ne sa bili sluchajni.

- Kakvo mislish da pravish?

- Otde da znam? – kazah. – Tova mi se sluchva za pryv pyt...

- Predi vsichko bi predpochel da ti kazha, che se majtapja, a?

- Ne se li...? – hvanah se za slamka.

- Ne.

- Vashite znajat li?

- Ne.

Pijanijat nadigna glava, pochuvstval, che na negovata masa stava neshto napregnato. Pogledna ni s mytni kryvjasali ochi. Kakvo mozheshe da vidi? Idilija! Edna milovidna kestenjava devojka sys sivi ochi, toku-shto kazala, che shte stava majka. Sled kato javno ne mu bjahme osobeno interesni, toj pak otpusna glava i potyna v nirvana. Samo si smeni stranata, tyj kato, izglezhda, mu se beshe shvanal vratyt.

- Maj si umrja ot strah, a?

- Ami! – kazah s raztreperan glas, a beshe istina i tja znaeshe, che az znam, che tja znae, che naistina si umrjah ot strah. Togava me nakara da trygna na rabota. Syglasih se. Imah doverie na Lola. Tja spada kym onzi rod zheni, koito mogat vsichko, shtom vednyzh se reshat na tova. Ima dylgi vretenovidni prysti, koito sa tolkova srychni, che bez strah mozhetete da j poverite naj-tynkoto styklo, naj-miniatjurnija mehanizym, naj-krehkoto neshtice, na koeto dyrzhite, i pri tova da bydete sigurni, che njama da go povredi ili schupi. Okolo neja e sigurnostta. Kydeto e tja – tam e domyt! I na masata v staroto kafene "Pod lipata", koeto cjalo mirisheshe na agneshki cherva sys sos i izpocapani shpricove, tja e v systojanie da syzdade topla domashna atmosfera, taka che i zaspalijat pijanica da stane chast ot mebelite – taburetka ili stativ za vaza s cvetja. Presilvam li, kato kazvam, che dori i po onova vreme, kogato njamahme zakonen brak, Lola beshe svoeobrazen rykovoditel v

sjanka? Vinagi mi predostavjashe vyzmozhnost da se chuvstvam myzh, glava na semejstvoto, bez dori da zabelezha kolko diskretno me komandva. Edin nezavyrshil student po taka narechenata "chista" filosofija (sjakash syshtestvuva mryсна!), ni naj-malko ne e naj-dobrata partija za belgradska devojka ot porjadychno semejstvo. Lola umeeshe da predvizhda neshtata, mozhe bi dolavjashe s njakakvo zhensko setivo, che ne sym ot losh material? Naj-mnogo j se haresvashe tova, che njamam roditeli. Vinagi mi kazvashe, che ne ponasja rodnini, dori i sobstvenite, i che shte se omyzhi samo za sirache. Otkovaryah, znachi, na naj-vazhnoto uslovie.

- Imash li akt za razhdane?

- Njamam.

- Adresna registracija?

- Nikyde ne sym registriran.

- Udostoverenie za podanstvo?

- Za kakvo mi e?

- Ta kakvo izobshto imash, be choveche? – promyrmori v prosynica pijanijat.

- Neja si imam! – kazah.

Ne chu otgovora mi. Pak be zaspal. Ne mozheshe i da synuva, che e svidetel na naj-vazhnoto sybitie v zhivota mi.

- Da go vzemem li za krystnik? – popitah Lola, kojato, sysredotochena nad spisyka na neobhodimite dokumenti, podchertavashe naj-vazhnite tochki.

I taka, za edin edinstven den, za po-malko ot polovin chas, uznah, che shte stana bashta i syprug. Zazhumjah i se ostavih na sybitijata.

Trygnah da si vadja udostoverenija i svidetelstva.

*

Do vchera svoboden, nespyvan ot zadylzhenija, div mlad lovec na belgradski chudesa, tarikat, avantadzhija i vechen student, podstrigan s gradinarski nozhici, sjakash zhiveeh v njakakyyv vse oshte nesniman film, v kojto igraeh glavnata rolja. Dnes vlizam v mashina za melene na meso. Nikoj ne me beshe tikal v neja. Pristigam, za da byda smljan za kjufte, podobno na drugite. Pyrvo, trjabva da dokazha, che az naistina sym az, a ne njakoj drug. Za тази cel sa neobhodimi udostoverenija. Za da polucha edno udostoverenie, trjabva predvaritelno da izvadja njakoi drugi, a za da polucha pravo za tjah, trjabva da molja – Molba – da popylvam formuljari, da chakam na opashki. Taka, edna po edna, odkrivam chudovishtni institucii i uchrezhdenija, koito sa nadzhiveli vsichki burni vremena i mnogobrojni promeni kato sluchajni chinovnicheski dinozavri. Mrachni i neunishtozhimi, tezi organizacii, podobno na mravunjaci, oshte otdavna bjaha stanali samodovolni. Zhiveeh, minavajki svobodno kraj neprivetlivite im vhodove, na chiito portali sa nablyskani edna do druga mnogobrojni cherni tabelki s prashni zlatisti bukvi. Plasha se ot tezi sivi zdanija, prez koito se protochvat dylgi, predylgi koridori kato v zatvor. Chuvstvavam, che zhelajat da si otmystjat za vsichki onezi godini, kogato ne gi brysneh za nishto. Segа shte mi dadat da razberа koi sa, kakvi sa i za kakvo sluzhat.

Drugarjat (drugarkata) da se javi na... v ... chasa. Sreshtu nego: profesija, (ne)zhenen i t. n.

Oshte v partera na pyrvoto uchrezhdenie, v koeto stypih, trjabvashe dylboko da se poklonja na portiera, tyj kato polukryglijat otvor v styklenata pregrada na kabinata mu beshe postaven syvsem nisko, na visochinata na krysta, a onzi, kryglijat, predviden da se govori pred nego, estestveno –

zatvoren i nepronicajem. Dokato portieryt proverjava zashto sym doshyl i pri kogo trjabva da otida, nesrychno vyrti na svoja telefon njakakvi vytreshni nomera, jadosvajki se na centralata, az ostavam prez cjaloto vreme v unizitelno dylbok poklon pred administracijata – ritual, izmislen mnogo predi da se rodja, ot razmeknalite se mozyci na chinovnicite ot avstroungarskata jerarhija. Naj-posle se ustanovjava koj e kompetenten po moja vypros, no go (ja) njama v kancelarijata. Trjabva da go (ja) pochakam. Iskat mi dokumenti za samolichnost, sravnjavat me sys snimkata mi ot gimnazijata, na kojato otdavna ne prilicham, srichat pogreshno imeto i familijata mi... Po star kafkianski zakon, vinoven sym oshte ot partera, razbiram go po podozritelnija pogled na portiera i po pazacha vyv foajeto, kojto neprekysnato me nabljudava, kato che li vnasjam adska mashina. A mozhe tova da e samo ot prevyzbudenite mi nervi; vsichki tezi asociacii – nasybrani ot mnogobrojnite knigi, s koito sym trovel mladija si muzyk? I taka, izkachvam se po stylbite, po koito slizat moliteli i chinovnici s prepiski v ryce i tyrsja njakakva omagjosana staja nomer 216 i njakakyv si konsultant po neznam si koj vypros, prehvyrljajki neprekysnato iz glavata si kak li shte me prieme, kakvo sym narushil, do kakvi posledstvija mozhe da vodi mojata bezotgovornost po otnoshenie na dokumentite i kak shte gledat na tova nepoznato narushenie tezi seriozni hora. Izguben v chinovnicheskija labirint, az sym podhvyrten na proizvola na, izglezhda, strogite mu pravila, v chiito osnovi sa vgradeni tonove i tonove izpisana hartija, razlichen nachin na dyrzhanie, shifrovan, za mene napyлно nerazbiraem ezik, vkameneni pravila... Dotogava bjah zhivjal s ubezhdenieto, che chinovnicite otdavna veche prinadlezhat na literaturnija muzej na XIX vek, che sa obiknoveni metafori, iztyrkani ot upotreba; izvednyzh, uzhasen,

otkrivam, che Gogolevoto chinovnichestvo e vechno i che oshte naseljava tezi kyrnichini.

Samo kolko se iznenadah, kogato na petija etazh se okaza, che staja nomer 216 ne e vsyshtnost nikakva staja, a gishe za izdavane na udostoverenija, koeto ne se i vizhdashe ot navalicata. Vse oshte vjarvam, che brakyt mi e speshen, zashtoto skoro shte byda bashta i kato pritezhatel na edin tolkova izkljuchitelnen sluchaj se proviram kym styklenija otvor, izvikvajki negoduvanie u onezi, koito chakat koj znae ot koga.

- Ej, kyde?

- Kyde napirash?

- Samo da pitam neshto...

- Vsichki sme ot sutrinta samo da pitame...

- Ama az imam prizovka!

- Vsichki imame prizovki!

Narezhdam se bezpomoshthen na kraja na opashkata i zachakvam zaedno s ostanalite. Pritisnali sme se o djasnata stena sys sivo-maslinen cokyl, visok do ramoto na sreden na ryst chovek. Ot ljavata strana na koridora sa vratite, ot koito ot vreme na vreme izlizat sluzhiteli. Za mig, pri bljasyka na otvarjaneto i zatvarjaneto na vratite, mozhem da nadzyrnem v tezi svetilishta, v koito chinovnicite pijat kafeta i pushat. Njakoj lenivo traka na pisheshta mashina, sjakash tepyrva se uchi. Edin sluzhitel se vryshta ot klozeta, zatjagajki kolana si. Minava pokraj nas, chakashtite, kato pokraj domashni zhivotni, s koito otdavna veche e sviknal. Javno, za nego izobshto ne syshtestvuvame.

Opashkata bavno se pridvizhva kym celta si – nevidimija kancelarski oltar, zad kojto njakoj bavno izdava udostoverenija. Sjakash vremeto sprja. Struva mi se, che cjal zhivot sym nareden na тази дълга opashka v bezlichnija koridor... Kato che li vremenno sym se otrekyl ot zhivota. Samo syshtestvuvam vyn

ot vremeto kato bezimenen molitel, prevyrnat v njakakyv nomer, zaveden v njakakva kniga za grazhdansko systojanie. Neobhodimo e da me sravnjat s tozi nomer. Da vidjat dali sym cjal. Do predi malko bjah zhiv, dvizheh se, poglyshatah prostranstvo, izrazhodvah energija, imah iljuzijata, che dejstvitelno syshtestvuvam i che sym neprikosnoven sobstvenik na svoite chasove i dni, che sym nuzhen na njakogo, mozhe bi do izvestna stepen dori i vazhen, tyj kato sym mnogoobeshtavasht, no vizh ti! – v syshtija mig, v kojto stypih v tozi administrativen zamyk, njakoj, zaedno s vsichki tezi hora, koito chakat, me sprja i omagjosa. Zaspali sme pravi kato kone, zabraveni na poletu. Nikoj ot nas njama veche nito ime, nito osobeni belezi – sleti sme v dylga, siva zmija: vechnata Opashka! Pyrvi, vtori, tretii, chetvyrti, peti, az sym sled vas, a vie sled men, osmi, deveti, trijset i shesti, dvesta i chetirijseti...

I makar che razumyt iziskva da uvelichim, razstojanieto mezhdurazmychenite si tela (ostanalata chast ot koridora zee prazna), njakakva sljapa sila ni kara da se blyskame i da pritiskame gyrdi o gyrbovete na onezi, koito chakat pred nas. Izprashtame sys zavistlivi pogledi izpotenija chovek, kojto se izmykva ot navalicata, vdignal visoko nad glavata skypocennoto udostoverenie i vednaga pravim po-malko i ot polovin krachka, hranejki iljuzijata, che taka sme po-blizo do gisheto, che vse pak se pridvizhvame.

Nishto ne mi e taka unizitelno, kaktok chakaneto na opashka!

Ot skuka pyrvo razglezhdam koridora, v kojto njama bog znae kakvo da privleche nechie vnimanie: njakolko simetrichno naredeni pljuvalnika, pylni s udaveni ugarki, tri, postaveni v ramki fotografii na njakakvi nejasni pejzazhi, ot koito beshe izbjagal ot skuka dori i njakogashnijat cvjat, posivjal plakat za vredata ot pusheneto i polzata ot kryvodarjavaneto... Nikoj ne se

osmeljava da napusne trudno izvojuvanoto si mjesto na opashkata, tyj kato se boi, che ostanalite njama da go pusnat sled tova obratno. Stoim, tygo zagledali se edin drug v tilovete. Rjadko se sluchva da sme tolkova blizo do nepoznati hora. Razglezhdam vsjaka pora po kozhata na nechij vrat. Pyrhota, posipal se po jakata na paltoto. Igraja si: kakvo li shte stane, ako se smalja i vljaza v ushnata mida na choveka pred mene, da skitam po zapletenite tymni koridori na sluha mu, da se vslushvam, v ehoto na Evstahievata tryba, ili pyk taka dreben da se izgubja v gystalaka na kosata i da se razhozhdam sred kosmite-stvolove do pytja, kojto priblizhen do okoto i uvelichen, se prevryshta v gorski ULEJ, po kojto sekachite spuskat trupi? Hajde da si mislja za neshto po-prijatno. Za kakvo? Pred mene ima tolkova malko prijatni neshta. Zad gyrba mi – oshte pomalko. Pri tova, tjaloto mi napomnja, che bjagstvoto mi chrez fantazirane e nevyzmozhno! Iztrypvat mi krakata. Boli me krystyt ot stoene. Zadushava me pristyp na syklet; vsichki tezi hora okolo mene me pritiskat ot vsichki strani, dishat mi v liceto, nastypvat me... Strah me e ot tjahnata blizost. Parjat mi hodilata. Shvashta mi se vratyt. Zhaden sym. Gladen. Pushi mi se. Chuvstvam se unizen i otvrashtenieto mi prerastva v gnjav: demonstrativno napuskam mjestoto si i se otpravjam kym izhoda na koridora. O, naivnost! Kolkoto poveche se otdalechavam ot tymnata gysenica, pritisnala se do stenata, vse poveche se plasha ot sobstvenata si dyrzost i neochakvanata svoboda, kojato otnovo si vyzvyrnah. Tova udostoverenie mi e neobhodimo i bjagstvoto mi e samo vremenno. Vse pak trjabva da se vyrna utre i otnovo da zastana na opashkata, naj-otzad. Zhalko! A veche bjah na polovinata pyt do gisheto, tochno po sredata na opashkata. Stignal bjah, spokojno mozhe da se kazhe, pochti do tretija pljuvalnik! A kakvo shte stane, ako ne izvadja tova uverenie, koeto se izdava samo v tozi omagjosan koridor i

točno na tova gíše? Sled tova shte mi trjabva tri pyti poveche vreme da chakam, na tri razlichni mesta po razni opashki. Njama da polucha njakoi drugi, mnogo po vazhni udostoverenija. Pretyrpjah porazhenie. Zavyrtam se na peta i se vryshtam pokorno na mjasoto si na opashkata, prestruvajki se pred ostanalite, che samo sym iskal da se, poraztypcha. No te dobre znajat, che sym se opital da izbjagam i che sljapata administrativna sila me e usmirila i me vryshta na zatochenichestvo vyv Vechnata Opashka. Moite sybratja po chakane ne mogat da bydat izmameni, myrmorjat vrazhdebno, otstypvajki mi mjasoto, koeto predi malko sym izostavil lekomisleno. Vryshtat se nazad s polovinata krachka, kojato tolkova mnogo gi e radvala.

Skoro zabeljazvam, che opashkata ne se pridvizhva izobshto, vypreki che vse poveche hora zaminavat v obratna posoka s udostoverenija v ryce. Tova sa, znachi, **PODVODNICHARI!** Sred tjah ima invalidi ot vojната, bydeshti majki s koremi do gusha, bolni starci ili hora s njakakvi, neizvestni na nas zaslugi i prava za predimstvo; ima i ot onezi, po-nahodchivite, koito znajat nachini da preskochat mychitelното chakane. Protestirame! Gysenicata se sviva i pritiska vse oshte nevidimото gíše v dynoto. Chuva se isterichen zhenski glas, kojto ni vika otnjakyde, che izdavaneto na uverenija shte se preustanovi dotogava, dokato ne vyzstanovim predishnija red. Tytrim se nazad i pri tova zhalko otstyplenie njakoi uspjavat da pridobijat malko, no vazhno predimstvo: po-blizo sa do gisheto s edno ramo ili sa uspeli da si zatvyrdjat naj-setne s lakyt kolebaeshtata se pozicija, kojato s chasove gi e tormozela – bjaha pregradili s ryka pytja na naj-opasnija si sypernik! Veche njama bjagstva vyv fantasmagorii, njama pripomnjane na dnite predi Opashkata... Napyлно sme izcherpani. Prevyrnali sme se v prizraci, koito umoreno stojat s

raztreperani kolena. Ostanali sa ni samo telata, koito verojatno biha se stropolili, ako ne gi poddyrzhaha drugite, syshto taka umoreni i zalitashiti.

V momenta, kogato sym syvsem blizo do celta (ostanali sa samo desetina choveka pred mene), neshto se sluchva. Chuvstvavam, che e neshto strashno! Izteklo e Rabotnoto Vreme! I vypreki che sluzhitelkata, kojato izdava udostoverenija, zakljuchva vratata na staja nomer 216, i zaminava sys sluzhebni knizha pod mishnica po koridora, mylchalivo ustojavashta na vsichki molbi i kletvi, nie vse oshte stoim i uporito chakame, strahuvajki se da ne bi vsichko tova da e njakakyv trik, lukavstvo, koeto trjabva da ni odstrani ot Vechnata Opashka, za da zaemat trudno izvojuvanite ni mesta njakakvi drugi hora. Stoim oshte izvestno vreme i togava stonogata ot samo sebe si se ogyva, smaljava se, razpada se i umira, a koridoryt bavno opustjava.

Priblizhavam, se do gisheto, koeto sega e zatvoreno, nepronicaemo. Ot vytreshnata strana na stykloto e prikrepna kartonena tabelka, na kojato s himikalka e napisano: ZATVORENO. Prekarvam nosht, izpylnena s koshmari. Utre pak me chaka Opashkata.

Pitam se za kakvo li mi e tova uverenie? Na mene, ochevidno, ne mi e neobhodimo. No na njakoj drug e neobhodimo. Kogato naj-setne go izvadja, shte trjabva da go zanesa do novo gishe, pred koeto syshto stoi dylga opashka. Po tozi nachin razbiram, che njakakyv sljap administrativen genij e izobretil тази opashka ne zaradi samite udostoverenija, a zaradi rituala, s kojto ot vreme na vreme na svobodnite hora shte im idva umyt v glavata i shte im byde napomneno, che ne sa povazhni ot chervei. Tezi bezsmisleni udostoverenija mogat da bydat izdavani ednovremenno ot desetina sluzhiteli i nikoj njama da chaka poveche ot pet minuti. Shte poluchava onova,

koeto mu trjabva, vednaga, shtom se pojavi, no svetata Bjurokracija v takyv sluchaj shte ostane bez zadylzhitelnoto strahopochitanie, koeto pyk j prinadlezhi po nasledstveno pravo – shte ostane bez POVREMENEN DANYK. Koj si ti, che zhivotyt ti da e dobyr i ureden? Zabravi da prinesesh zhertva pred, moja oltar. Njakoj svobodn i neunizhavan chovek mozhe da stigne dori do tam, che da zadade na sebe si i na ostanalite prostija vypros: a za kakvo sa ni, izobshto, tezi udostoverenija na hvyrchashti ciklostilni listove? Ot tozi mig ni deli samo edna krachka do porednija vypros: koj iska ot nas tezi dokumenti i koj mu e dal pravoto postojanno da gi iziskva? Nakraja – kakvo pravjat vsichki tezi hora iz, mrachnite zdaniya, izpylneni s koridori, vrati i dyh na izpisana hartija?

Po-kysno uznah, che ne dostatychno da stignesh do gisheto i zhertvata da byde prieta. Useti li chinovnichkata neshto symnitelno v povedenieto na molitelja, neshto dryzko i svobodno, sigurno shte go vyrne da zastane v kraja na opashkata i oshte vednyzh da prinese zhertva. Nito vednyzh ne sym uspjaval da popylnja ot pyrvija pyt njakoj formuljar. Zatova vinagi kupuvam naj-malko pet obrazeca i dvojno poveche taksovi marki, otkolkoto e neobhodimo, za da ne mi se nalaga da se vryshtam. I pak shte sbyrkam! Tykmo si pomislja, che vsichko e svyrshilo i che sym donesyl vsichko, koeto se iska, shte se okazhe, che mi lipsva udostoverenie za podanstvo, svidetelstvo za sydimost, izvlechenie ot Knigata na rodenite, uverenie, che ne sym umrjal, voenna knizhka ili adresna karta, kojato pyk ne mozhe da se poluchi bez Dogovor za polzvane na zhilishtni pomeshtenija, sključen s Obshtinskija syvet, a tozi dogovor pyk ne moga da polucha, tyj kato hazjajkata, u kojato zhiveja, ne deklarira moja naem, za da ne plashta danyk obsht dohod... Njakak si nabavjam vsichko, no se okazva, che snimkite mi ne sa v red! Na tjah sym po-kyso podstrigan, po-

mlad sym, v sravnenie sys sega, snimani sa v poluprofil-poluanfas, a ne anfas i, koeto e naj-strashnoto, zaradi koeto chinovnichkata me i vyrna: na tjah se smeja! Na kakvo se smeete? Mozhe bi na obshtestvenija stroj? Na nashata institucija? Kakvo smeshno ima tuk? Taka odkrivam, che administracijata mozhe da ponese vsichko, samo ne njakoj da j se smee ot snimka. Na snimkite trjabva da si seriozen do smyrt, neshto poveche, kato na snimka ot dosie, za da opravdaesh vechното chinovnichesko podozrenie, che si vinoven, predi da si izvyrshil kakvoto i da bilo. Malko pyti sym se snimal v zhivota si, no na vsjaka fotografija sym vesel i usmihnat. Samo na onezi, za oficialna upotreba, sym ugneten i na tjah koj znae zashto, ot gladko izbrysnatoto mi lice prozira nabola zatvornicheska chetina – samo na tjah izobshto ne prilicham na sebe si.

Taka opoznah mnogo vidove opashki. Syshtestvuvat takiva, ot koito blikat vicove i duhovitosti, kogato se chaka za vozene s vyrtelzhkata v Lunapark ili da se vleze na njakakvo vedro mjasto, kydeto chakat udovolstvija. Syshtestvuva rod opashki za hrana i stoki, kojto opoznah prez voennite i pyrvite sledvoenni godini (tova sa opashkite na vseobshtoto bedstvie), kydeto mjasto se zaema, oshte prez noshtta i kydeto se nosi odejalo, stol, termos s chaj, dori i mangel – plitka pechka na zhar za toplene na dlanite, beznadezhdni opashki s neizvesten izhod. Syshtestvuvat opashki-emblema na nachina na zhivot, kogato horata se narezhdad, bez da znajat za kakvo se chaka. Prosto, shtom drugite chakat, znachi neshto se prodava: trjabva da se zastane, da se chaka i da se vzeme, kakvoto i da bilo to, tyj kato utre mozhe i da go njama! Tezi opashki sa pylni s ogorchenie i chakashtite se mrazjat pomezhdu si ot dynoto na dushata, dokato stiskat dryzhkite na praznite si chanti i torbi. Opashki za stari ribni konservi, na koito e iztekyl srokyt na godnost, opashki za

zamrazeno govezhdo meso, opashki za toplivo... Opashki za zhivot!

No, razbira se, naj-bezsmislenata ot vsichki opashki e administrativnata Vechna Opashka! Tja ni uchi na poslushanie. Zashto tochno az da zadavam vyprosa "zashto syshtestvuva tja?", sled kato sym veche odnositelno blizo do gisheto, kogato sym, po sredata na opashkata, sled kato podir men ima oshte tolkova ot onezi, koito sa v mnogo po-neizgodno polozhenie? Zashto sluzhitelite da me otdeljat ot anonimnata tylpa, da me zapomnjat, da me vzemat na mushka i da me vyrnat za oshte njakoj dokument, nezavisimo ot tova, che sled tolkova chakane naj-setne sym stigal do sveshtenija otvor? Vprochem, zashto da pravja na vypros tova, che dva dena ot sedem do tri sym prekaral v chakane, nareden na njakakva opashka? Byrzo zabravjam, che nespravedlivo sa mi otneli tova vreme ot edinstvenija mi zhivot, shtom izljaza na chist vyzduh i opravja izmachkanite si drehi. Shte zhiveja kato ostanalite hora – poveche ili po-malko shtastlivo ili neshtastno, dokato na Administracijata ne se udade ot novo sluchaj da me prinudi unizeno da zaema mjastoto si na opashkata pred nejnija oltar. A za da ne se samozabravjat nejnite sveshtenici-chinovnici, koito ni izdavat uverenijata, shte trjabva i samite te skoro da zastanat na opashkata za njakakvi drugi, neobhodimi na tjah UDOSTOVERENIJA, v njakoj drug, podoben bjurokratichen zamyk.

Taka vsichki sme na Vechnata Opashka: i mychitelite, i zhertvite.

*

- ... dnes v tova grazhdansko otdelenie se javjavat lola zec i oliver jovanovich s namerenie da skljudat brak brakyt shte

byde skljudhen v prisystvieto na syvetnika ot obshtinata milutin uskokovich i svidetelite miodrag mihajlovich i svetlana shtajner vyz osnova na dokumentite i izjavlenijata na licata koito imat namerenie da skljudhat brak ustanoveno e che otgovarjat na vsichki uslovija za skljudhvane na zakonen brak ima li njakakvi vyprosi ot strana na prisystvashtite vyyv vryzka sys syobshtenieto na zavezhdashtija grazhdanskija registyr njama dragi mladozhenci i vsichki prisystvashti pozvolete mi da zapochna akta za skljudhvane na braka dlyzhen sym da vi predupredja che uslovijata za skljudhvane na zakonen brak sa predvideni ot zakona za braka i semejnite otnoshenija za syshtestvuvaneto na braka e neobhodimo dvamata sypruzi da sa lica ot razlichen pol s lichen podpis v registracionnata kniga na skljudhite brak da potvyrdjat syglasieto si za skljudhvane na brak i pri skljudhvaneto na braka da prisystva syvetnik kogoto e opredelil obshtinskij syvet za da byde brakyt zakonen neobhodimo e pri skljudhvaneto mu da ne syshtestvuvat nikakvi brachni prechki ili zabrani ustanoveni ot zakona kato brachni prechki se schitat maloletnost tezhko dushevno zaboljavane umstvena izostanalost ili nesposobnost za logichesko mislene po-rano skljudhen brak kojto ne e raztrognat po nito edin ot predvidenite v zakona nachini srodstvo po prava linija v obsega na ustanovenoto ot zakona kryvno rodstvo brachna ili izvynbrachna lipsa na svobodno syglasie mezhdu dvamata i zabluda za lichnostta ili haraktera na brachnija partnjor zabranen e i brakyt mezhdu osinovitel i osinoven, mezhdu nastojnik i negov podopechen kasto i v sluchaj kogato i dvamata brachni partnjori sa predstaveni ot pylnomoshtnici molja da potvyrdite che za skljudhvane na braka vi ne syshtestvuva nito edna ot citiranite zakonni prechki ili zabrani

- Ne syshtestvuva...

- Ne syshtestvuva.

- Konstatiram che za sključvane na vashija brak ne syshtestvuva nito edna ot zakonnite prechki ili zabrani sega shte vi zapoznaja s osnovnite polozhenija na zakona za braka i semejnite otnoshenija svyrzani s pravata i zadylzhenijata na brachnite partnjori brakyt kato syzhitelstvo mezhdou myzha i zhenata se osnovava na ravnopravie vzaimno uvazhenie i vzaimopomosht mezhdou brachnite partnjori v braka brachnite partnjori sa ravnopravni brachnite partnjori sa dlyzhni da bydat verni edin na drug vzaimno da si pomagat da se uvazhavat i da razvivat i poddyrzhat harmonichni brachni i semejni otnoshenija sobstvenostta mozhe da byde lichna i obshta sobstvenostta kojato brachnite partnjori sa pridobili s trud po vreme na brachnoto syzhitelstvo ili proizticha ot tazi sobstvenost e tjanha obshta sobstvenost sobstvenostta kojato edinijat brachen partnjor pritezha v momenta na sključvane na braka ostava negova lichna sobstvenost sobstvenostta kojato edinijat brachen partnjor pridobie po vreme na brachnoto syzhitelstvo po drug zakonen nachin kato naprimer nasledstvo darenie i podobni razlichen ot gorespomenatite e negova lichna sobstvenost lichna sobstvenost stava i sobstvenostta kojato se pada na brachnija partnjor sled izvyrshvane na delba na obsht imot brachnite partnjori mogat da se dogovorjat tehните dohodi da bydat lichna sobstvenost na vseki brachen partnjor brachnite partnjori se sporazumjavat otosno mestozhiveneto brachnite partnjori vzimat vzaimno reshenie za syvmestnoto otglezhdane na deca i za tova kak shte se izvyrshva rabotata kojato zasjaga brachnata syotvetno semejnata obshtnost dlyzhen sym da vi zapoznaja s chlen trideseti ot zakona za braka vyz osnova na chlen trideseti ot zakona za braka i semejnite otnoshenija pri sključvane na brak brachnite partnjori mogat da se sporazumejat vseki da zapazi familnoto si ime kato obshto familno ime da se vzeme familnoto ime na edin ot tjah kato obshto familno ime da

priemete i dve familni imena no v tozi sluchaj trjabva da reshite koe familno ime shte se postavi na pyrvo i koe na vtoro mjasto i samo edin ot vas kym familnoto si ime da pribavi i familnoto ime na brachnija si partnjor molim vyv vryzka s tova zakonno polozhenie da utochnite bydeshteto si familno ime.

- Shte byda Jovanovich.

- Shte ostana Jovanovich.

- Molja da otgovorite tuk pred svidetelite na postavenite vyprosi vie lola arsova zec po svoja sobstvena volja li vstypvate v brak s tuk prisystvashtija oliver aleksandrov jovanovich?

- Da.

- Vie oliver aleksandrov jovanovich po svoja sobstvena volja li vstypvate v brak s tuk prisystvashtata lola arsova zec?

- Da.

- Ot imeto na obshtinskija syvet i vyz osnova na chlen dvadeset i peti alineja treta ot zakona za braka i semejnite otnoshenija objavjavam che na dneshna data v grazhdanskoto otdelenie e skljudchen brakyt mezhdu lola zec i oliver jovanovich v moe prisystvie kato obshtinski syvetnik i v prisystviето na zavezhdashtija grazhdanskija registyr radovan rukavina i svidetelite miodrag mihajlovich i svetlana shtajner chestito sledvashtite!

*

S vzeto nazaem cherno sako i vyrzana slepeshkata nakrivo vratovryzka, na svojata venchavka izglezhdah kato uvolnen kelner. Mladozhenkata noseshe prijatna roklichka bez talija. Pod neja dosta se ochertavashe svitoto na kylbo bebe, koeto ne mozheshe i da si predstavj, che roditelite mu se zhenjat v momenta. Smeeh se, vypreki che za tova njamashe nikakva prichina. Bez pokriv nad glavata, bez rabota, s bebe, koeto e na

pyt da se rodi, chovek syvsem njama za kakvo da se smee, osven na sebe si i na obstojatelstvata, koito sa go pritisnali v ygyla. I vse pak, kogato registratoryt, kojto uzhasno peltecheshe, zapochna da chete izvadvkite ot Zakona za braka i semejnite otnoshenija, sjakash prodava na pazara njakakyv preparat za pochistvane na mastileni petna ot banknoti i tekstil, dejstvitelno ne mozhah da se vyzdyrzha: prihnah da se smeja. Ako ne bjaha ubedili njakak si neshtastnija peltek, che tova vsyshtnost e isterichen pristyp ot vyzbuda, tyj kato se zhenja za pryv pyt, bez malko ne me izhvyrliha ot sobstvenata mi svatba!

V akustichnite koridori otekvash dandanijata ot chuzhdite svatbi. Po betona se tyrkaljaha moneti. Izljazohme tiho kato prestypnici. V tozi moment prezirahme onova, koeto njamahme: razkoshni svatbi s venchalni rokli i muzika. Nikoga ne si priznahme edin na drug, no vsyshtnost syzhaljavahme, che vyrhu nas ne padat listenca ot rozi. Vmesto tjah vyrhu nas se sgmoljasa poroj ot neprijatnosti. Lola trjabvashe da otide u doma si i da sybere njakoi neobhodimi drebolii i dve-tri rokli, dzhinsi, pljusheni igrachki ot detstvoto. Po pytja do tjah si misleh za tova, che ljubovta u nas e blagoslovena vse oshte samo togava, kogato vyrvi po pytja na prastarite, točno opredeleni rituali. Naj-malovazhno e dali dvamata se obichat, ta dori i dali se poznavat dostatychno, ako predvaritelnite prigotovlenija sa izvyrsheni po pravilata, nalozheni ot obichaite, stari kato Balkana, preneseni v syznaniето na bivshite seljani, zaselili se v gradovete ot po-ranshnite si kraishata. Vazhnoto e roditelite da sa se dogovorili, da se znae koj shte byde star kum, koi – krystnici, kolko shte bydat svatovete i kakvo se ochakva ot tjah, kolko gosti, piene, pribori za hrana, vzeti nazaem ot njakoj hotel; kyde da otidat vsichki i kyde da se syberat, po kolko shte byde darjavan vseki ot mladozhencite, na kogo kolko zemja, voda, gori, kvadrata ot apartamenta shte se padat... Idvaneto v

gradovete ne e promenilo syshtestveno nishto ot tezi selski predstavi v natura. Vmesto kone – nakicheni avtomobili; vmesto zemja – apartamenti; vmesto dukati – banknoti i shumoljashti spestovni ili chekovi knizhki za pokupki v njakoj univermag... Ritualyt e tolkova arhaichen i tolkova silen, che mu se pokorjavat dori i onezi vlyubeni, koito sa dalech ot selskija mantalitet i esnafski obichai, samo za da ne obidjat roditelite, krystnicite i rodninite, celija klan. Iztyrpjavat primitivnite orgii pod specialno napraveni navesi ot platnishte iz pokrajninite ili v specialno naeti zali v njakoj hotel, ponasjat typite, uzhdzravi narodni shegi, kichat gi kato tuzemci s shareni kyrpi i kitki, strelja se s pishtovi i lovdzhijski pushki, podvikva se, origva se, podskacha se v horoto na trotoara pred Obshtinata; izdyrzhat dori i na neponosimata prostashka vrjava na uzhdz narodnite orkestri, vsyshtnost kresлива polugradska sbirshtina, v chiito instrumenti otdavna e vyvedeno elektrichestvoto... Kojto ne se podchini na tozi zakon, neglasno se objavjava izvyn nego, tyj kato e izneveril na dylgogodishnata nadezhda na roditelite si da napravjat po-goljama svatba ot svoite sypernici. Ljubovta mu e nelegalna. Ostava mu da se ottegli v svoeobrazna partizanska vojna, v mazite, sred kvartirantite, izostaven sam-samichyk sys svoja inat, i tam da chaka familnata amnistija, kogato vremeto, koeto lekuva vsichko, pokrie i tova narushenie sys zabrava.

*

Bashtata na Lola, starijat Zec, ne mozhe da me gleda. Belgradski advokat s umeren prestizh i dobre uredena kantora nedalech ot golemija pazar, olicetvorenje na zdrava sreda, stypil s dvata si kraka na тази zemja, toj, kakto i vsichki bashti, se e nadjavajal, che i dvete mu dyshteri shte se omyzhat za hora kato nego. Ako pone malko e vjarna тази skapana poluteorija, che

dyshterite vinagi tyrseli izgubenite si bashti v liceto na myzhete si, to Loliniyat sluchaj ja sriva iz osnovi: tja sjakash neumorno beshe probjagala hiljadi svetlinni godini v protivopolozhna posoka, za da nameri njakogo, kojto i syvsem malko da ne j napomnja na neprikosnovenija j bashta – domashen narcis. SHTo se kasae do moite otnoshenija sys starija Zec, toj ne hrani obichajnata nachalna netyrpimost na chovek, kojto ne mozhe da se syvzeme ot shoka, che dyshterja mu e otvedena ot njakakyv razvejprah; ot тази nemilost zetjovete bivat amnistirani sravnitelno byrzo, sled kato dokazhat, che sa dostojni za rykata na dyshterja im ili neshto podobno; starijat Zec dejstvitelno dylboko i iskreno ne me ponasja! Za nego sym vsichko, koeto mu e protivno na тази zemja; smjata me za flegma, dyrven filosof, polupedi, dripljo-intelektualec, inerten tip, avantadzhija, chovek bez jasni celi v zhivota, kojto pri tova e tolkova dyrzyk, che se dyrzhi nadmenno. Na vsichko otgore sym bil podyl, tyj kato skrishom sym dejstval negovata Lola da se vljubi do takava stepen, che da byde gotova da napusne i doma na roditelite si, v kojto e mozhela da ima vsichko, koeto pozhelae... A zad vsichki tezi prichini, zad nakyrnenoto chestoljubie, che toj, kojto e mozhel da nameri izhod ot vsjaka situacija i e imal planove, za koito oshte ne e imal vreme da gi spodeli, zad vsichko znachi, stoi oshte i pochti fizicheskoto otblyskvane na dva napylna protivopolozhni tipa hora; neshto koeto ne mozhe da se prevyzmogne nito s razubezhdavane, nito s logika. Starijat Zec, izpod rairanata si bronja, kroena ot edin i sysht shivach, nezavisimo ot razvojnite tendencii v modata, nadushva opasnost – pred nego e izblednjal obrazec ot njakakyv chuzhdoplaneten vid, bezbozhnik, kojto ne vjarva v nito edna cennost, vyrhu kojato se krepil sigurnostta na negovata sistema. Za nego az sym njakoj, s kogoto ne mozhe da nameri absoljutno nito edna obshta duma. Predstavjal si e, che vsjaka nedelja predi objad shte vodi

zetjovete si v Sportnija centyr v Koshutnjak, kydeto blestjashto shte se vkljuchat v starija mu otbor kato dva mladi halfa. Veche godini nared, nezavisimo ot godishnoto vreme, toj igrae vsjaka nedelja futbol sys svoi vrystnici, sred koito sa dvama lekari, pensioniran polkovnik, edin profesor ot universiteta, boksjorski i drugi referi, ta chak i bivsh futbolem trenjor na nacionalnija ni otbor, uvolnen sled nespravedливо obvinenie vyv finansova zloupotreba. Sled macha vsichki otivat zaedno: lete da pijat po edna bira, zime – na grejana rakija. Rumenite im lica se pryskat ot energija i zdrave, a otvsjakyde se sipjat myzhki shegi, vse v atmosfera na sportsmenska syrdechnost. Naistina, kak da me otvede sred tjah? Mrazja futbola. Shte se spyna sam i v topkata predi da me e dokosnal njakoj na terena. Gorkijat chovek! Kak go razbiram... No kakvo da se pravi? Toj e vinagi deen i zabyrzan. Ne go svyrta. Skljuchva brakove, raztrogva gi, sybira dylgove, prehvyrlja imoti i nasledstva, razmenja apartamenti, obvinjava i zashtitava, podskacha okolo gostite, prinasja zhertvi, razbira se v meso, i kogato v grada izchezne teleshkoto, e v systojanie da kara i sto kilometra do njakvoja zatyntena selska mesarnica, za da nameri; izprazva pepelnici, provetrjava staite; pryv predlaga da se pejat stari gradski pesni i sam rykovodi malyk hor sys svoja hubav, popriqlushen ot tjtjuna bariton. Prez pet minuti stava ot masata da telefonira na njakogo ili da otgovori na povikvane, kato syshtevremenno se prehvyrlja ot pyrva na vtora televizionna programa. Gordee se sys zapazeno zdrave, sila i predprietchivost. Njakoga vratar na edin ot predvoennite belgradski otbori, malko ljubovchija, malko bohem, otdavna veche se e utalozhil i predstavljava obrazec na porjadychnost. Estestveno, izobshto ne mu prechi razlikata v socialnoto ni polozhenie; i samijat e zapochnal ot nishto, s koeto se gordee i chesto iztykva v redica veseli anekdoti; verojatno mu prechi tova, che za dve kratki, neprijatni sreshti, ne e usetil

dostatychno uvazhenie ot moja strana, nito zhelanie da povtorja onova, koeto toj smjata za svoj izkljuchitelen podvig. Nishto drugo, osven hladna uchtivost! A taka mu se iskalo da go naricham po ime, da bydem golemi prijатели, da me posveti v svoeto vizhdane za pokvarenija svjat, no samo che da bjah polovin metyr po-visok, da bjah po-muskulest, jak, pretypkан s myzhestvena prostota kato nego, da njamah symnitelno lisiche lice, koeto "nikoga ne znaesh kakvo misli!", izobshto, ako ne bjah vsichko, koeto sym – shtjah da mu byda vmesto sin, kakyvto toj tolkova e zhelael, dokato vse pak ne sviknal s dve dyshteri. Tozi chovek sjakash izsmukvashe cjalata energija, kojato trjabvashe da poddyrzha ostanalite v doma mu. Starata Zechevica, bivsha krasavica (Mis Naj-hubavi kraka ot bala na grebite v Bled prez 1939 g.), e v negovata sjanka. Zhivee syvsem otkysnato. Vseki petyk v osem otiva na redovnata vecherja s jato kreslivi belgradski ptici na ponaprednala vyzrast, koito idvat na tezi nostalgichni sedenki, izlezli napravo izpod frizjorskite kaski, a kosata im dimi ot ondulacijata. Po tjah bleshtuka zlato – utehata na povehnalite. Kato che li mezhdu nejа i Lola ima njakakva stara netyrpimost, kojato vodi nachalo oshte ot vremeto, kogato malkata Lola e bila v nejnija korem i razvaljala bezuprechnata j linija na grebkinja. Vesna, po-malkata sestra, ima mnogo po-goljam uspeh pred roditelite si. Kato bashta si, i tja ima naj-losho mnenie za mene. Zashto li se zanimavam s tezi taka banalni, tradicionno zapleteni semejni otnoshenija, koito mogat da posluzhat samo za napisvane na njakakva skuchna hronika za razpadaneto na srednite belgradski semejstva? Samo za da ubija njakak si vremeto pred Lolinija dom na Bulevarda na revoljucijata, dokato tja sybira bagazha si pod ledenite pogledi na sestra si i majka si, koito stojat na vratata. Starijat Zec se e zatvoril v stajata si i ne zhelaе poveche da ja vidi. Lola za posleden pyt oglezhda stajata, v kojato e

otrasla ot bebe, doneseno ot rodilnija dom, do zhena, kojato i sama skoro shte razhda. Podeljala ja sys sestra si i sega j otstypva po-hubavija krevat, onzi, zakytanija, v ygyla na stajata, za kojto Vesna tolkova e kopnjala. Podarjava j syshto i svoja djal ot gramofona, kakto i chastta ot akciite, vložheni v trite afrikanski aplikacii, koito zaedno sa poluchili za podaryk ot njakakyv klient na bashta im. Koj li e izmislil, che aplikaciite bili "freski za nomadi"? Pritezhavame mnogo po-malko ot edni nomadi. Za kakvo sa ni tezi aplikacii? Njamame svobodna stena, na kojato da gi okachim. Po-tochno, njamame nito edna ot vyzmozhnite chetiri steni. Lola typche neshtata si v edin sak. Njakolko knigi, njakolko chifta dzhinsi, njakolko igrachki, s koito ne zhelae da se razdelja. Pravi si smetka, che s tjah shte igrae dyshterja ni. Avstralijskoto meche koala s lyskava tymna kozina i kopcheta za ochi, styrchi ot poluzatvorenija sak. Uchudeno e, che se mesti. Bednijat Klo-Klo! I toj otiva v lagera na begylcite, sred bezdomnicite. Nakraja Lola vzema nastolnata lampa, na chijto abazhur ot pergament e narisuvana stara karta na sveta. Zabeljazva, che starata Zechevica i sestra j gledat v lampata i ja vryshta na mjastoto j. Izliza mylcheshkata ot svoja, sega veche bivsh dom.

"Kogato reshish da se vyrnesh, tvojata staja te chaka!" – kazva majka j.

Ne j otgovarja. Minava kraj neja i skoro chuvam, dobre poznatija zvuk na tokchetata j po stylbishteto. Ot kraj vreme mi se e struvalo, che Lola, dokato sliza, vsyshtnost sviri s tokchetata si na njakakyv betonen ksilofon.

- Tuk sym! – kazva. – Udari me, ako zaplacha...

*

Pyrvata brachna nosht prekarahme v edna kajuta na koraba "Zagreb" na savskoto pristanishte. Chak do sutrinta prez tynkite dyrveni steni do nas dostigaha prepirnite na pokerdzhiiite ot salona. Chuvashse se svisteneto na sifon za soda, dryncheneto na verigite i tyzhnoto skribucane na pantite na njakakva otkachena vrata. I vse pak, vypreki che bjahme na kotva, na tova svatbeno pyteshestvie imahme chuvstvoto, che plavame nanjakyde i che sutrinta shte se sybudim v moreto. Sybudi ni divo blyskane po vratata. Portieryt beshe dovel milicionerski patrol, za da proveri dokumentite ni. Ot otvorenata vrata ni gledaha chetvyrtiti lica s obleshteni ochi. Pokazah im udostoverenieto za grazhdanski brak i te razocharovani napusnaha kajutata, bez da se izvinjat za nahluvaneto. Na sutrinta, napusnahme tozi korab-hotel i zapochnahme da tyrsim kvartira. Prez vreme na syvmestnija si zhivot sme smenili trijset i sedem stai i apartamenti pod naem, borejki se do posleden dyh ot vsjako mjasto da napravim onova, koeto se naricha dom. Tozi nomadski zhivot, pylen s unizitelni izpitaniya, ni prinudi da zabravim kakvo sme pritezhavali njakoga.

*

Neka ostane zapisano, che sega sme mlado semejstvo bez deca. Neka ostanat zapisani i adresite na davanite pod naem stai i tova, che svivahme pyrvite si ljubovni gnezda pod chuzhdi pokrivi, v stranichni stai, zadrysteni s ovehtjala, nepotrebna pokyshtnina. Tova e bivsha, veche izostavena scenografija na nechij sysipan zhivot, kojato voni na neuspeh i nishteta. Tova sa garderobi ot imitacija na orehovo dyrvo, chijato vytreshnost smyrdi na naftalin i bjat prah protiv paraziti. V tjahnata akustika

kato obeseni duhove prizrachno se klatjat i blyskat edna v druga zakachalki. Na dynoto na chekmedzhetata sa zalepnali stari, poluizbledneli vestnici, v yglite – tyrkulnali se tabletki, izostaveni dripi, kalyp za obuvki. Poveche ot vsichko mrazim ogromnata kuhnenska masa s nabybnal furnir, tropnata po sredata na stajata taka, che da ja zaobikaljame postojanno kato domashno bozhestvo. Ne mozhem nishto da napravim, za da se otyrvem ot neja. Ne ni pozvoljavat da ja iznesem njakyde navyn, v antreto ili na tavana. Prez noshtta tova kryglo chudovishte se prevryshta, pod kósata svetlina, kojato pronikva prez prozoreca, v gigantsko prespapie za pisma, v nabrazdena povyrhnost na furnirno ezero. V tezi stai pochti ne dishame, v tjah ne se dvizhim drugojache, osven na prysti, v neprestanno vslushvane v tropashti se vrati, v nechija astmaticzna kashlica, v sgmoljasvaneto na vodata v klozeta, v skyrcaneto na razsyhnalija se parket... Pritaeni, vadim zakljuchenija ot vsichki tezi shumove: razpoznavame cjalata gama ot nastroenija na nashite naemodateli – ot syskavija im sledobeden syn i blagoslovenata tishina, kogato ne sa si u doma, do karanicite i grymoglasnite pijanski semejni tyrzhestva, kogato gostite im zalitat v koridora pred nashata staja, za da napipat kljucha za lampata na banjata. Ponjakoga nahyltvat i v nashata staja, kojato, za da ne pomisljat hazjaite ni, che im njamame doverie, nikoga ne zakljuchvame, makar che zabeljazvame njakoj da krade poslednija Lolin parfjum.

- Dyrzhali ste mladi? – provikva se grymoglasno njakakyv pijan gost kym hazjaina ni, vryshtajki se v kuhnjata. – Ne znaeh, che dyrzhite mladi, ta predi malko vljazoh pri tjah!

Tova "dyrzhali ste mladi?" e izgovoreno, sjakash se chudi, che njakoj v centyra na grada DYZHI kokoshki ili tele za klane. Znachi sega nie sme dve mladi zhivotni. Chesto slushame edna svoeobrazna drama; tova e izigrana prepirnja mezhdou

hazjaina i hazjajkata, ochevidno prednaznachena za nas. Kakvo struvali parite, koito poluchavali ot nas za naem? Nishto! Mizerija! Podhvyrlyat ni, che prekaleno sme se zastojavali v stajata, dokato drugite naemodateli imali mnogo poveche kysmet sys svoite mladi, koito samo prespivali i oshte rano sutrinta zaminavat na rabota...

– Ne ti li se struva, che e bremenna? – pita hazjainyt.

– Samo tova ni ostavashe! – otgovarja tja. – Tuka njama da tyrpim nikakvi dechurliga!

Davat primeri, v koito se pojavjavat neblagodarni mladi semejstva, koito, sled kato im se rodi dete, ne zhelijat da napusnat kvartirata, ta sobstvenicite trjabvalo da vikat dori milicija da gi izhvyrli ili si razreshavali celija sluchaj s bradvata. Te izbirat poslednoto sredstvo i se nagovarjat kak da go izpolzvat. Hazjainyt napomnja, che ima pishtov. Vyzbudeni ot vsichki kombinacii, koito im napirat v glavite, podgreti ot piene i skuka, zapochvat da se obvinjavat edin drug za greshkata, che sa ni vzeli na kvartira. I vypreki knigite na masata (Stendal, Chehov, Kafka, Ficdzherald, Uulf. Heminguej, Ekzjuperi, Selindzhyr...), koito postojanno ni napomnjat, che njakyde syshtestvuva i drug svjat, kym kojto mozhe bi prinadlezhim, i vypreki cvetnite plakati na Er Frans, koito kradeshkom otlepvahme posred nosht ot stobori i koloni za objavi i lepjahme po stenite, za da zakriem oformilite se s leonardovsko vyobrazhenie petna ot vlaga i plesen (na tezi afishi grejat zlatnite kubeta na Sveti Vasilij Blazheni, indijski hramove se oglezhdat vyv voda; teche blestjashtata avtomobilna reka po "Shanz-Elize"); vsyshtnost naiven opit chrez stenata da ofejkame ot ezhednevната mizerija, v kojato nespravedljivo sme popadnali, znachi vypreki тази bednjashka inscenirovka, kojato pljus njakolko konski kestena s chudno lyskava obvivka i buket topchiderski cherveni lista v prazen burkan ot konfitjur, trjabva

da preobrazi byrlogata za naemateli v romantichno gnezdo na dvama, koito poznavat shifrite na tajnata romantichna krasota – a vsichko tova e mnogomesechen trud na malkata Lola, kojato, vypreki dosta izdutija si veche korem, pozhertvovatelno balansira vyrhu dva stola, postaveni edin vyrhu drug, za da spusne ot sredata na tavana kalderovska skulptura ot ocveteni kartoncheta vyrhu konstrukcija ot spici na star chadyr; vypreki vsichko tova, nie dvamata sme natikani v uzhasnoto ednoobrazie na onazi detska prikazka za Henzel i Gretel pod unizitelnata vlast na starata veshtica. Vse poveche se ubezhdavame, che razumyt, chuvstvitelnostta, sklonnostta kym chetene na knigi, dobrotata... ne struvat nishto i njamat nikakyv smisyl; sjakash gradyt ni e zavladjan ot njakakvo guljajdzhijsko varvarsko pleme, mnogo po-silno i zhiznesposobno ot nas, koito sme razmeknali voljata si s pregolemi dozi filmi, kartini i bukvi – dekadenti oshte ot mladi, padnahme pod tjahnoto robstvo, ot koeto njama izbavlenie. Za koj li pyt obsyzhdame idvaneto na nasheto bebe na tozi svjat: trjabva li da mu pozvolim, da dojde tuk, na тази planeta, v тази страна, v този град, v kojto ne pritezhdavame nishto, dori i naj-bednoto stajche, za koeto da kazhem, che e nashe!

Zabeljazal sym, che nikoj ne mrazi taka iskreno decata, kako belgradskite naemodатели i che sigurno nito edin vestnik po sveta ne otpechatva tolkova objavi protiv decata, kako nashite. Trudno e, imenno, da se nameri i naj-malkata objava, v kojato da se predlaga mjasto, bekjarska staichka ili apartament, bez da zavyrshva s dumite: "*njamame pred vid deca*", "*deca izkljucheno*", "*dava se samo na brachna dvojka bez deca*", "*nikakvi malki deca*", "*deca nezhelatelni*"... Otkyde tolkova neprikrita iskrena netyrpimost kym decata? Mozhe bi zaradi mebelite? Predpolaga se, che shte izdraskat pokyshtninata, shte nasharjat stenite... Zaradi tishinata li? Malkite deca chesto

plachat! Ako bjah bydeshto bebe, kazvam na Lola, i ako mozheh da resha kyde da se rodja, Belgrad shteshe da byde poslednoto mjesto na sveta, kydeto shtjah da pozhelaja da me pusne shtyrkelyt! Tozi grad e pylen s iznudvachi, na koito nikoj nishto ne mozhe da napravi, no koito dori i ne prikriivat omrazata si kym decata. Tyj kato vyrshat tova otkrito veche desetiletija nared, vsichki veche sa sviknali s tehnite objavi; nikoj ne otkriva nishto chudno v tjah i gi smjata za napylnno estestveni. Siguren sym, che v Danija naprimer, tezi chudovishta, pecheleshti ot chuzhdoto neshtastie i beda, postavjajki pri tova i takiva protivooestestveni zakoni, otdavna veche shtjaha da sa v ludnicata, kydeto im e mjestoto. Tuk izglezhda sym lud samo az, zashtoto samo na men mi e chudno tova!

- Hajde da se mahnem ottuk, molja te! Boja se... – hlipa Lola v rykava mi, no az sym paraliziran; ne moga da j pomogna. Kak i kyde da otidem, sled kato sme predplatili na hazjaite za polovin godina i sega sme pochti bez dinar? Te pyk razigravat svoite skandali samo i samo da napusnem predi sroka. V tozi sluchaj ne trjabva da ni vryshtat pari. Trjabva da zapazim nervi. Pri tova, navyn vali edyr mokyr snjag, kojto, shtom padne, se prevryshta v pihtiesta ledena kasha sys sivozhylt cvjat. Na dvojnija prozorec lipsva vynshnoto styklo. Slagame vmesto nego karton, kojto byrzo se navlazhnjava, ogyva se i pada. Denja prekarvame glavno v krevata, zaviti do bradichkata s jurgan, ot kojto pada vylna. Pechkata palim sys stari vestnici i shtajgi ot juzhni plodove, koito sybirame po pazarite. Kupihme polovin ton vyglishta i za dve sedmici si vyzvymahme sigurnostta. Kogato svyrshi, predlozhih na Lola da se razdelim vremenno. Tja mozhe da se vyrne u doma si, kogato pozhelae. Dostatychno e samo da pozvyni na vratata. Az vse njakak si shte se opravja. Naviknal sym na dvizhenie v zhivota, umeja da "gostuvam" u prijateli, moga pak da se vyrna v studentskoto

obshtezhitie da kvartiruvam nelegalno. Dokato bjah sam, nikoga ne mi e prechelo, che sym bekjarin. Moga da zhiveja s edin kufar, v kojto ima njakolko knigi, chetka za zybi, pulover i riza. Moga dori i bez vsichko tova! Moga da zhiveja s ryce v dzhobovete. No nasheto bebe trjabva da se rodi i nie sme otgovorni za nego. Tuk svyrshva gordostta ni. Shte se predadem na protivnika zaradi negovoto bydeshte. No samo za kratko. Samo vremenno, dokato ne izmislim neshto po-umno, dokato neshtata ne se opravjat. Ne moga poveche da gledam kak Lola se mychi. Priznavam, pobeden sym. Predavam se!

Dejstvitelno, тази зима достигнах самото дъно на поразението. По-дълбоко не можеше да се падне.

Ne poznavah dobre Lola; vmesto da zaplache zaradi skoroshnata razdjala, kojato ochakvah i bjah gotov da byrsha sylzite j s celuvki, tja preblednja ot gnjav.

– Ti mozhesh da otidesh, kydeto si iskash! – kaza mi tja. – Az ostavam! Te samo tova i chakat – da se vyrna i da priznaja, che sa bili pravi! Samo tova! Che cjal zhivot sa bili pravi! Ama njama da me gledat v tozi film!

Stana ot legloto i, zagyrnata s odejalo kato Zhana d'Ark, se izpravi visoko nad mene v polumraka na stajata, a ochite j svjatkaha s div bljasyk, sled tova s trjasyk otvori vratata, izticha v koridora, nahylta kato furija v kuhnjata, kydeto hazjainyt i hazjajkata v momenta razigravaha svojata drama za mladite, i kresna taka silno, che dvamata kletnici prosto se vkameniha ot strah.

– Stiiiiiiiiigaaaaaa! – izvika tja. – Veche s dni slusha vashite drynkanici i samo se pitam, koga naj-setne shte prestanete! Ostavam tuk do proletta, a predi da si izljaza, shte zakolja sys zybi njakogo ot vas dvamata, dokato spite, i shte vi zapalja kyshtata! Da znaete!

- Tja e... tja e... luda! – izmynka hazjainyt, povjarval v zaplahata j.

Ottogava ni ostaviha na mira.

*

Onazi goljama kuhnenska masa, s kojato ne znaehme kakvo da pravim, naj-posle poslužhi za neshto polezno. Pokrihme ja s charshaf, vmesto s pokrivka, a pod neja Lola nastani tajnata si kuhnja, tyj kato spored dogovora, njamame pravo da gotvim v stajata. Kupihme si elektricheski kotlon s dve plochi, edna tava, tendzhera pod naljagane, obiknovena tendzhera i dve chinii. Pribori za hranene kradjahme, otkydeto zavyrnem. Solnicata e ot kafene "Manezh", komplektyt za olio i ocet e ot "Trite grozda", pepelnicite sa ot "Mazhestik", dve krasivo izraboteni, nedejstvitelno tynki chashi za konjak "Napoleon", sa ot "Metropol"... Vsichki tezi neshta, zadignati tajno ot masata, nezabeljazano izchezvat v nenasitnata Lolina chanta. Te pridavat izvestna izjashtnost na skromnite ni obedi. Lola se vmykva pod masata i taka skrita prigotvja spageti a la boloneze. Syshtevremenno na drugata plocha uspjava da sgotvi izvynredno vkusna supa ot pilesški koncentrat ot plikche. Desert: celuvame se na krevata pod zvucite na organa – "Koral, preljud i fuga" ot Sezar Frank se nosi ot drezgavija radio-aparat. Piem "Banatski rizling". Dokato gotvi, Lola oblicha zimnoto si palto i otvarja prozoreca, za da izcheznat vsichki symnitelni mirizmi. Sydovete i chiniite miem prez noshtta, v banjata, kogato vsichki zaspjat. Specializirah se v izmivaneto i na najzagorjalata tendzhera katorzhnicheski bezshumno. I vypreki oskydnoto menju, nashite obedi i vecheri sa istinski malki tyrzhestva, s hartieni salfetki i nepremenno zapalena svesht. Staraja se Lola nezabeljazano da poluchi po-golemite i po-

hubavi mryvki (kogato ima meso na masata), tyj kato trjabva da jade za dvama, chesto se prepirame dylgo nad nedokosnat shnicel koj da go izjade, dokato ne izstine. Struva mi se, che ne sym zhenen; samo si igraem, na brak, obedi, vecheri, spane, ljubov... Edinstvenoto neshto, koeto dejstvitelno e obezpokojavashto, e tajnstvenoto sydyrzhanie na Lolinija stomah, kojto den sled den vse poveche naedrjava. Neshto v nego sjakash disha, neshto v nego sjakash si dvizhi, kogato oprauho na obtegnatija tamtam na nezhnata Lolina kozha, nabrazdena ot edva zabelezhimi beli ivici. Lezhim, pregyrnati i izmisljame mnogo imena za momcheta i momicheta.

*

Dnes podpisah kapitulacija. Shte rabotja kato pomoshnik-kurier v ZUKID, Syjuznoto Zavedenie za uskorjavane i koordinacija na intelektualnite dejnosti, goljamo uchrezhdenie na "Slavija", za koeto nikoj, ta dori i onezi, koito rabotjat v nego s godini, njama da mogat sys sigurnost da kazhat s kakvo se zanimava. SHTe raznasjam korespondencijata iz grada. Znachi, s mene e svyrsheno! Prodadoh svobodata si zaradi Lola i bebeto, koeto ochakvame. No tova dete shte se izmykne! Shte ima vsichko, koeto zasluzhava. Dobrovolno shte posluzha kato gorivo za raketata, s kojato shte se izdigne navisoko, navisoko... Poveche ne mozheh da gledam kak Lola ot den na den vse poveche kree. Lekarjat kaza, che sa j neobhodimi meso, salati, presen agneshki drob, mnogo plodove... Samozalygvah se s prozrachni hitrosti; vsjaka sutrin izlizah iz grada, sjakash otivam na rabota. Brysneh se, oblichah se, pieh sutreshното si kafe s Lola, celuvah ja po cheloto i se otpravjah pesha, za da si spestja ot trolejbusa. Kakvo praveh li? Ot bivah se pri raboteshti prijateli, pisheh molbi i stojah na opashki pred bezbroj vrati,

sled koeto se vryshtah v nashata kvartira s malko pari, koito izkopchvah ot poznati. Taka veche ne vyrveshe. Dopriah samoto dyno. Neochakvano mi pomogna chovek, chieto ime dori ne znaeh. Filosofa! Poznavah go beglo ot Fakulteta, kydeto njakolko godini praveshe kafe za studenti i prepodavateli i taka se izdyrzhashe. Minavashe za genialen hiromant. V miniatjurnata mu chajna v mansardata na Filosofskija fakultet ne mozheshhe da se stypi ot krasavici, koito izpivaha bezbroj kafeta v ochakvane da dojde vdyhnovenieto na Filosofa, za da im gleda na obyrynata chasha ili dlan. "Ne e da ne razbiram izobshto nishto ot hiromantija – prizna mi toj vednyzh, – nauchih po neshlichko ottuk i ottam, naj-mnogo ot "Vechnija kalendar", no ne e tam rabotata: njamash si ponjatie kolko obichat da slushat za sebe si horata! Obiknoveno im predskazvam priyatni neshta, a za da zvuchat kolkoto se mozhe po-ubeditelno, pribavjam njakoj bezobidna bolest ili po-neznachitelen nedostatyk, vsyshtnost polozhitelna cherta, kojato se sreshta u vsekigo. Nabljagam na izkljuchitelnata linija na uspeha, talanta ili neprekysnatata linija na zhivota, a u njakoi otkrivam, dori i Solomonovata zvezda ili Lunnija prysten! Kogato ne otkrija nishto podhodjashto, vse oshte na razpolozhenie ostava Venerinijat hylm, izkljuchitelnata erotichnost, talanta za ljubov... Koj go njama?"

Imah kysmet, che se natyknaah na nego v "Ruskija car", kydeto vsjaka sutrin okolo deset chasa se sybirat dvajsetina belgradski kurieri ot naj-golemite uchrezhdenija i predpriyatija. Vmesto vseki ot tezi neshastnici da obikalja dvajsetina sgradi, prysnati iz celija grad, te prosto si razmenjaha korespondencijata, izpivaha po njakoj chashka i otivaha da si vyrshat lichnata rabota; njakoj na sutreshna prozhekcija, njakoj u doma si ili na Kalemegdan. Zhiveeha kato bogove! Kato me vidja v okajano systojanie, celija mokyry, zashtoto nevnimatelno

se bjah priblizhil do kraja na trotoara, ta edin trolejbus me zalja s istinski poroj mrysna voda, Filosofyt se syzhali nad mene zaradi systojanieto mi i me popita kakvo mi se iska da rabotja. Kogato na chovek sa mu mokri krakata prez noemvri, gotov e na vsichko. "Mislja, che imam; neshto za teb..." – kaza toj i me zavede v ZUKID, kydeto bezsporno beshe naj-ljubimata lichnost. Sled dva dena otidoh na rabota, suh i izgladen. No predi da se vpusna v opisanie na dnite si v tova omagjosano vedomstvo, trjabva da razkazha kak Filosofyt popadnal v nego. Tozi razkaz, znachi, zasluzhava da byde otbeljazan...

*

Celi tri godini mojat prijatel tyrsel rabota. Navsjakye go priemali dobre, razgovarjali s nego, dori go cherpeli s plodovi sokove, a sled tova mu syobshtavali u doma (dokato oshte imal postojanen adres), che za syzhalenie ne otgovarjal na neobhodimite uslovija i che na negovo mjasto bil priet drug kandidat. Po-hitrite firmi mu ostavali i iskrica, nadezhda, boejki se da ne gi sydi za falshificirane na konkursa; kazvali mu naprimer, che prez esenta ochakvali goljama reorganizacija i otkrivane na nov shtat i che togava absolutno sigurno shteli da имат i nego pred vid.

Zabeljazal sym naprimer, che nikyde chinovnicite ne se plashat taka, kaktu u nas, ot obrazovani hora! Shtom se pojavi njakoj s diploma za visshe obrazovanie, vsichki onezi, koito njamat nishto zavyrsheno ili pyk uzha sa zavyrshili njakakvi symnitelni uchebni zavedenija, chiito imena samo izmynkvat, a nikoga ne izgovarjat visoko i jasno, vizhdat v nego istinska opasnost za polozhenieto si – pochti lichna obida! Dori i v prosvetata, kydeto, ako ne drugade, to pone tam, bi trjabvalo da se ceni znaniето, edin bezraboten gimnazialen uchitel, kojto

kopnee za kakvoto i da e mjasto, trudno go priemat za nachalen ili progimnazialen uchitel ili vyzpitateľ, zaradi PO-VISOKA KVALIFIKACIJA! Chinovnicite sa izmislili i chudesen izraz za takiva sluchai: "NADRASYL e nasheto rabotno mjasto!" – obiknoveno s tova se otprashta onzi, kojto im prechi. Na vseki direktor shte mu e neprijatno da ima sekretar s po-visoko ot negovoto obrazovanie; zatova shte tyrsi njakogo, nad kogoto shte izpitva prevyzhodstvo. Syshto taka diplomiraniyat inzhener v nikakyv sluchaj njama da poluchi rabota kato obiknoven tehnik, kojto se naznachava s konkurs – v тази negova gotovnost da prieme po-niska dlyzhnost ot onazi, kojato zasluzhava, vsichki vizhdat zamislена hitrost pyrvo da se vmykne v predpriyatieto, a sled tova da nastojava za njakoe mjasto, koeto veche e zaeto ot njakoj sluzhitel.

Neshtastnijat Filosof, kojto zashtitel diplomna rabota na tema "Otnoshenieto mezhdu bitieto i nebitieto v Hajdegerovata filosofska sistema", postojanno poluchaval edin i sysht otgovor:

"Za тази dlyzhnost za syzhalenie ne ni e neobhodim visshist, a njakoj sys sredno specialno obrazovanie. Ne mozhem da plashtame na visshist..."

Po njakoe vreme ostanal bez vsjakakvi sredstva za syshtestvuvanie. Ne smeel veche da se merne pred ochite na hazjajkata si, na kojato dylzhal naem za dva meseca, ta zatova spjal, kydeto zavyrne, predimno na edna masa vyv Filosofskija fakultet, kydeto njakoga praveshe kafe s takyv uspeh. Naj-chesto i naj-uporito otival v ZUKID, kydeto veche s meseci lezhala molbata mu za naznachenie, v nechie chekmedzhe – izobshto ne mozhel da ustanovi v chie! Taka ili inache, bil bez rabota i podslon pri losho vreme, a iz dylgite koridori na tova uchrezhdenie, v sgradata, kydeto sa nastaneni naj-razlichni firmi, predstavitelstva, vedomstva, bjura i kantori, kakto i redica organizacii s tajnstveni nazvanija, nikoj ne mu obryshtal

vnimanie, mozhel da se izlezhava kolkoto si iska po tapiciranite kanapeta, postaveni na vseki etazh.

I taka, kakto si sedjal edna sutrin v edno foaje (dori ne znael na koj etazh) i typo se vziral v dynoto na koridora, izvednyzh ot njakakva kancelarija izskochil razdrazen chovek s tiranti, po mokra ot pot riza, i zapochnal da se oglezhda naljavo i nadjasno:

- Vizhdal li si nashija kurier? – obyernal se kym Filosofa, kojto spokojno sedjal v polozhenie "joga", kaljavajki nervite si.

- Nikoj ne e minaval ottuk... – otgovoril toj.

- Za boga, ostanah bez cigari! – kazal jadosano chovekyt.

- Pozvolete da vi kupja... – izmynkal Filosofyt i vzel parite, koito mu dal chovekyt. –Shte zapomnja: dva "Kenta" i kibrit!

- Samo che pobyrzaj! – izvikal mu chovekyt i se izgubil byrzo v stajata, ot kojato toku-shto bil izljazyl. Filosofyt se priblizhil da vidi koj nomer e, za da go nameri sled tova. Na vratata sys sitni zlatni bukvi pishelo: "GENERALEN DIREKTOR".

Vednaga pochukal i na sysednata vrata, zad kojato sedeli trima navyseni chinovnici:

- Izvinjavajte, che vi bezpokoja... – kazal, – no otivam da kupja cigari na direktora, ta ako vi trjabva neshto.... mozhe bi shte iskate da vi donesa zakuska?

- Chetvyrt kilo bjurek s meso! – izgyrmjal kato top pyrvijat sluzhitel. – I vnimavaj da na byde blazhen!

- Na men ajrjan i milinki! – kazal vtorijat.

- Za mene nishto, no shtom kato izlizash, pusni mi fish za tototo! – kazal tretijat.

Vsichki mu dali pari i toj iztichal da izpylni porychkite. Kupil dva "Kenta" i kibrit, chetvyrt kilo bjurek, ajrjan, milinki, pusnal fish za tototo. I direktoryt, i onezi trimata sluzhiteli mu kazali da zadyrzhi restoto.

Na sledvashtata sutrin razshiril uslugite i v sysednite kancelarii. Kapnal ot raznasjane na sandvichi, krenvirshi, narjazan hljab. ("Na edno mjasto dvesta grama, na edno mjasto chetvyrt kilo, na dve mesta po sto i petdeset grama i na pet mesta po trista!"), sutreshni vestnici, koito mirishat na toku-shto otpechatano mastilo, mljano kafe, hartieni kyrpichki, baterii za malki tranzistori, s koito sluzhitelite si sykrashtavat vremeto, chajni biskviti ot sladkarnicata na ul. "Sremaska", lekarstva za diabet i oshte trista chudesa. Skoro veche obsluzhval celija ZUKID, a prodavachite naokolo go zapomnili kato naj-dobrija klient. Sluzhitelite sviknali s nego. Bilo im trudno i da si predstavjat kak sa zhiveeli predi da se pojavi toj v tjahnoto uchrezhdenie i da im oblekchi predobednoto zatochenichestvo. Ponjakoga vyrshel i drugi vidove uslugi. Zanasjal v doma na zamestnik-direktora ostatyci ot meso i kosti ot stolovata za negovija pekinez. Zhenata na sekretarja na ZUKID, na kojato vednyzh kupil sirene, mu predlozhila po deset hiljadi dinara za vsjaka informacija za tova dali izvestnata Rizhokosa vliza i kolko vreme se zadyrzha v kancelarijata na myzha j. Sekretarjat mu daval dvojno samo i samo da ne kazva nishto. Bojadisal i njakolko apartamenta na drebni chinovnici, a postojanno im pomagal pri prenasjane. Vseki petyk vecherta gledal malkite deca na Lichnija systav, tyj kato toj izlizal s zhena si na vecherja. Stanal svoego roda vedomstven sarafin – razmenjal kuponi za hrana, koito se davat na sluzhitelite na vsjako pyrvo chislo, za pari, udyrzhajki dvajset procenta kato komisionna. Toj, kojto godini nared bil bez grosh, sega vseki den nosel v dzhobovete si pachki banknoti, puskajki v postojanno obryshlenie malkija si kapital, kato den sled den go uvelichaval.

S edna дума, mojat prijatel Filosofa stanal neobhodim. Vmesto da se razmotava v ochakvane da odobryat molbata mu, tichal po koridorite na ZUKID kato preroden, s ryce, zaeti ot

paketi. Vlizal v kancelariite bez da chuka, vinagi i navsjakyde posreshtan s vyodushevenie. Edva smogval da pogledne dlan ili chashka ot kafe, tolkova rabota imal. Kraseli go rjadkata mu izpylnitelnost i diskretnost. Dori kreditiral mnogo ot sklonnite kym prahosnichestvo, ot pyrvi do pyrvi, ta mu vryshtali zaema, shtom polucheli zaplatata, estestveno, vinagi poveche, otkolkoto mu dylzhali! Makar che otdavna veche sa premahnati razsilnitate, adjutantite, shutovete i, izobshto, lakeite, u horata oshte ne e umrjalo zhelaniето da imat svoj sluga, kogoto strogo, no spravедливо da komandvat. Zabelezhete i sami kak i naj-svobodoljubivite duhove byrzo svikvat da zapovjadvat na shofjora ili portiera, estestveno, kogato go poluchat! Kak spokojno si gi ostavjat po cjal den da kibichat v kolata, dokato te spjat sled obeda ili se raztakavat na vecherja s delovi prijateli! Nima sa malko onezi naj-iziskani intelektualci, koito se obryshtat kym seljanite, poshtadzhiite, boklukchiite, shofjorite na taksita i nosachite na TI, zabravili za dobroto vyzpitanie, koeto izpolzvat samo pred ravni? Mnozinstvoto hora priemat chuzhdite uslugi kato neshto syvsem estestveno. I kym Filosofa se obryshtali na TI, no toj ne se syrdel, nito pyk protestiral. Dori ot vse syrece se mychel da navaksat onova, ot koeto gi lishili vsichkite revoljucii ot frenskata, ta do nashata. V obshtestvoto na ravnopravnite, koeto oficialno se e otreklo ot eksploatacijata na chuzhdija trud, toj dobrovolno se syglasil da se lishi ot osvobozhdavashtite choveka privilegii, usetil kak u vseki sluzhitel, dori i u onezi, naj-nizshestojashtite, tlee drevnoto zhelanie njakoj da im sybuva obuvkite i da gi cheshe pod pleshkata. Nuzhdata ot razsilen izglezhda bila tolkova silna, che cjala godina nikoj v ZUKID ne popital, dali Filosofyt e tehen sluzhitel i ot koj otdel e. Generalnijat direktor taka ili inache ne poznaval vsichki ZUKIDOVCI lichno. Nima mozhe da se ochakva ot kapitana na njakoj prezokeanski korab da znae imeto

i familijata na mijacha v kuhnjata? Vizhdajki kak Filosofyt vliza vsjaka sutrin v direktorskija kabinet, bez da chuka, vsichki go smjatali za negov doveren chovek i bili dori polaskani, che se syglasjava da nosi i na tjah zakuska. Vprochem, chinovnicite otdavna veche znajat, che v podobni uchrezhdenija ne trjabva mnogo-mnogo da se razpitva koj kakyv e, tyj kato tova ljubopitstvo mozhe da se obyrne sreshtu onzi, kojto vre nosa si tam, kydeto ne mu e rabota. Naj-dobre e, kazvat, vseki da si gleda rabotata! I taka, kogato Filosofyt edin den se oplakal na Sekretarja, che njamal kyde da spi, onzi bil preshtastliv, zadeto ne zaplashva kato ostanalite bez zhilishte, che shtjal da "iznese vyv vestnika" ili v syda cjalata rabota, a samo pita mozhe li da prespiva na kozhenija divan v Arhiva. "Kak da ne mozhe! – zaradval se Sekretarjat ot udivitelnata mu skromnost i taka rjadkata dnes chestnost. – A pyk az ti obeshtavam, che pri pyrvoto razdavane na zhilishte shte bydesh pyrvi v spisyka!"

Taka noshtnite pazachi poluchili specialno narezhdane da puskat Filosafo v sgradata po vsjako vreme na denonoshtieto. Zavival se s dyrzhavnoto zname, a se kypel na cheshmata v toaletnata. Malkoto si lichni veshti dyrzhal v njakakva ogneuporna kasa, kojato ot godini ne bila izpolzvana. Kogato iz ZUKID zapochnalo da se shushuka, che Filosofyt vsyshtnost bil predresheno chenge, koeto prez denja uzr raznasja zakuski, a noshtem revizira skljudchenite sdelki na firmata, ljubeznostta kym nego se udvoila. Za da mu napravjat kolkoto se mozhe podobro vpechatlenie, davali mu dvojni bakshishi, pravejki mu dalechni nameci za neobiknoveno opasnata mu rabota. Zapochnal da poluchava kupishta anonimni donosi. Vseki pishel protiv vsekigo. S tjahna pomosht navljazyl oshte po-dylboko v zapletenite otnoshenija v ZUKID, kydeto vseki bil shantazhiran ot drugite.

Lichnijat systav napravo izpadnal v shok, kogato razbral, che izobshto ne e naznachavan v tjahnoto uchrezhdenie. Bilo opasno da go ostavjat nenaznachen.

Tova se sluchilo tochno edna godina sled pyrvata mu sreshta s direktora. Izvikali go da utochni koga misli da polzva godishnija si otpusk.

- Kakyv otpusk? – uchudil se toj. – Ne sym umoren...

Lichnijat systav mu objasnil, che vsichki sluzhiteli trjabva da polzvat godishen otpusk, kojto im se polaga po zakon, na koeto Filosofyt spokojno mu otgovoril, che izobshto ne e naznachen.

- Che ot kakvo zhiveesh?

- Horata me cherpjat, davat mi bakshish... – sramezhливо otvyrnal toj. – Tuk rabotjat dobri hora!

Taka i Lichnijat systav naj-posle povjarval, che mnimijat kurier e chenge! Ne se izdal, che znae za tova. Zashto pyk tochno toj da razkriva cjalata rabota? Sled kratko syveshtanie s direktora, vsichko se reshilo byrzo i bez shum. I vypreki vissheto mu obrazovanie, koeto v ZUKID prechelo poveche, otkolkoto kydeto i da bilo, shefovete projavili udivitelna choveshka tyrpimost i zatvorili ochi pred diplomnata mu rabota za bitieto i nebitieto v Hajdegerovata filosofska sistema i naznachili Filosofa kato kurier. Syshtata godina poluchil i zhilishte, koeto ot vreme na vreme predostavjal na vlijatelni ZUKIDOVCI za ljubovni sreshti. V zamjana te mu kupili mebeli s mnozhestvo budoarni detajli i zaredili barcheto s vnosni napitki. Skoro stanal shef na vsichki kurieri vyv vedomstvoto, no ne zabrivil za tezhkite dni, prez koito bil preminal. Syzhali me i taka stanah edin ot dvanajsette im sluzhiteli. Edinstven az pyk go poznavah ot bohemskite mu dni, kogato prodavashe kafe i gadaeshe na dlani. Zashtitavashe me dokolkoto mozheshe, ot

nostalgija. Ne trjabvashe kato ostanalite kurieri da ticham iz grada: v nachaloto vodeh Knigata za pratki.

*

"...V momenta temperaturata na vyzduha v Belgrad e 24 gradusa. Vlazhnost: 92 procenta. Atmosferno naljagane: 728 milimetra. Duha jugoiztochen vjatytr sys skorost ot pet do sedem metra v sekunda, vremenno na mesta i do osemnadeset metra v sekunda." (Studio B).

Otivam na rabota. Po liceto si chuvstvam topyl, vlazhen vjatytr, kojto sjakash nosi chuma. Toj isterichno me shamarosva otdjasno. Naljaganeto mi probiva temeto; iska da izsipe mozyka mi na trotoara. Dokato otivam na redovnoto si iztyrpyavane na prisysda, poglyshdam bezbroj malki, na pryv pogled sluchajni i neznachitelni proizshestvija i sceni, koito shte konsumiram, mislejki za tjah po vreme na predobednoto si zatochenichestvo. Otkyde li se vryshta v shest i polovina тази synena kestenjava kobila s vecherna roklja? Prosledjavam bludnata j treskava pohodka; naj-verojatno, sled njakoe razvlechenie e prespala v chuzhd krevat. Ljubovnikyt j sigurno e zaspal s oblekchenie. Ne e bilo nuzhno da ja izprashta, nito da j porychva taksi... Prodavachyt na semki, leblebija, susam i fystyci:: vizh go, reshil da zabogatee! Vseki spechelen dinar go izpylva s nova energija. Ne e sam. Zad nego sa zemljacite mu: murgavi, usyrdni i uporiti myzhe, koito zalagat na nego. Toj e chovek na mjasto! Iska da uspee i shte uspee. A posle?

Tezi trijset i pet minuti hod do kancelarijata sa edinstvenata svoboda, na kojato se naslazhdavam. Prinadlezhat samo na men. Minavam pokraj kafenetata, v koito hubavo shte e da mozheh da se otbija, zashtoto sa oshte chisti; pokrivkite kolosani, pepelnicite prazni, vyzduhyt nevdishvan... Mislja si kolko shte e

prijatno da namerja njakoe mjasto na odkrito, njakyde v pokrajninite, mozhe bi blizo do Hipodruma, kydeto ima i dyrveta, njakakyv syvsem obiknoven bjufet s tri masi, izneseni na trotoara; da se oblegna na bjalata grapava stena i da ne mislja za nishto, da ne iskam nishto, nishto, nishto, nishto, nishto, nishto, nishto, samo da sedja pod lipite i da syshtestvuvam!

Izuchavam, nraivite na otdelnite chasove. Zavyrzvam dylgogodishni nemi poznanstva. Prodavachyt ot budkata mi podava mylcheshkom vestnik i cigarite, koito pusha. Shofjorite na taksita me pozdravjavat kato star poznat. Chovekyt zad kantara za tochno teglo mi kimva s glava. Kogato imam malko poveche vreme, na vryshtane u doma, prelistvam knigi na ulicata. Sprijatelj se s akvizitora, kojto mi gi dava nazaem, za prochit. Ponjakoga razgovarjame za literaturata i zhivota, dokato kraj nas teche zabyrganata reka ot peshehodci. Mozhe bi ne zhiveja tolkova losho, kolkoto mi se struva?

*

Za pryv pyt go vidjah predi deset godini pod chinarite pred "Trite grozda". Togava te bjaha trima. Toj, prezhdvremenno pobeljal dylguch s lice na vечно smeesht se, negovata feerichna zhenica, iziskana, vypreki vyzdylgite rykavi na ochevidno nasledenoto zimno palto, i dvanajsetgodishno momichence, edno ot onezi umni i tihi deca, koito neochakvano razcyfvat v istinski hubavici. Prodavaha knigi. Malkata im knizharnica, vsichko na vsichko petdesetina toma, lezheshhe pregledno podredena po niskata ograda na pokritoto s plochki malko izdignato mjasto, kydeto ljatno vreme postavjat masite ot kafeneto. Prez mart posetitelite vse oshte sedjaha vytre poradi studa. Njakyde okolo pet chasa sled obed se nadigashe burja. Iztochnijat vjatytr trupashe nad Ustieto tezhki cherni oblaci.

Skoro shtjaha da izsipjat mokrija si tovar nad Belgrad. Minavah kraj "Trite grozda" točno v momenta, kogato vjatyryt – tozi povyrhnosten chitatel – zapochna nervozno da prelistva knigite s meki korici, a pyrvite edri kapki padnaha v prahta, kojato tozchas zhadno gi popi.

Myzhyt, zhenata i momichenceto sybiraha byrzo knigite v, kufara, izpleten ot liko. Sprjah se kato omagjosan i nabljudavah тази trogatelna scena. Narezhdaha mylchalivo knigite, izcjalo zaangazhirani ot rabotata si. Ot vreme na vreme chovekyt vdigashe zagrizhen pogled kym golite koroni na chinarite i prodylzhavashe da spasjava bogatstvoto si. Ot tova kak raboteha – sys syvyrsheno syglasuvani dvizhenija – se vizhdashe, che sa rjadko zadruzno semejstvo. Bashtata ugovarjashe momichenceto da se skrie pod navesa na "Politika", no tja uporito prodylzhavashe da mu podava knigi. Ne znam zashto si spomnih za Svetoto semejstvo i ottogava scenata pribirane na knigi pod dyzhda ostana syhranena v spomenite mi kato edno ot izkljuchitelno chistite neshta, koito s godini pazeh kato njakakvi chudodejni talismani i gi izvazhdah ot pametta si samo v kraen sluchaj, kogato zapochna da mi se struva, che bezvyzvratno sym se natikal v zadynena ulica. Eto togava Svetoto semejstvo mi pomagashe da prezhiveja njakak si loshite dni i da si vyzvyrna izgubenata vjara v shtastieto. Izvikvah otnovo тази otdavnashna kartina na priblyzhavashtata se proletna burja, minuvachite, zaplasheni ot dyzhda i zlokobnija vjatyryt, razvjat listite – i malkoto trichlenno semejstvo, koeto, zatvorilo naj-setne pletenija si preselnicheski kufar, iztichva pod, stehite nadolu po ulica "Makedonska". I do den dneshen ne sym vidjal trima choveka, posvetili se tolkova edin na drug. Sjakash sa svyrzani ot edna obshta tajna, sami sred zabyrzanata tylpa, lageruvaha sred neprijatelskija stan na nechitatelite. Stojah i razmishljavah: i trimata li prodavaha knigi ili majkata i dyshterjata bjaha

predugadili loshoto vreme i iztichali ot kyshti da pomognat na bashata da ne se namokri i da spasjat malkata si podvizhna knizharnica? Kakto i da e, prosledih gi s pogled, chak dokato ne se izgubiha, skriti zad zavesata na dyzhda, syvsem omagjosan ot тази neochakvana scena ot dobrota, kojato mi podari mesec mart. Ne usetih kak sym se namokril do kosti.

Sledvashtija pyt, kogato go zavarih na syshtoto mjasto, beshe sam. Sprjah se da pregledam knigite. Chovekyt prodavashe njakolko enciklopedii, sybrani sychinenija na sestri Bronte, izbrani sychinenija na Dostoevski, goljam iljustrovan narychnik "Kniga za vsjaka zhen", dve gotvarski knigi, komplet knigi na Luis Bromfijld, "Svetyt na chudesata" na Uolt Disni, "Brem – zhivotinskoto carstvo" i Zhorzh Simenon v deset knigi, s meki korici. Trjabva da mu se priznae, che zasadata beshe postavil na naj-podhodjashtoto mjasto! Kolkoto i malko da se chete u nas, pred "Trite grozda" vse pak minava naj-nachetenata chast ot Belgrad. Tova sa zhurnalisti, korektori, redaktori i sluzhiteli ot radioto, televizijata i redakciite na dva vestnika, a "Trite grozda" otkraj vreme sa dnevnata im borsa na informacija. Myzhyt sedeshe na onzi syshtija pleten kufar, kojto bjah vidjal po vreme na minalata burja. Na liceto mu potrepvasho dobrodushen, tyrpeliv izraz na chovek, kojto vizhda pred sebe si rekata na vremeto. I makar che Sava e dalech ot тази chast na grada, struvashe mi se, che e sednal da lovi riba.

Ot tozi den chesto se spirah da porazgovarjam malko s nego. Neshto nepreodolimo me privlichashe u tozi spokoen petdesetgodishen chovek, kojto sred isterichnata vrjava okolo styklenite vhdove na "Politika", kydeto snovjaha, dogovarjaha se i se odumvaha slavni reporteri; nevrotici, zavinagi otroveni ot mirizmata na pechatarskoto mastilo; pijanici i hitri komentatori, dozhiveli bezbroj smeni na onezi, za koito bjaha pisali; vlijatelni redaktori v sjanka i drugi, tepyrva zapochvashti da pravjat

zhurnalisticheska kariera, minavajki prez trupove; onezi, koito bjaha vdignali ryce ot vsichko, i pensionirani slovoslagateli, koito njamat sila, da se otkysnat ot izdatelstvoto, kydeto sa prekarali cjala vechnost – sedeshe spokoen kato monah ot njakakyv taen Orden na knigata, kato ednochlenen orkestyr na Armijata na spasenieto, kojto predizvikva ugrizenija na syvestta u minuvachite, bez da vyrshi absolutno nishto, osven che syshtestvuva i izglezhda taka, kakto si izglezhda: malyk oasis ot spokojstvie i mydrost na trotoara, po kojto sys zryn se tyrkaljat moneti i vremenni uspehi.

Imashe dylgi periodi, kogato ne go vizhdah. Verojatno prodavashe stokata si iz provincijata, a sled tova vnezapno se pojavjavashe na naj-neochakvani mesta – vednyzh dori i pred samija vhod na Zooparka! Njakolko pyti go sreshtah na panairite na knigata. Razhozhdashe se mezhdu shtandovete i cheteshe zaglavijata, pomyknal kato njakakyv knizharski Sizif onzi svoj legendaren pleten kufar ili ne mnogo po-lek kozhen sak. Spirashe se za mig kraj njakoe novo izdanie i nabožno go vzimashe v ryce. V tova dvizhenie imashe tolkova preklonenie i tiha predanost, che zavizhdah i na pisatelja, i na knigata, kojato dyrzheshe mezhdu dlanite si.

No naj-chesto go sreshtah po kancelariite i vyv foajetata na uchrezhdenijata ot "Slavija" do Kalemegdan, koito obikaljah kato kurier. Obiknoveno izlagashe knigite blizo do portiernata (kogato ne go puskaha da vleze po-navytre v sgradata), v stolovite ili po koridorite, na stylbishtnite ploshtadki, a predi vsichko obikaljashe po etazhite i podrezhdashe malkata si biblioteka na njakoja svobodna masa ili po kilima. Imashe neshto fokusnichesko v тази scena: pytuvasht prodavach na knigi i natrupalite se okolo nego sluzhiteli, neshto, koeto nadhvyrlja rabotata na obiknovenija tyrgovski pytnik. Sjakash nehaeshe za procentite ot prodazhbata – davashe knigi pri bezumno izgodni

uslovija: na izplasztane, s golemi otstypki, dori i bez pyrva vnoska i vsjakakvi formalnosti, vjarvajki, che nikoj ot kupuvachite njama da go izlyzhe. Vednyzh vidjah sys sobstvenite si ochi kak predostavi izbranite sychinenija na Franc Kafka na edin mlad stazhant pyrvo za chetene, a ako knigite ne mu se haresat, predlozhi mu spokojno da gi vyrne; shtjal da gi prieme obratno! Izglezhda knigite za nego bjaha mnogo poveche ot obiknovena stoka. Na bezknizhnoto chinovnichesko mnozhestvo kato che li podarjavashe njakakvo tajno oryzhie, s koeto edin den da se opylchi sreshtu nasiliето na kancelarshtinata. "Ako chetat, mozhe bi njama da povtorjat greshkite na svoite predshestvenici! – poveri mi toj vednyzh, dokato piehme kafe. – Shte stanat po-dobri. No te, za syzhalenie, chetat tolkova malko..." Sjakash, vnasjajki knigite na slavni buntari v tezi administrativni bastioni, v koito chesto ne pronikva nito dnevna svetlina, nito budna misyl, leka-poleka opravjashe sveta. Po tova prilichashe na onezi skromni monasi-franciskanci, stranstvashti po italianskite gradove, koito kato prosjaci sybirali v kasichki podajaniya za stroitelstvo na njakoj hram, kojto njama da vidjat prizhive.

Kogato sled njakolko godini mylchanie spechelih doverieto mu, zapochna po malko da mi se izpovjadva. Bil kato mene dreben chinovnik, no edin den mu se usmihnalo shtastieto – predlozhili mu da stane akvizitor.

- Priznavam – kaza, – beshe me strah ot svobodata, no syshtevremenno mi se predostavjashe chudesna vyzmozhnost da prekarам ostatyka ot zhivota si v kompanijata na knigite; naistina, bez sigurnost, no i bez rabotno vreme. No da ti kazha, i тази sigurnost, kojato ni predlaga postojannoto rabotno mjasto, ne e taka sigurna, kaktо izglezhda na pryv pogled! Ima li izobshto njakakva sigurnost v nashite neizvestni dni?

Sega izkarval tolkova, kolkoto uspeel da prodade. Njamal drug shef, osven Stendal, nito pyk drug zakon, osven sybranite sychinenija na Anton Pavlovich Chehov. Veche dve desetiletija obikaljal kato pytuvashita knizharnica uchrezhdenijata na Belgrad i provincijata i prodaval podvyrzana mydrost.

Dylgo se pitah zashto li e prodylzhil da zhivee v blizost do kancelariite, shtom, syshto kato mene, tolkova kopneel da disha na svoboda. Zashto ne si e izbral njakakva druga rabota, dalech ot vsichki chinovnicheski mravunjaci? Segaj, kogato razmishljam za tova, toj mi napomnja na sluchaite, pri koito bivshi zatvornici, sled izlezhavane na prisydata, ostavat kato POLUOSVOBODNI v blizost do bivshite si zatvori, kato se izdyrzhat s prodavane na drebolii, rykodelija, s davane pod naem na stai za kletnicite, doshli na svizhdane s njakoj zatvornik, ili dori ostavat na rabota v samija zatvor kato ognjari, chistachi i mehanici. S techenie na vremeto, ot dylgija zatvornicheski zhivot, napylna sa izgubili navicite na svobodnite hora. A mozhe bi sa shvanali predi mnogo drugi, che celijat svjat e samo edna ogromna tymnica i che njama absolutno nikakvo znachenie ot koja strana na reshetkite se namira chovek. Chudeh se zashto sluzhiteelite predpochitat da kupuvat knigi ot nego, a ne ot dalech po-snabdenite knizharnici, namirashti se blizo do uchrezhdenijata, a ponjakoga i v samite im prizemija?

- Pyrvo, zatova – kaza toj, – che im davam knigite na izplasztane, a vtoro, mnogo hora njakak si se strahuvat da vlijazat v knizharnica, kydeto obiknoveno gi posreshtat knizharki-intelektualki i gi pitat oshte ot vratata kakvo zhelajat. Bojat se, che njama da mogat da objasnjat koja kniga iskat; che greshno shte izgovorjat imeto na pisatelja ili zaglaviето na proizvedenieto; nakraja, che mozhe da stanat za smjah, ot koeto, zabeljazal sym, horata naj-cesto se i plashat. Az razgovarjam s tjah. Vlizam v staite im i za kratko vreme narushavam skukata

im. Kogato pochukam na vratata i im predlozha knigi, te imat predimstvo: mogat da mi otkazhat, da me izgonjat ili da priemat stokata mi. Te reshavat togava, zashtoto sym pod tjah – obiknoven tyrgovski pytnik, kazhi-rechi: chovek vyn ot zakona! A nashijat narod, kaktto znaesh, ima dobro syrce. Shte kupi i kogato ne e imal namerenie, samo da mi napravi dobro... Vzemi tova! Mozhe da ti e ot polza...

Podava mi vyzdebela, chudesno oformena kniga: "Lechenie s bilki".

- I chestita Nova godina! – kazva.

Prelistvam knjigata za bilkarstvoto ot pyrvata do poslednata stranica, no ne otkrivam v neja opisanie na chudotvornata bilka, kojato mozhe da me izlekuva ot kancelarskija sindrom.

*

Vsjaka sybota, kogato vremeto e hubavo, Lola i az se razhozhdamo iz, Senjak i Dedine. Lekarjat j preporychva kolkoto se mozhe poveche dvizhenie na chist vyzduh. Shtom izpluvame ot smoga, se staraem da dishame s pylni gyrdi. Gledame kyshtite, zad koito se vizhdat obshirni gradini. Izbirame si dom. Koi li sa onezi shtastlivci ot vilite? Ne gi mrazim. Vyzhishtavame im se. Za nas te sa njakakvi osobeni izbranic, koito ne poznavat mykrite v kvartirite pod naem. Dylgo stoim pred edna vila v alpijski stil na ulica "Pushkin" i razpredeljame staite. V prizemieto shtjahme da priemame prijateli, ako razbira se imahme takiva. Tavanskite staichki opredelihme za bydeshtite si deca. V ljavoto krilo opredelihme dve stai za vsichki onezi, koito kato nas njamat zhilishte. Tova shtjaha da bydat predi vsichko mladi semejstva S DECA. Semejstva bez deca ne se priemate! Tuk biha mogat da zhivejat, dokato ne se uredjat.

Ot edna vila na ulica "Tolstoj" dostigashe kavga. Kak mogat da se karat sred takava krasota? – pitashe me Lola.

Dokato se razhozh dame, milicionerite, koito pazjat rezidenciite, ni gledat s podozrenie.

Vryshtame se pesha do nashija malyk sladyk ad.

*

Vchera Lola vidjala bashta si i sestra si. Spreli ja na ploshtad "Republika".

- Kak si? – popital ja bashta j.

- Dobre...

- Bi trjabvalo da se oblichash po-toplo!

Sestra j mylchala i s usmivka gledala obuvkite j s izkriveni tokcheta. Izvestno vreme stoeli taka i mylchali, a togava bashta j poglednal chasovnika si i j kazal da se otbie njakoj pyt.

- Shte se otbija... – kazala tja.

- Da znaesh – kazal bashta j, – majka ti postojanno plache!

- Za kakvo?

- Shte razberesh, kogato imash i ti dyshterja!

- Ta tja chaka dete! Ne vizhdash li? – kazala sestra j.

Bashtata poglednal korema na Lola i preblednjal.

- Trjabva li ti neshto? – popital ja toj.

- Ne...

Sled, tova te si trygnali prez ploshtada. "Beshe mi zhal za nego – kaza Lola, – dokato go gledah kak se otdalechava. Sestra mi go dyrzheshe podryka". Posle vnezapno mlykna. Sled izvestno vreme Lola kaza:

- Ne im stiga, che stradame: sega iskat i da se chuvstvam vinovna! E, tova njama da go byde!

Mislja, che Loliniat bashta tozi den naj-setne razbra, che tja shte predpochete po-skoro da umre, otkolkoto da se vyrne. Da, predi da se razdeljat, bashta j kazal:

- Stajata ti oshte te chaka...

Vecherjahme ribna konserva. Lola plaka nasyn.

*

Vsjaka sutrin se chuvstvam vse po-umoren. Sdyvkan. Izceden. Smazan. Synjat izobshto ne mozhe da me ukrepi. Dyvcha vse syshtite milinki, zalivam gi s bludkavija ajrjan, razgryshtam vestnika... Narkotiziram se s loshi novini, stavajki, den sled den, vse po-bezchuvstven kym chuzhdoto stradanie. Dali na тази planeta otkraj vreme e imalo tolkova neshtastija ili pedshestvashtite ni pokolenija ne sa znaeli nishto za tjah? Izvestijata za zemetresenie v Kitaj sa shteli da stignat do Balkanite sled godina i polovina. Za holerata v Pakistan e njamalo da se uznae nishto; shtjal e da ostane neizvesten pohititeljat na samolet ot San Francisko. Dnes gi poluchavame sys sutreshното kafe! Razbivat se samoleti, davjat se morjaci ot tankeri, zadushavat se minjori pod plastove boksit, myrtvi padat po trotoarite, svistjat kurshumite na atentatori, a nie prodylzhavame da dyvchem milinki i da razgryshtame vestnicite, dokato ne stignem do programata na televizijata! Vsichki neshta izgubiha vkusa si. Ljubopitstvoto. Dori i syzhalenieto. Stradaniето. Ne! To e okonchatelno i bezkompromisno. Brysna se vse po-chesto s vyprosa dali e trudno da se brysnat myrtyvci. Izmivam se. Nahluzvam rizata i zatjagam vratovryzkata si. I za nas, koito sme na samoto dyno na ZUKID, vratovryzkite sa zadylzhitelni. Dzhobovete si zarezhdam vinagi v syshtata posledovatelnost: dve kutii cigari "Zeta", kibrit, kljuchove, pari za drebni nuzhdi, hapcheta

"Kofan" protiv glavobolie, belezhnik s telefonni nomera i adresi, himikalka, dzhobno izdanie "Svetovna poezija" – po-malko za chetene, poveche kato talisman – mynichko dokazatelstvo, che ne sym onova, koeto ochakvat ot mene. Slizam po stylbite na zaspalija dom i otivam da se borja za edinija hljab. Struva mi se, che njamam veche nikakvi izgledi da dozhiveja njakoga da se izmykna na svoboda, kojato vse pak trjabva da syshtestvuva njakyde. Veche zdravo sym pritisnat ot monotonnija ritym na dnite, koito ne se razlichavat edin ot drug. Dni bliznaci! Za koj li pyt si mislja da svija po pyrvata prjaka i da otida nakydeto mi vidjat ochite. Nikoj ne me spira. No zashto konclageristite taka blagovyzpitano i smireno sa se javjavali pred portalite na bydeshtite si mychilishta? Ako izvednyzh sa se razbjagali na vsichki strani, njakoi sa shteli da se dokopat do svobodata. I zashto ne se otskubvat konete, vodeni kym klanicata? Zashto ne se izpravjat na zadnite si kraka, za da prepusnat kym njakoe pole s visoka treva, kydeto shte se zagubjat sledite im? Zashto se syglasjavam na pokornost? Da vyrsha rabota, kojato ne me zasjaga? Da se prestravam, che vjarvam v polzata ot nejja?

Vse pak, ne sym pobeden, dokato ne priznaja porazhenieto si. A az oshte ne go priznavam.

Spomnjam si, lezhah po gryb na asfalta, a Kokan beshe oprjal koljano na gyrdite mi, natisnal razperenite mi ryce. Nad mene se zatvarjashe kryg ot detski glavi.

"Priznaj! Priznaj, che si pobeden!"

"Pusni me!"

"Priznaj i shte te pusna! Priznaj!"

"Pusni go!"

"Njama, dokato ne priznae!"

"Ta ne vizhdash li, che e pobeden? Kakvo ima da priznava?"

"Iskam da priznae! Priznaj! Priznaj! Priznaj!"

Administracijata e kleknala na gyrdite mi i iska da priznaja. Vsaka sutrin vnasjam tajno v nejnija zamyk po edno tomche stihove, koeto njakak si da me zashtiti, tochno kato krysta, napraven vyv vyzduha pred vampir. I sam razbiram – tova e porjadychno otchajan opit. I vse pak, pod vypros e denjat koga shte PRIZNAJA! Veche sym syboren po gryb. Spasjava me edinstveno ludeshkata dyrzost i po njakoj pristyp na optimizym, bez realno pokritie i osnovanie. Minavat dni, godini... Dvizha se pokraj sysuhrenite senki na pobedenite, koito bluzhdajat iz koridorite na ZUKID v ochakvane na pensija. Nabljudavam kak milovidnite malki mashinopiski, koito prez pyrvite godini ot sluzhbata si feerichno se noseha ot kancelarija v kancelarija kato domashni ljastovichki, se prevryshtat v smireni matroni. Izchezva grimyt ot licata im, pojavjava se tezhyk sloj ot potrepervashta plyt po bedrata, natrupva se slanina, celulit, sedene, sedene, ednoobrazna hrana, vseobshta razruha, ot kojato se uteshavat sys zakuska v deset... Sivejat ot smoga i tjutjunevija dim stenite ni, no ne zabeljazvame, che ne sa veche beli kato predi tri godini, kogato poslednija pyt varosaha kancelariite, zashtoto gi vizhdame den sled den – postepennijat prehod ot belotata kym sivotata e napylny nezabelezhim. Njakoj, kojto vliza za pryv pyt v Kuriernata, kydeto rabotja, shte vidi pylna sbirka ot vsichki myglivi dni. Ne mozhe i da synuva, che тази kancelarija njakoga e bila bjala, che njakoga otdavna sym ochakval neshto poveche ot zhivota. Onezi, koito me poznavaha njakoga, no koito s godini ne sym vizhdal, onezi, koito me znajat ot Fakulteta kato mlad i svoboden, smahnat filosof, majtapchija i byrborko, shtom stypjat v Arhiva, shte se natyknat samo na kupchina drebni neuspahi, pristegnati s vratovryzka, za da ne se razpilejat kato prah. No тази kupchinka ot porazhenija prodylzhava da se bori, prikovana ot rabotnoto vreme, za tretoto bjuro vdjasno kato se vleze ot vratata. Tozi chovek na

poprishteto zhizneno v sredata, oshte ne se e priznal pred Kokan za pobeden, vypreki che zritelite otdavna veche sa se razotishli, vypreki che sa vyzrastni, vypreki che onazi poljanka na Chubura otdavna veche e izcheznala – na neja sega se izdigat zhilishtni blokove, a celijat tozi rajon e syvsem promenen, vypreki che Kokan zagina pri katastrofa oshte prez 1952 g. – az ne se priznavam za pobeden! Ne se priznavam!

Kancelarijata kovarno me trovi. Zabeljazvam tova naj-napred po dlanite. Vlazhni sa. Nenadejno syrce to mi zapochva da bie kato ludo! Strjaskam se uplashen do smyrt: zemetresenie! Paraliziran ot zhivotinski strah, dolavjam kak neshto treshti dylboko pod nashata sgrada. Zemjata treperi! Chuvam gluhi eksplozii. V kancelarijata mi njama nishto visjashto; nito abazhur, nito zavesi – sledovatelno ne moga da opredelja dali zdanieto se ljulee. Stranno, v stajata nikoj nishto ne zabeljazva. Kolegite mi spokojno prelistvat prepiskata.

- Ne chuvash li? – obryshtam se kym naj-blizo sedjashtija.

- Kakvo? – pita toj ravnodushno.

- Neshto treshti...

- Kopajat tunel za metroto! – kazva i prodylzhava da reshava njakakva krystoslovica.

No ne sym az edinstvenijat pobyrkan v kancelarijata. Tochno tozi, kojto dnes e taka spokojen, e istinski skrit maniak. Za nishto na sveta ne se priblizhava do otvoren prozorec, zashtoto izpitva strah ot visochina. Zakriva ochi s ryce i zapochva da treperi kato treskav. Strahyt mu e zarazitelen; sega i na men mi se podkosjavat krakata, kogato izljaza na miniatjurnija balkon s izgled kym edin vyfreshen dvor, za da nabljudavam ottam sysednata terasa, na kojato prez ljatoto se pekat na slynce dve devojcheta bez sutieni. No zhelanieto mi da se naslazhdavam na тази vyzbuzhdashta scena s nimfi vyrhu pokriva, e po-silna ot straha. Staraja se da ne gledam nadolu

kym propastta, v kojato tjaloto mi bi se prevyrnalo v bezformena torba ot bleda kozha, napylnena s talash i smazani kosti. Ochite mi – dve stykleni topcheta – se tyrkaljat nadolu po vodostoka.

Drug pyk si navil, che bybrecite mu shteli da zaboletjat ot techenieto.

- Za boga, zatvarjajte vratata! – vika na vsekigo, nadniknal za mig v nashata kancelarija. – Njama li naj-posle da zatvorite тази prokleta vrata?

Stava prez pet minuti da proverjava dali sa zatvoreni prozorcite. Zadushavame se ot tjutjunev dim i ostryr miris na prah ot stari ciklostilni materiali. Provetrjavame, kogato ne e tuk, no toj izliza rjadko. Vryshta se i nedoverchivo dushka svezhija vyzduh:

- Njakoj pak e otvarjal prozoreca! Ta vie naistina iskate da me pratite v groba!

Za nego njama nishto po-opasno ot techenieto. Naprazno mu objasnjavame, che techenieto e samo STAEN VJATYR; dvizhenie na vyzduha mezhdu prozoreca i vratata ili mezhdu dva otvoreni prozoreca na dve sreshtupolozhni steni. Njama efekt. Kakto i po-goljamata chast ot nashija narod, toj schita techenieto za kryven vrag, a syvsem spokojno si se razhozhda na koshavata bez shapka i palto! Naistina, na nego se beshe padnalo naj-loshoto mjasto, tochno v sredata na pomeshtenieto. Vsjako vlizane v kancelarijata predizvikva malka burja, kojato vdiga hartiite ot bjuroto mu.

I u ostanalite zabeljazvam priznaci na chinovnicheska psihoza. Njakoi ne sa v systojanie da zapochnat rabotnija den, ako predvaritelno ne sa podredili vnimatelno neshtata si vyrhu bjuroto po njakakyv, poznat samo na tjah topografski plan. Kogato za malko preskochat do klozeta, pomestvam himikalkata, kojato e usporedna na kutijata s cigari, ili izvazhdam edna cigara, a zapalkata postavjam po diagonal

sprjamo telefonijski ukazatelj. Vrishtati se, gledati, popraviati podredbata na veshtite si i sled tova s chasove podozritelno prouchvat licata na kolegite. Njakoj e pipal igrachkrite im!

Ne smeja da priznaja na nikogo: naposledyk vlizam s vse po-goljam strah v asansjora! Natiskam butona na desetija etazh, a predi da se hlopne vratata s rymzhene i skribucane na pruzhinite, edva ovladjavam bezumno zhelanie da izhvrykna navyn i da ostavja тази metalna kutija sama da se izkachva. Strah me e, che kabinata shte zasedne njakyde visoko mezhdu etazhite i az shte se zadusha v tymninata. Ne znam kakvo po-losho ima ot tova. Mozhe bi samo ako asansjoryt se otkachi i poleti nadolu! Vednyzh taka stojah v kabinata celi chetiri chasa, v absoljutna tymnina. Otnachalo dumkah otchajano po metalnite steni, koito ehtjaha kato gonga ot filma na Artyr Renk, kogato davaha imenata na artistite, a sled tova kleknah svit v ygyla i s uzhas se vslushvah v ehoto, koeto dostigashe otnjakyde pod mene ot chernata shahta. Vikaha mi, che bil sprjal tokyt v celija rajon i che shteli da me izvadjat, shtom dojdeli majstori ot asansjornija serviz. Ami ako mi se beshe dohodilo prez tova vreme? Ami ako togava s men imashe naprimer oshte i dve dami ili pyk ako asansjoryt beshe pretypkan s hora, kakto chesto mu se sluchva? Zatova vse po-chesto se izkachvam pesha do desetija etazh. Sigurnoto si e sigurno!

Oshte neshto: imam edin isterichen telefon, kojto ne zvyni kato drugite – kakto Bog e naredil– a sred tishinata te ucelva v korema kato elektricheski harpun ili te prerjazva kato zvukov trion. Obliva me studena pot, kogato me pronizhe negovijati zvyn...

Vslushvam se vse po-chesto v plenenoto si tjalo: ne stradam li sluchajno ot klaustrofobija? Tyj kato, vypreki vsichki malki lichni fobii, vse pak trjabva da idvam vseki den v kancelarijata, te se predreshvat v gymzhilo ot drugi,

psihologicheski izrodcheta i pypljat iz chekmedzhetata mi. Zashto inache shte synuval koshmari? S okokoreni ochi gledam film za sebe si: prez njakakyv antrakt po vreme na premiera, v mramornoto foaje na Narodnija teatyr na pl. "Republika", sred oficialno oblechenite gosti, mnogo ot koito poznavam i lichno, samo az sym chisto gol i v panika tyrsja drehite si, koito njakoj e otkradnal! Namiram gi. Njakoj shegobiec gi e skril zad bjust bez ochi i usta, no nikyde mi njama obuvkite, a vypros na vreme e vsichki da zabelezhat, che sym 6oc! Zatova dyrdorja, dyrdorja, prikazvam predi vsichko bezsmisluci i gluposti, smeja se i razdavam uchtivosti na vsichki strani, a vsyshtnost se pridyrzham kym yglite, prilepjam se kym stenite mezhdu chuzhdi kraka i obuvki, tyrsejki svoite, samo i samo da otlozha njakak si sramnija mig, kogato vsichki prisystvashti shte se vtorachat v bosite mi kraka. Ponjakoga v tezi synishta mi izpadvat zybite i az gi pljuja iz foajeto. Chuvam kak drynchat po mramora. Vse po-chesto politam v njakakva propast (makar che otdavna veche e sprjal rastezhyt mi) i padam dylgo i zabaveno, ochakvajki s uzhas sblysyka s dynoto. Izglezhda che samoubijstveno me privlicha tajnstvenijat mrak na asansjornata shahta. Poludjavam li? Ne sme li veche vsichki leko poludeli?

Da ne presilvame. I duma da ne stava, che sme sluchai za hospitalizacija, nito pyk e verojatno da bydem takiva. Samo stradame ot chesti mychitelni pristypi na tyj narechenata patologija na kancelarskija zhivot. Cjalata katorga e taka precizno razchetena, che nezavisimo ot vsichko, shtastlivo shte dochakame pensija, a sled tova, kakvoto i shte da stava – taka i taka shte ni otpishat kato razhoden chovesški material, s kojto nashijat sklad e prikljuchil i ni e brakuval.

Naj-silno me podludjava tova, che nikoj ne me napada otkrito, lice v lice! ZUKID e kovaren, obyrvka i razjazhda nervite mi, nezabeljazano, lukavo, tihomylkom, no uporito i

nastypatelno, taka, che da ne moga da mu se protivopostavja po myzhki; ne moga da mu pljuja v liceto, ne moga nikogo da udarja, nishto da razbija, da schupja, da prysna na hiljadi kyscheta, da smachkam, da zapalja, ne moga da napravja nishto, tyj kato naokolo mi e bezkrajno mylchanie, naokolo mi e porjadychnost, absoljuten red i prividno spokojstvie. Poezijata ne mi predlaga veche nikakvo oblekchenie, makar che po navik vsjaka sutrin, zaedno s ostanalite neshtica, vse oshte slagam i po edno tomche stihove v dzhoba si. A se sluchva da ne otvorja s dni knigite, koito do neotdavna mi predlagaha goljamo udovolstvie, slabo e da se kazhe – ubezhishte; koito bjaha za men pristan i spasenie. Oznachava li tova, che poleka-leka se primirjavam sys sydbata? Ne. Ne vjarvam. Vmesto poezija, zapochvam da odkrivam mehanizma na vlastta, a s razkrivane na skritoto mu ustrojstvo, vse poveche zabravjam za tormoza. Sjakash pochti sym prestanal da syshtestvuvam! Naj-setne sym angazhiran s neshto vazhno, neshto, koeto trjabva da byde razoblicheno, ako zhelaja da byda otново svoboden!

*

Kolkoto i malovazhna da izglezhda na diletanta, za poznavacha vsjaka kancelarija e poprishte na dylgogodishna, iztoshtitelna bitka. Nezavisimo dali se byhti za vlast ili se syglasjava da go komandvat, vseki ot chinovnicite ima svoj sobstven interes i svoja strategija, s kojato se bori za syshtestvuvanie i po-bezopasno mjasto vyv vedomstvoto, v koeto raboti. Za onzi, kojto ne e sedjal s godini v njakakva polumrachna staja, kydeto, nezavisimo ot tova koe vreme na denja e, vinagi sveti lampa, dumata SYSHTESTVUVANIE mozhe da prozvuchi presileno. No za vsekidnevnite kancelarski zatochenici ne e vse edno dali bjuroto im e postaveno pod

edinstvenija prozorec v тази staja, prez kojto shte mozhe da gledat nebeto, njakakvi pokrivi ili, ako imat malko poveche kysmet, dori i koronite na nedostatychnoto gradski dyrveta, njakoj ploshtad, ulica; ili shte kree v tymnina, neposredstveno do vratata, kojato neprekysnato se otvarja i zatvarja, zastrasheni ot premestvane i postojanno nadnichane v intimnostta na chekmedzhetata. Syshto taka, ne e vse edno dali edinstvenijat telefon v тази kancelarija se namira na vasheto bjuro, na bjuroto na njakoj priyatelski nastroen kolega ili pred sluzhitel, s kogoto ne ste v syvsem dobri otnoshenija. Telefonyt – edinstvenata predobedna vryzka sys svobodnija svjat – tam, navyn, i s onezi, koito obichame, v poslednija sluchaj se prevryshta v svoeobrazno oryzhie za shantazh.

Zaradi njakakvi dreboli stana taka, che ne si govorehme s kolezhkata, na chieto bjuro beshe postaven edinstvenijat telefon v nashata kancelarija. Ako tyrseha njakogo ot nas, ostanalite shestima trjabvashe da stavame i smireno da se priblichavame do telefona, da vzemame slushalkata i da govorim chesto i za naj-intimni semejni raboti pred neja, prevyrnata cjalata v sluh. Beshe istinski genij na omrazata i inata! Prevyrna telefona v srednovekoven ured za iztezanie. Pri zvyna na telefona vsichki v stajata prosto se vcepenjavaha, molejki se na boga da ne tyrsjat tjah, a njakoj drug. Togava tja izmyrmorvashe s groboven glas: "Za vas e..." ili: "Pak vas tyrsjat!"; ostavjashe s otvrashtenie slushalkata i vednaga se zadylbochavashe v njakakva prepiska, v kojato mozheshe da se vzira s meseci, s izraz na chinovnicheska mychenica, obezpekoyavana vseki mig vyv vseotdajniya j trud ot chastni telefonni razgovori. Za dve godini ovladjah svoeobrazen nachin na shifrovano obshtuvane, tyj kato tja napregnato ulavjashe vsjaka izgovorena duma. Sybesednicite mi ot drugata strana na linijata se chudeha na тази neochakvana promjana i na uplashenoto raztrepervane na glasa mi; vikaha mi da govorja po-

visoko, pitaha: da ne bi njakoj da dyrzhi nasochen v korema mi pistolet, ili pyk otdavaha sdyrzhaniya mi ton na ohlazhdane v dylgogodishnite ni priyatelski otnosheniya... Vyv vseki sluchaj trjabvashe neprekysnato da povtarjam: "Ama ne, nishto mi njama!" v otgovor na postojannite vyprosi kakvo mi e i zashto se dyrzha taka stranno. Vypreki che ne razgovarjah s тази sluzhiteljka, vinagi j blagodarjah, sled kato ostaveh slushalkata. Ne obryshtashe nikakvo vnimanie na uchtivostite mi. Prodylzhavashe da prosledjava s moliv njakakyv mashinopisen red, kojto – moga da se zakylna – chete veche sedmici nared! Estestveno, beshe predostaveno na blagovolenieto j da me izvika ili prosto da kazhe, che me njama v kancelarijata. Pri tova, mozheshe do nasita da razigrava onezi, koito me tyrseha, kato im dyrzheshe lekciij za tova, che pyrvo trjabvalo da se predstavjat i edva togava da pitat dali sym tuk – vsichko kazano s izrazhenie na neskrityo stradalchestvo i dosada, che e osydena da sluzhi kato telefonistka i sekretarka na po-nizshestojashtite ot sebe si, vypreki che po zvanie e starshi referent! Dyrzheshe ni vse v postojanen shah, pechelejki s vsjako telefonno povikvane cenni tochki v iztoshtitel'nata vojna za kancelarski prestizh. Da ne govorja za tova kak, podslushvajki s godini razgovorite ni, beshe nauchila vsjako nashe slabo mjasto, polozhenieto v semejstvata ni, priyatelite, nepriyatelite, nevolite, tajnite vryzki... Dyrzheshe ni zdravo v rycete si blagodarenie na tova, che tochno na neja, a ne na njakoj drug, sluchajno se beshe padnal telefonyt! Syshtevremenno vse se oplakvashe na sybraniyata, che ne mozhe da raboti ot chestite obazhdaniya, vyvlichajki ni vse po-dylboko i po-dylboko v chuvstvoto za vina – pyrvo stypalo na podchinenieto. No pyk shtom j predlozhehme da otstypi telefona na njakoj drug, na kogoto obazhdaniyata njama da prechat, s otrashlenie othvyrljashe tova, kato tvyrdeshe, che ne postavjame kakto trjabva problema i che razreshavaneto mu ne e

v promjanata na mjestoto, a v namaljavaneto na chastnite razgovori, s koeto syshtevremenno pecheleshe tochki pred rykovodstvoto na vedomstvoto. Vsyshtnost znaeshe dobre, che sys zagubvaneto na telefona, gubi i skiptyra na chinovnicheskata vlast! Naj-nakraja izmolihme ot Domakinstvoto oshte edin telefonen aparat-derivat i toj, sled dve godini myki, beshe postaven na bjuroto na edin ljubezen sluzhitel, kojto ne pridavashe takova znachenie na obiknovenoto vdigane na slushalkata. Vlastta j tozchas se prepolovi; telefonyt ne beshe veche samo nejno pritezhanie! Posivja, zapochna vnezapno da staree i vse poveche se zatvarjashe v sebe si. Glavnoto j oryzhie beshe otнето. Zhalko, che vsichki onezi, koito njakoga me tyrseha po telefona, otdavna veche bjaha prestanali da zvytnjat. Progoni gi ledenijat glas na ukrotenata chinovnicheskata furija.

V тази bezposhtadna bitka za vlast v ramkite na edna prividno nevzrachna kancelarija kato mojata v ZUKID, beshe izrazhodvana nepodozirana energija; kolko zavist, alchnost, omraza i krajnosti! Sklonen sym da vjarvam – tuk se bjaha razgoreli ne po-malko strasti ot onezi, koito sa podklazhdali dvorcovite intrigi prez Renesansa, vlezli po-kysno v svetovnata istorija! Samo che plodovete na tezi nashi kancelarski vojni sa mizerni! Pobedata chesto se izrazjava v promjana na bjuroto, na stajata, izvojuvane pravo na kozheno kreslo (ot taka narechenite VYRTJASHTI SE!) , poluchavane na telefon-derivat, neznachitelno povishenie ili vlast nad dvama-trima kletnici kato nego. "Onzi, kojto povezhda bitka s glupcite – e pisal Mikelandzhelo Buonaroti, – njama da izvojuva golemi pobedi!"

*

Kak bavno teche vremeto ot sedem do tri! Nabljudavam kolegite si. Edin veche napylny se e primiril sys sydbata si.

Dvama se ostavjat da gi komandvat. Edin e neutralen; ne iska da se mesi v nishto. Ostanalite trima se borjat za vlast! No vsichki sme nashtrek. Ako malko se otpusnem i se zabravim, lesno mozhem da stanem pljachka na edin ot ambicioznite, koito zapochvat da kupuvat i lovjat chinovnicheski dushi, s zhelanie da uvelichat malkija si otrjad ot podchineni, za da mogat oshte poveche da se izdignat.

Izrechenieto: "Kolega, pregledajte, ako obichate, тази prepiska!", koeto na stranichniya chovek mozhe da prozvuchi syvsem bezobidno, naj-chesto e metnata ot sysednoto bjuro primka, kojato mozhe da vi udushi ili shiroko da otvori portite na krepostta za mnogo po-opasnoto sledvashto izrechenie-narezhdane: "Napishete mi belezhka za tova!" – tozi pyt bez "ako obichate!".

Zapochnal ot nishto, bydeshtijat shef trjabva pyrvo da podchini kolegite si, s koito e v edna staja. Kogato osyshtestvi tova, veche pritezha malyk vlog – zheton za goljamata chinovnicheska igra na izdigane. Shte zapochne da prevzema i stajata do svojata kancelariya, a s tri stai pod kontrola si, shte mozhe veche ravnopravno da se pojavjava na vedomstvenite sybraniya s izrechenieto: "Mojata rabotna grupa shte napravi vsichko vyzmozhenno za izpylnenie na vyzlozhenata zadacha..." – s koeto si otvarja nepodozirani vrati kym novi aneksii, sega veche po etazhite! V tozi moment ot karierata si, malkijat nepoznat shef, kojto zapochva zavoevatelnija si pohod ot obiknovenoto referentsko bjuro, ima veche pravo na otdelna staja – rajskata gradina, za kojato mechtajat mnogo chinovnici. Vyprosyt e samo che kak da se sдобie s neja. Ako byde tyrpeliv, shte izchaka predshestvenikyt mu da izleze v pensiya (vse pomalko sa tyrpelivite!) ili shte se vyzpolzva ot tova, che shefyt, v zaleza si, e izpraten za po-dylgo vreme kym njakoe predstavitelstvo v chuzhbina. Shte iznese bjuroto mu i shte go

natika v staja, kydeto sedjat veche petima sluzhiteli, a shte vnese svoeto. Edin ot syshtestvenite atributi na vlastta, kaktto zabeljazah, estestveno e razpolozhenieto na tova famozno bjuro v kancelarijata. Preuspelijat chovek naprimer, nikoga njama da postavi bjuroto si usporedno na stenite, a po diagonal(!), za da se distancira ot podchinenite si; vyrhu sivija moket ili golija parket shte zasteli kilim v kreshtjashti cvetove. V kancelarijata mu iznevidelica shte se pojavi ogromen fikus ili njakoe po-goljamo nasekomojadno rastenie (za razlika ot drebnite cvetenca, koito rastat po bjurata na vyzrastnite chinovnichki), shte nabavi geografska karta, sjakash kontrolira zavladjavaneto na kontinentite, a ot sklada shte mu donesat i njakvoja kartina, estestveno, maslo, tyj kato njama doverie v ostanalite izobrazitelni tehniky.

Shtom stana дума za kartini, neka mezhdu drugoto, za moment, da se sprem na tyzhnata im sydba v kancelarskija kafez.

*

Ponjakoga, v njakvoja zatyntena, muhljasala kancelarija, v kojato, zabraveno i ot boga, i ot administracijata, drema njakakvo synlivo shefche, mozhesh da se natyknesht na izkljuchitelni proizvedenija na izkustvoto! V pyrvija moment chovek ne gi zabeljazva; pozhyteli sa, pokriti sys sivkava cipa nasloen tjutjunev dim, izparenija ot pot, sazhdj, smog i astmaticšno dishane na pokolenija chinovnici, chijato sluzhba e protekla v тази staja. Njakoï ot tezi kartini sa chastichno zakriti ot polici s klasjori i papki s dokumenti ili gi skriva zakachalkata sys zimni palta. No ako posetiteljat, kojto chaka ot sluzhitelja reshavaneto na njakakjv zapleten problem, e opiten poznavach i

vnimatelno nabljudava, shte otkrie po stenite naj-izvestni hudozhnici i proizvedenija chesto ot plodotvornite im periodi.

Popitajte sluzhitelja, kojto s godini e sedjal pod platnoto na njakoj prochut hudozhnik, chija e vyprosnata kartina, shte vi otgovori neohotno, che ne znae, nito pyk go e grizha chija e. Kartinata si e kartina! Kakvo znachenie ima chija e? No polozhitelno shte go usymni vasheto vglezhdane i mozhe, podtiknat ot ljubopitstvo, da vi popita struva li neshto. Shte mu kazhete, che struva mnogo. Kolko? Njakolko miliona. Njama da vi povjarva. Shte pomisli, che ste lud.

Kak sa popadnali v kancelarijata tezi kartini? Mnogo ot tjah sa nasledeni zaedno s ostanalija inventar ot dovoennite upravi i ministerstva. Drugi sa zavareni v kyshtite, kydeto sa se nastanili kancelarii i uchrezhdenija. No povecheto e otkupila dyrzhavata ot njakogashni obshti i samostojatelni izlozhbi v perioda, kogato tja e bila edinstven mecenat. Sled reorganizacii, obedinjavane i sykrashtavane na razlichni sluzhbi, zaedno s chinovnicite sa se mesteli i kartinite. Samite hudozhnici otdavna sa izgubili sledite im. V inventarnite knigi sa vpisani kato KANCELARSKO OBZAVEZHANE zaedno s bjurata, zakachalkite, shkafoвете, kilimite, abazhurite i koshchetata za bokluk. Tezi kartini imat predimno DELOVODNA STOJNOST, kojato ne se promenja, a redovno se prenasja godina sled godina pri INVENTARIZACIJA. Ako edni "Cvetja" sa kupeni prez 1946 g. ot Komisijata za otkupvane na proizvedenija na izkustvoto kym nesyshstestvuvashtoto dnes Ministerstvo na prosvetata i kulturata za tri hiljadi dinara, тази картина i dnes shte struva syshto tolkova v kancelarskite knigi, vypreki che stojnostta j otdavna veche e nadhvyrilila tri miliona (1979 g.). Vsjaka kartina ima vyrhu gyrba na ramkata si malyk metalen registracionen nomer, kakyvto imat i stolovete pod sedalkata. Sluchvalo se e da se okazha v njakoja kancelarija pri vlizane na

INVENTARIZACIONNATA KOMISIJA; togava me pomolvaha da stana ot stola, na kojto sym sednal, za da sravnjat nomera i da go vpishat v knjigata. Po syshtija nachin obryshtaha kartinite na stenata i tyrseha registracionnija im nomer.

Po-opitnite i obrazovani sluzhiteli donasjat KAKVATO I DA E KARTINA i prehvyrljat ot shedjovyra metalnata plastinka s nomer. V slepите Inventarni knigi platnoto bez stojnost taka prodylzhava da se vodi kato KARTINA dokato predhodnijat nositel na nomera visi v nechij dom. Na bjurokracijata taka i taka e vse edno. Edinstveno vazhno e da syvpada nomeracijata. Tyj kato ot vreme na vreme v kancelariite se smenja obzavezhdaneto, ne sa redki sluchaite, kogato zaedno s brakuvanite stolove i kartoteki biva izhvyrlena i njakoja cenna kartina. Preravjajki tezi grobishta na uvazhavani njakoga predmeti, chovek mozhe da popadne na shedjovri i da gi kupi na kilo, kato brakuvan material bez stojnost.

No i v sluchaj, che ostanat sled smjanata na obzavezhdaneto v kancelarijata, kydeto gi e zahvyrlila zlata sydba, tezi kartini i skulpturi sa izlozheni na samota i bezslaven kraj i njama sila, kojato da gi izbavi ot chinovnicheskija zatvor, tyj kato pravilata i zakonite za BRAKUVANE NA DYLGOTRAJNITE AKTIVI sa taka svirepo precizni i se prokarvat samo po točno opredelen administrativen ritual, uslozhen do bezumie. Chesto nepodpisani ili, za diletantite, nejasno otbeljazani, tezi kartini se prenasjat godina sled godina v kolonki, zaedno s obzavezhdaneto:

- “- Stol, vyrtyasht se, broja tri (br. 3)
- Koshche za smet, pleteno, broja shest (br. 6)
- Kartina. Broj edin (br. 1)
- Zakachalka, stojashta. Broja dva (br. 2)”

Chinovnicheskijat duh se pokazva po tozi nachin dalech po-svirep ot egoistichnija kapitalist, kojto, zaradi prestizha, vse

pak podarjava cenna kolekcija kartini ot impresionisti na njakoj muzej, kato fondacija, dokato tezi proizvedenija krejat v robstvo, dalech ot pogledite na kogoto i da bilo, osven na sluzhitelite i na onzi sluchaen gost, bez njakakva nadezhda da otidat njakoga na mjasoto si v muzeja ili galerijata. Sljapo ravnodushie obkryzhava tezi redki kartini, za koito tehните avtori biha dali vsichko samo i samo pak da si gi vyzvyrnat. Napukvat se i se oronvat ogromni kompozicionni platna, zahvyrleni v skladovete, plesenta izbiva vyrhu natjurmortite, natikani v stolovite na njakogashni uchrezhdenija, iz arhivite gnijat naj-prochuti pejzazhi; smenjat se bezlichni shefove na schetovodstva pod shedjovri-bjurokratski plennici, chijato stojnost ne mogat i na syn da si predstavjat, mahvajki s ryka:

- A-a, тази картина ли? Отде да знам. Картина kat' картина!

*

No, vreme e da se vyrnem pak na nashija kancelarski Rastinjak – byrzo izdigasht se shef! Sred izbroenite atributi na vlastta za nego vse pak naj-vazhni sa telefonite. Ima dva: vytreshen i direkten. Ot momenta, kogato se sдобie s tjah, do izvojuvane pravo na sekretarka, go deli samo krachka, kojato mnogo ot pribyrzanite shefove ne uspjavat da napravjat. Prekaleno byrzat da stanat mogyshti, a v тази priprjanost obiknoveno se krie zarodishyt na bydeshtija krah. Onezi, po-hitrite, shte iziskat ot rykovodstvoto na vedomstvoto mashinopiska pod pretekst, che imat mnogo materiali za prepisvane. Taka s edin kurshum udrjat dva zaeka: pokazvat na Rykovodstvoto, che sa pretovareni, kato v syshtoto vreme uvelichavat otdela si. Otnachalo mashinopiskata naistina shte prepisva neponjatnite tekstove na svoja shef, no kolkoto poveche se utalozhvat neshtata, tja shte pishe vse po-malko, a

vse poveche shte osigurjava telefonni razgovori, shte nosi kafe, shte zapazva bileti za spalni vagoni, shte vodi protokoli – vsichko tova – dokato postepenno ne se prevyrne v sekretarka, a mjestoto j ne se uzakoni i v organizacionnata shema na uchrezhdenieto. Zasega tova e edin ot naj-nezabelezhimite i naj-bezopasni nachini chovek da si osiguri sekretarka, bez da predizvika vyzmushtenieto na ostanalite potencialni vlastnici. Kogato ostanalite shefove ot negovija rang (onezi bez sekretarki) zabelezhat, che dovcherashnijat im kolega njama veche mashinopiska, a zavezhdasht bjuro s dve sekretarki i dve mashinopiski, shte byde tvyrde kysno da se vyzmushtavat. Toj e veche dalech izvyn obsega na tjahnata sila. Ostava znachi samo da go odumvat po koridorite, a i tova ne e bezobidna forma na syprotiva.

Osven obshtoprietija kostjum za preuspjavashtija sluzhitel (siv, s nebieshta na ochi vratovryzka, kolkoto se mozhe pomalko detajli, koito mogat da izdadat bolnite mu ambicii), novijat shef trjabva da spazva tochno opredelen stil na povedenie. Na sybranjata tozi tip hora govorjat sdyrzvano i tiho, s edva zabelezhimo otvarjane na ustata. Po tozi nachin se postigat dve neshta: pyrvo, vydvorjava se absolutna tishina, s kojato si pridavat po-goljama vazhnost, i vtoro, vsichki prisystvashti trjabva da se navedat kym govoreshtija, za da go chujat po-dobre, koeto bezsporno gi postavja v podchineno polozhenie. Syshtoto pravilo vazhi i za telefoniraneto: da se govori kolkoto se mozhe po-tiho, ta sybesednikyt ot drugata strana na linijata da naprjaga do krajnost sluha si; da se pravjat kolkoto e vyzmozhno po-prodylzhitelni psihologicheski pauzi, na koito osobite s po-labilna nervna sistema ne izdyrzhat dylgo i izpylvat тази nepredvidena praznina s pribyrzano drynkane, greshka, presilena ljubeznost ili prosto dyrdorene, koeto shte gi razkrie v nova svetlina.

Zabeljazal sym syshto, che u nas shefoвете nepremenno sa kolkoto se mozhe po-seriozni, govorjat kolkoto se mozhe po-malko i kolkoto se mozhe po-malko se smejat, usmihvat, a ne daj si bozhe da se kiskat... Kogato razgovarja sys sluzhitel, kojto sys sigurnost e po-umen i obrazovan ot nego, edin izdignal se shef nikoga njama da go pokani da sedne, dokato chaka za podpis na njakakyv dokument. Neka stoi prav! Kolkoto podylgo stoi, shte se smali i shte omekne. Prez tova vreme, seriozen i namryshten, shefyt preglezhda materiala s otvorena avtomatichna pisalka v ryka. Ot vreme na vreme podhvyrlja po njakoj neopredelen vypros, za da ne izdade svoeto nevezhestvo.

"Kakvo e tova?"

Neobhodimo e specialistyt da byde ostaven da objasnjava i taka vse poveche da se oplita v opravdanija, zashtoto ne e uveren v sebe si. Podhodjasht e i vyprosyt-konstatacija: "Tuk ne se vizhda nashijat chovek!" – kojto pravi vpechatlenie, che shefyt e postaven da zashtitava interesite na "nashija chovek" ot vsevyzmozhni intelektualni diversii na podchinenite mu. Za shtastie na mnogo shefove, sluzhitelite nikoga ne otgovarjat na vyprosa s vypros, a zapochvat da se izmykvat, koeto se v ochakva ot tjah.

*

Chesto se sluchva na njakoe otgovorno mjesto da se namyrda njakoja otreпка; spoluchлива kombinacija ot chestoljubie, primitivizym i, estestveno, glupost – nasilnik – podlizurko kym vsichki po-visshestojashti ot nego, zhestok kym podchinenite si, dostatychno hityr, za da izpylnjava umelo vsichko, koeto si naumjava, taka, che nikoj nishto da ne zabeljazva, s izkljuchenie na iztezavanata zhertva. Zhivotyt v kancelarijata, kojto po nachalo si e kato katorga, pod vlastta na

takyv tiranin se prevryshta v syshtinski koshmar. Sybuzhdash se sys strah v syrseto, syshto kato dete, na koeto sa kazali, che shte go izpitat po vsichki vyzmozhni predmeti v uchilishte; otivash na rabota a tjaloto ti se buntuva sreshtu straha, vgnezdil se v glavata ti. Njakoi poluchavat jazva na stomaha, drugi postojanno sa nespokojni i treperjat, tretii stradat ot gastrit, potisnati sa, chuvstvovat glavobolie i otpadnalost; bolesti, chiiito istinski prichiniteli ne mozhe da otkrie nito edin lekar. Gledano otstrani, vsichki otnoshenija sa tolkova korektni, che njama kakvo poveche da se iska. Stranichnijat nabljudatel, nezapoznat s kancelarskija zhivot, ne otkriva nishto stranno v strashnija koshmar, v kojto e natikan kletijat sluzhitel. Dori prijatelite i semejstvoto mu, a chesto i samijat toj, ne zabeljazvat nishto. Samo tjaloto bjaga v njakakva bolest s vik za pomosht, dokato sybranjata si protichat spokojno i shumoljat li, shumoljat dokumenti. Vsred civilizacijata, vypreki garantiranite svobodi i choveshki prava, edin malyk diktator te dyrzhi v robstvo s naj-iztyncheni sredstva! Veche e oformil u teb chuvstvo za vina; vse izostavash s izpylnenieto na neshto, nikoga ne svyrshvash rabotata kakto toj e ochakval, po vsjako vreme na denja te vika za razni drebolii, namira hiljadi preteksti da te zadyrzhi i sled rabotno vreme... Vsjaka komandirovka na takyv shef chovek posreshta kato praznik! V tezi redki promezhdutyti bolestite izchezvat kato s magicheska pryhka; sybuzhdash se radosten i pylen e vyodushvlenie, sjakash ne otivash v kancelarijata, a na izlet! Estestveno, takyv shef ne bi se namyrdal na svojata dlyzhnost, nito pyk bi ja zapazil i sedmica, ako ne poznavava do naj-malkata tynkost mehanizma na vlastta. Kakvoto i da pravi, toj vse pak ne prekrachva opredeleni granici, otvyd koito, zaslepen ot otchajanie, podchinenijat, kato kamikadze mozhe da unishtozhi i sebe si, no i mychitelja si. Tova pravilo e tvrde staro i se spomenava po nashite zemi oshte po vreme na

caruvaneto na knjaz Milosh, kojto se osvedomjaval ot edin svoj ministyr kakvo pravi narodyt mu:

- Negoduva, knjazhe, negoduva... – otvyrnal mu ministyryt.
- Zatjagaj po-silno! – naredil knjazyt. Ministyryt zategnal.
- Kakvo pravi sega?
- Pak negoduva!
- Zatjagaj oshte!

A kogato edin den ministyryt kazal, che narodyt bil onemjal, tozchas knjazyt naredil da se otpusne!

Idealnijat shef-chudovishte ima tynko chuvstvo koga da stjaga i koga da otpuska. Taka, hvanal v ryce nevidimite administrativni juzdi, toj, ako e umen i hityr, nikoga njama da se ostavi na izkushenieto da gi stegne dokraj. Shtom, tyrpenieto na iztezavanija sluzhitel pochti se izcherpi i stigne granicata na ONEMJAVANETO, gotov za reshitelna i posledna zashtita na svojata lichnost, mydrijat shef tochno v tozi moment shte pohvali njakoj negov doklad, shte iztykne usyrdieto mu kato primer za ostanalite. Taka buntyt se otlaga, a mychenieto prodylzhava. Zashtoto lesno mozhe da stane taka, che na iznervenija sluzhitel da mu stigne do gusha i na njakoe sybranie da svetne shamar ili plisne kana voda v liceto na nachalstvoto. Naistina, tova shte mu struva disciplinarno nakazanie, no vednyzh zavinagi shte razklati polozenieto na shefa, tyj kato rykovodstvoto ne obicha njakoj ot chlenovete mu da byde beljazan po takyv drastichen nachin ot chinovnicheskija gnjav. Zatova vsichki shefove se bojat kato ot chuma ot otkritite stylknovenija. Spokojno moga da kazha, che, opirajki se na dylgogodishnija si opit, te stavat specialisti po vodene na svoeobrazna pozicionna vojna, okopani v dobre otbranjavanite si kabinetni. Cjalata тази игра obiknoveno ostava v dopustimite granici na vojnata na nervi, v kojato shefovete neprekysnato se prikriivat zad pisani pravila, kolektivni dogovori i zakoni, taka

che, gledano odstrani, vyv vsichko tova njama absoljuto nisho lichno. Tova vsyshtnost e prodylzhitelna bitka.

Prez proletta sluzhite se sporazumjavat koga shte polzvat godishnite si otpuski, taka che rabotata da ne strada i kancelarijata da ne ostane syvsem bez hora. Vseki shef, kojto po tezi vyprosi ima poslednata дума, mozhe s umel trik da napravi taka, che njakoj neshtastnik, na kogoto ima zyb, da poluchava dylgoochakvanija si otpusk vinagi prez vtorata polovina na noemvri – znachi periodyt, prez kojto ne e vyzmozhno nito da hodi na plazh, nito da kara ski, nito da otide njakyde s decata, zashtoto togava, kaktο e izvestno, njama vakancija. Napylnο sa opropasteni dvajsette dni za pochivka, a i nikakva vyzmozhnost njama chovekyt da se oplakva ili da protestira, zashtoto shefyt mu shte objasni na nachalstvoto si, che njakoj vse pak trjabva da ostane kraj telefona v kancelarijata, dokato drugite sa v otpusk prez ljatoto. Kakvo drugo mu ostava, osven da se primiri sys sydbata i da chaka po-dobri dni. Tova e samo edin ot bezbrojnite nachini, po koito mozhe da byde pochernen zhivotyt na podchinenija, a vylkyt da byde sit i agneto – cjalo.

No bezsporno naj-kovarni sa onezi shefove, koito uzh ne zhelajat vlast i navsjakyde iztykvat, che kato obrazovani hora ja prezirat, no bez da prestavat da si sluzhat s neja. Lesno shte gi otkriete po tova, che neprekysnato vyzdishat i govorjat, che vsichko tova ne im bilo neobhodimo, a prosto bili PRINUDENI da dojdāt na posta, kojto zaemat, tyj kato nikoj drug ne zhelael da se hvane s тази tezhka, otgovorna i neblagodarna rabota, ot kojato te (kaktο vsichki znaeli) njamali nikakva lichna izgoda, a naprotiv, samo zaguba!

V tezi ogromni belosani vedomstva i uchrezhdenija, kakvoto e ZUKID, syshtestvuva tvyrde precizen zakon, spored kojto daden shef izpada v nemilost s onazi skorost, s kojato se e izdignal do posta si i po absoljuto syshtija nachin, po kojto e

otstranil predshestvenika si. Pri vsjako byrzo chinovnichesko izrastvane pyk, bydeshtijat shef dopuska pone duzina neprostimi greshki, ot koito bezsporno naj-fatalno e BYRZOTO IZDIGANE! Osobeno ljubopitno e tova, che bydeshtata zhertva izobshhto ne zabeljazva nachaloto na svoeto padenie, tyj kato otrovata, kojato mu e podnesena, e obvita v sladka vaflena kora, kojato postepenno se topi v ustata, ostavjajki sled sebe si gorchiv vkus. Obiknoveno se zapochva sys serija pokani za razni simpoziumi v prijatni krajmorski kurorti, a chesto i v chuzhbina – hitrost, kojato ima za cel da otdeli komandira ot poverenata mu chast. Bydeshtata zhertva e vse po-rjadko v svojata kancelarija, a vse po-chesto se vryshta s ten i ochebijna veche elegantnost. Sled izvestno vreme j syobshtavat, che blagodarenie na kachestvata i sposobnostite si e nadrasla starata nachalnicheska dlyzhnost, kato j se prisyzhdat obiknoveno titlite "specialen syvetnik", "koordinator" ili "predstavitel v syotvetni organi i vedomstva"...

Njakoj den, sled zavryshtaneto si ot prijatno pytuvane, bivshijat shef, kojto otdavna veche e izgubil refleksite na chinovnicheska lisica, ne namira bjuroto si v kancelarijata! Sega tam, sedi naslednikyt mu, kojto v tozi moment vodi telefonen razgovor. Telefonyt, tozi star predatel, ne protestira, che sa smenili gospodarja mu. "Kyde e bjuroto mi?" – pita spokojno, useshtajki kak po gyrba mu lazjat ledeni tryпки. Poznal e edna otdavnashna situacija, v kojato sega sa promeneni rolite. "Vjarvajte, kolega, ponjatie si njamam! – spokojno otgovarja natrapnikyt. – Po vreme na otsystvieto vi tuk stana goljama reorganizacija i vsichko e nagore s krakata! Ludnica! Blaze vi, che ne bjahte tuk! Vizhte v partera! Sigurno e tam".

Naslednikyt, i oshte kak, dobre znae kyde e bjuroto na predshestvenika mu, tyj kato po negovo lichno razporezhdane e premesteno v taka narechenata "staja za divech", "dom na

lordovete" ili "grobnica na slonovete", kako narichat v ZUKID polumrchnoto pomeshtenie, v koeto doizzhivjavat poslednite si chinovnicheski dni jubilarite-bydeshti pensioneri.

Ot deen, a v poslednija stadij – samodovolen chovek, bivshijat shef izvednyzh se prevryshta v ogorchen i razocharovan filosof-opozicioner. Tyj kato ima na razpolozhenie mnogo vreme, toj obikalja chuzhdite kancelarii v roljata na zhertva, tyrsejki sychuvstvie za svoeto polozhenie, imenno ot onezi, koito prez vreme na vlastta si naj-mnogo e tormozel. Obiknoveno govori za cherna neblagodarnost, podlagane na krak, karierizym, bezochie, razni trikove i mashinacii, a ako e ot selski proizhod, togava, vypreki gradskite navici, metaforite mu vse oshte sa pastoralni, ta chesto iztykva, che mu bili turili pryv v koleloto, koeto gradskite cheda izobshto ne razbirat! Slushatelite mu po prinuda kimat s glava, pylni uz sychuvstvie, a vytreshno likuvat, che bivshijat im shef sam e popadnal v kapana. Interesno e, che prez vreme na cjalata si sluzhba nikoga ne sym staval blizyk s njakoj ot shefovete na ZUKID, dokato sa bili na vlast; opoznavah gi edva sled kato bivaha svaleni i kogato u tjah se pojaveshche iskrice chovechnost, zapalena ot porazhenieto. Oshte neshto – vsichki te stradaha ot kysa pamet – sjakash napylna zabravjaha vremeto, kogato tormozeha drugi sluzhiteli, svaljaha shefovete si, narezhdaha, zabranjavaha, razreshavaha, doziraha svobodata, proverjavaha, otmenjavaha, likvidiraha – vsichko po mnogo po-strashen nachin ot tozi, po kojto se vyrshi tova s tjah sega. Vsichki nizvergnati shefove smjatat za nakazanie tova, che sa stanali syvetnici, bez da schitat obidno tova, che nie cjal zhivot vse si ostavame obiknoveni chinovnici!

V kraja na kraishtata, kogato na takiva hora se sluchi onova, ot koeto naj-mnogo se bojat, ostavat im njakolko izhoda: syzercanie, njakakvo hobi ili smjana na firmata. Naj-malko sa

onezi, koito se reshavat na poslednoto, tyj kato dobre znajat, che nikyde njama da mogat da si zhivejat taka udobno, kaktto v ZUKID – zakytano i neprovetreno uchrezhdenie, kydeto vse pak tlee iskrica nadezhda, che redyt shte byde promenen i che njakoj den shte zapochnat otnovo kariera. Estestveno, tova, kato pravilo, ne se sluchva nikoga, no vinagi ostava nadezhda za nenadeen malyk dvorcov prevrat, kojto otnovo shte gi iztlaska na povyrhnostta. Zashto e nevyzmozno tova? V sistemata na ZUKID vseki trjabva po njakakyv nachin da se objavi prez vreme na sluzhbata si protiv njakoj nizvergnat shef; taka vsichki stavat syuchastnici v negovoto svaljane i, kakovto i da se promenja, te nikoga njama da pozvoljat tozi chovek pak da vzeme vlastta, sled kato sigurno shte iska da si otmysti.

I taka, kogato svalenijat shef naj-nakraja se ukroti i vsichki vyv vedomstvoto postepenno zabravjat i nachina, po kojto njakoga se e domognal do vlastta, i istorijata na negovoto padenie, toj, zaedno s vsichki ostanali nedovolnici, sledi vnimatelno izdiganeto na njakoj nov ambiciozen prishylec, prigotvjajki sys zloradstvo mjasto v partera na ZUKID za izhvyrlenoto mu bjuro.

Interesno e, che i sled kato sa sneti ot dlyzhnost, bivshite shefove oshte izvestno vreme zapazvat diagonalното razpolozhenie na bjuroto si.

*

Edna nosht na nasheto bebe neochakvano mu se priiska da vidi planetata na svoite roditeli. Lola poluchi rodilni bolki. Za shtastie imahme oshte njakakvi pari za taksi do bolnicata. Tam se obryshtaha kym Lola na "ti" i ja ovikvaha da ne plache, zashtoto ne bila pyrvata zhena, kojato razhda. Za mene beshe pyrvata, no si mylchah. Ne j pozvoliha da vzeme svojata

noshtnica. Takyv bil redyt. Bjurokratskoto bezumie znachi ne e privilegija samo na starija ZUKID. Sreshta se navsjakyde! Navljakoha j dylga siva noshtnica, podobna na zatvornicheska, bez nito edno kopche. Povedoha ja nanjakyde po koridora, v svjat, kydeto myzhete veche njamat dostyp. Izvednyzh se pochuvstvah strashno samotnen. Bozhe, ako stane njakoe neshtastie, napravi taka, che i az da umra! Pochti namrazih deteto, koeto trjabva tolkova da izmychva Lola. Beбето oshte ne poznavah – obichah Lola.

Vseki den otivah pod prozorcite na rodilnoto i razgovarjah s neja s prysti i rykomahalija kato smahnat gluhonjam. Stajata j, kaktο mi kazaha, se namirala na chetvyrtija etazh. Na sedmija den ot тази smeshna pantomima, v kojato, kato Piero, s chasove pokazvah kakvo mi se e sluchilo v sluzhbata i opisvah novata ni kvartira (ot starata mezhduvremenno ni bjaha izhvyrlili), otkrih, che tova bilo njakakva druga zhena. Lolinite prozorci gledali kym parka, ot drugata strana na sgradata. Beshe plakala, che ne idvam pod prozorcite kato drugite tatkovci.

Naj-posle noseh v, shepi neshto mynichko, rozovo i meko kato pudriera. Obze me panicheski strah pred otgovornostta. Tova mynichko, rozovo i meko kato pudriera syshtestvo me dyrzheshe v svojata vlast po-zdravo ot ZUKID. Lola mozheshe i sama da se grizhi za sebe si, da si nameri drug myzh, no na tova bebe bjah bashta samo az i nikoj drug. Beshe syvsem bezpomoshtho i napylnο zavisesho ot mene i ot sposobnostta mi da mu dam zakrila v tozi bezsyrdachen grad, kydeto se boreha otchajano tolkova lovki i silni myzhe. Stori mi se, che njamam absolutno nikakyv shans da izdyrzha v тази neravnostojna borba. Ne znam dali novorodenite izobshto vizhdad, no mi se struvashe, che nasheto me gleda s ljubopitstvo i doverie, nezavisimo ot tova, che ot rodilnoto ja otnasjahme pod chuzhd pokriv, s trolejbus, zashtoto njamahme pari za taksi. Stojahme

naj-otzad i izmisljahme imena za nasheto momichence. Pri Avtokomandata reshihme da se kazva Olivera. Vzirahme se v malkata Oli i ne zabeljazahme, che ni sledva novo zeleno "volvo". Starijat Zec ni sledvashe po petite, za da otkrie nashata zemljanka. Idivashe da ni predlozhi pomosht. Lola otkaza, no vse pak mu pozvoli da podade na Oli malkija si pryst, kojto tja stisna vednyzh zavinagi. Ako togava bjah po-umen i po-malko tvyrdoglav, romanyt mi shteshe da zavyrshi shtastливо na tova mjasto. Starijat Zec me pomoli da go izpratja, za da razgovarjame kato dvama myzhe, koito obichat edna i syshta zhena. Kich. Vljazoh v kolata i toj prez celija pyt do kyshtata si na bulevard "Revoljucija" govoreshe, govoreshe, govoreshe... Predlozhi mi da se premestja v negovata advokatska kantora. Estestveno, otkazah. Stignahme i az sljazoh ot kolata. Tova se kazva izprashtane; vryshtah se dva chasa pesha, zashtoto bjah zabravil da si vzema pari za trolejbusa. Vprochem, kurierskata mi dlyzhnost predpolaga dylgo hodene pesh kato duhovna disciplina. Razmishljavah vyrhu motivite na starija Zec. Kakvo go beshe podtiknalo kym тази styпка? Ljubov kym nas li? Sigurno ne! Po-verojatno e, che se e bojal ot loshoto obshtestveno mnenie, na koeto otkraj vreme mnogo dyrzheshe. Vse pak, zashto da mu se syrdja? Chovekyt iskashe da mi pomogne.

Samo che nikoj veche ne mozheshe da mi pomogne.

*

Dokato se ozyrnah naokolo, Oli veche peeshe v uchilishtnija hor! Sedjah v dynoto na fizkulturnija salon i vizhdah samo neja na prepynlenata scena.

"Na topolite klonaka natezha ot jato svraki..." – peeha pyrvi i vtory glas.

"Ga, ga, ga!" – gracheshe Oli kato treti glas.

"Na topolite klonaka natezha ot jato svraki..."

"Ga, ga, ga!"

"Ga, ga, ga!"

Bozhe, s kakyv trepet ochakvah momenta, kogato shteshe da zagrachi.

- Kak bjah? – popita me, dokato izlizahme.

- Absoljutno naj-dobrata! – kazah j, kato naistina vjarvah, che e taka.

*

Ne mozhe da se kazhe, che pisaneto ne mi se udava, no vse pak, kogato sedna da napisha naj-obiknovena izvinitelna belezhka za malkata Oli, kojato v petyk e otsystvala ot uchilishte, zapochvam da se potja, kysam list sled list i po desetina pyti pisha otново i otново tri naj-mizerni reda. Az, kojto dopredi malko sym pisal studija za administracijata i nejnite zhertvi, uvlechen ot misylta, che poznavam vsichkite j klopki i tajni hitrosti, se chuvstvam taka bezsilen; na ramenete mi e kacnal ogromen bjurokratski leshojad i kylve mozyka mi. Pretegljam vsjaka duma, mychejki se da postigna syvyrshenstvoto na drevnija kanon. Dobre znam, che тази gramadna ptica vyrhu ramenete mi ne obicha obiknovenite delnichni dumi – ako se obryshtash kym neja, trjabva da go vyrshish pod formata na tochno opredelena molitva. I taka, izvednyzh ezikyt mi stava suh i shumoljasht kato mnogokratno upotrebjavano indigo, glavata mi buchi ot naprezhenie i postojanno si mislja: dali taka trjabva da byde? Dali tova shte ja zadovoli ili gnevyt j shte se stovari vyrhu malkata Oli?

"Do: Osnovno uchilishte "Internacionalni brigadi", Drugarkata Jelisaveta Popovich, klasen rykovoditel na V v

klas... Dyshterja mi Olivera Jovanovich otsystva ot zanjatija v petyk, 13.III. тази година..."

E, estestveno, che e тази година! Ne pisha izvinitelna belezhka za minalata! A mozhe bi shte e po-dobre da napisha: TEKUSHTATA godina? Godinata, kojato teche?

"...poradi..."

Poradi tova, che e, kihala? Mozhe li edna takava drebolija, taka da se kazhe semejna rabota, da byde dostojna da vleze v edin dokument? Ako napisha poradi zaboljavane, mogat da pomisljat, che deteto mi e seriozno bolno, mozhe bi zarazno, ta da go izolirat, da go postavjat v njakakva tjahna izolacionna?

Vse pak, poradi zaboljavane!

"...poradi zaboljavane. Molja vasheto sydejstvie za izvinjavane otsystvijata. Nadjavam se, che molбата mi shte byde udovletvorena.

S pochit."

Da ne bi da e dryzko kato pisha: "nadjavam se, che molбата mi shte byde udovletvorena", sjakash otsystvijata sa veche izvineni? Ne ja li izpravjam, pred svyrshen fakt? Mozhe da se jadosa. Po-dobre e bez nego, a nakraja: "s drugarski pozdrav..." A zashto drugarski, sled kato ne sme nikakvi drugari? Vizhdal sym ja samo vednyzh, na roditelska sreshta. Njama kraj na mykite mi! Kysam i pisha otново...

Kogato se obryshtame kym njakojja instancija, ako shte i naj-nisshata da e, izvednyzh stilyt ni stava neestestven, nadut i tromav. Mychim se da pishem taka, kakto nikoga ne bihme govorili. Upotrebjavame izvehteli, plesenjasali, studeni dumi, nalozheni koj znae ot kogo! Administracijata, s dylgite si, nevidimi i vlazhno-kosmati pipala, ni otkriva i v naj-skrishnite kytecheta na lichnija ni zhivot i zapochva da ni dushi, da se vmykva kato polip v muzyka, vyv vsekidnevieto, v synja ni. Chuvstvame se vinovni, che ne sme izsushili dostatychno

misylta si, ne sme ja osvobodili ot vsichko choveshko, lichno i intimno. Tozi strah zapochva oshte ot izbiraneto na hartijata, na kojato pishem MOLBA. Tova ne biva da byde ocvetena hartija, a chisto bjala (po vyzmozhnost sivkava) ili inakva – razchertana s tynki sini nadlyzhni linii, kojato sled tova se sgyva. Zashto taksovite marki, koito se zalepvat na molbite, ne sa v svezhi cvetove kato poshtenskite? Zashto тази hartija trjabva da byde taka ubijstveno seriozna? Kogato pishe do dyrzhavata ili syda, chovekyt ot naroda kazva, che e "sgynal lista".

"Prilagam sobstvenija si zhivot. Kopija ot nego sa predstaveni pred vsichki kompetentni organi i vedomstva. Nadjavam se, che molbata mi njama da byde udovletvorena. Sobstvenorychen podpis: Oliver Jovanovich."

*

Vse oshte sym kurier.

Zabeljazvam, che Oli, kojato veche e istinska devojka, v grafata PROFESIJA NA BASHTATA vinagi pishe: sluzhesht.

Mozhe bi se sramuva, che ne sym postignal neshto poveche v zhivota? Decata ne proshtavat na bashtite si, kogato zaemat neznachitelen post, a az ne sym dori diplomatcheski kurier! Dali dlyzhnostta referent bi bila po-znachitelna? Togava shef shte mi byde njakoj Syvetnik. Ili da sym Syvetnik? Shte otgovarjam pred Pomoshtnika. Kato Pomoshtnik shte sym podchinen na Otrасlovija Direktor, a toj na Generalnija, dokato poslednijat shte otgovarja pred Pomoshtnika na njakoj Ministyr, a Ministyryt – pred naroda, znachi pred men, tyj kato az sym samo obiknoven narod. Znachi, v kraja na kraishtata, vse pak sym vazhen! Kakva farisejshtina!

Malkata Oli ne e vinovna. Dori i sam ne moga da iznamerja po-podhodjashto ime za svojata profesija. Vyv vseki sluchaj, ne

zhelaja da povjarvam v mimikrijata na administracijata, kojato prevryshta zavchas klasicheskite chinovnici-bukvoedi chrez dekreti i statuti, v RABOTNICI! Dryn-dryn! Dostatychno e da gi vidish v kancelariite im kak kryshkat, umirat ot skuka i se chudjat kak da si ubijat vremeto. Za shtastie istinskite rabotnici rijadko gi vizhdad. Inache shte se prysnat ot smjah, ako chujat, che sa kolegi!

*

Sledvashtite njakolko godini otletjaha byrzo, kato syn – zadomjavahme se. Naj-posle poluchihme zhilishte! Po tozi sluchaj, v kabineta na Sekretarja, podpisah okonchatelnata kapitulacija: "Az, dolupodpisaniyat, imasht zanapred pravo na zhilishte, shte rabotja v ZUKID deset godini za otrabotvane na zhilishteto, koeto e negova sobstvenost i mi e predostaveno za polzване. V protiven sluchaj sym zadylzhen v tridesetdneven srok ot prekratjavaneto na trudovija dogovor da go napusna..." Po kakvo se razlichavam ot srednovekovnija krepostnik, kojto obrabotva niva ot cyrkovnoto imenie? V dogovora, kojto pazja, administracijata pokazva istinskoto si lice. Za da zhiveja v nejnija feod, trjabva da opyvam shija oshte cjalo desetiletie. Za da rabotja, trjabva da zhiveja njakyde. Krygyt e zatvoren. Na kolko li godini shte byda, kogato otrabotja tozi nishto i nikakyv pokriv nad glavata? Shte byda chovek na sredna vyzrast, kojto veche e priviknal sys svoja kafez. Shte imam li sila da zapochna neshto novo, da smenja bjuroto si, shefovete, rabotata? Koj shte me prieme na njakoe drugo mjasto? Nikoj ne priema ohotno chinovnici na sredna vyzrast. Vse pak podpisah pochti bez kolebanie, po-shtastliv ot vsjakoga, che naj-posle se osvobodihme ot robstvoto na svirepите hazjajki. Naistina, popadnahme pod drug jarem, no toj e mnogo po-udoben,

zashtoto nadziratelite ni sa bezlichni, pochni abstraktni. Po-lesno se sluzhi na abstrakcija. Apartamentyt beshe syvsem prazen. Iztegljih tri golemi zaema za obzavezhane i taka oshte poveche zategnah primkata. Njama samoubiec, kojto da ne otide na dynoto, kolkoto i izkusen pluvec da e, shtom na shijata mu visjat tri tezhki kamyka! Sega veche ne moga da napusna mizernata si sluzhba, dori i da me osvobodjat zaedno s apartamenta: trjabva redovno da izplashtam zaemite. Naistina, tova apartamentche ot trijset i chetiri kvadrata nikoj ot ZUKID ne iskashe da vzeme. Namira se na dvanajsetija etazh na edin nov blok, tochno pod betonnata plocha. Da go obitavash prez ljatoto e kato da zhiveesh pod nazhezhen kotlon. Prez zimata se chuvstvah v nego kato v iztrebitel, napraven na resheto, kojto nesigurno se otpravja kym bazata; prez nego svistjaha vsichki burni belgradski vetrove, kolkoto sa na broj, svirejki ledenite si simfonii. No vse pak, nikoga prez zhivota si ne vidjah neshto po-hubavo ot tova visoko gnezdo, koeto sega e absoltutno nashe, samo nashe! Naj-posle moga da tropam s vratite i da si peja v miniatjurnata banja! Pyrvata nosht prekarahme, nastaneni na golija pod. Vslushvahme se v praznoto eho i pukneto na novija parket. Vsyshtnost zaehme apartamenta si nezakonno. Blokyt oshte ne beshe napylnno zavyrshen. Zhivjahme edna sedmica bez tok, voda, asansjor i parno, kato si varjahme supa na svesht. Vsichki obitateli bjaha vyoryzheni s pishtovi, bradvi i satyri, edin dori i s lovdzhijska pushka – bojahme se da ne bi njakoj da se nastani v apartamentite predi nas. Tova bjaha vylshebni noshti s bjalo vino. Chertaehme s tebeshir po parketa bydeshteto razpolozhenie na neshtata, ljubehme se i iskahme da pobedim. Vsjaka zavesa, vsjaka etazherka za knigi, stol ili chasha, predstavljavashe nova pobeda, kojato da otpraznuvame. Togava oshte ne si zadavahme vyprosa kakvo shte stane, kogato nakraja izpylnim malkija si dom s veshti. Kak e prokylnat chovekyt!

Vse ne ni dostigashe neshto, za da bydem napylny shtastlivi. Zatova i ne zabeljazahme, che pokyshtninata zapochva da ni zadushava. V treskata na trupaneto zabravihme za sebe si. Minavaha dni i noshti, bez da se poglednem ochi v ochi. Pogledite ni ostanaha prikovani kym vitrinite s mebeli, moketi, bitova tehnika, razni drebolii. Onova, koeto ne uspjia da stori skitaneto po chuzhdite kyshti, se otdade na odnositelnoto udobstvo: zabravihme ljubovta. Ploshtta ot triiset i chetiri kvadrata ni napravi samodovolni. Mechtata ni dostigashe edva do dvustaaen apartament ot petdeset kvadrata! Entuziazmyt ni se ohlazhdashe, bez da zabelezhim, v toku-shto kupenija sedemdesetlitrov hladilnik. Razgovorite ni neprekysnato se vyrtjaha okolo nov abazhur ili nastolna lampa. Nakratko, dokato drugi ovladjavaha zemi i prostranstva, nie bjahme preshtastlivi, che novijat ni kilim stiga chak do vratata.

*

Inkasatoryt sybira naema na vsjako tretto chislo ot meseca, okolo pet sled objad. Poznavame go po dylgoty, uporito zvyne, v chijto zapovednicheski ton ima neshto ot voennata trevoga. Sigurno njakoga e bil starshina. Kak edin i sysht zvyne na vhoda mozhe da pritezha cjala gama ot razlichni zvuci i znachenija! Ponjakoga toj ni smrazjava: njakoj nosi loshi vesti. Drug pyt zvuchi veselo kato zvyne na Vrybnica, tretti pyt – potajno, a chrez nakysanija si zaplashitelen ritym izdava skritite namerenija na posetitelja mnogo po-rano predi da gi pokazhe samijat toj. Po zvyneneto vednaga poznavame svoite i onezi, koito ni idvat po-chesto na gosti...

No kogato dojde toj, Lola i az mylchim v tymninata zad zakljuchenata vrata i nadnichame prez shpionkata. Vizhdame nashija nekanen gost mnogo otdalechen, gledan sjakash prez

binokyl, obyrynat naopaki. Stoi na iztrivalkata, oblechen sys sivozhyltenikavo palto, chiito ramene sa izbeleli pod bremeto na godinite, koito e pomyknal na gyrba si. Pod izmachkanata mrynsna karirana riza, na onezi mesta, kydeto njama kopcheta, se vizhda izlinjal barheten potnik. Celijat tozi denk s razdyrpana starost e vyrzan s usukana vratovryzka s neopredelen cvjat i desen, kojto ne prozira prez koprinenno-maznata cipa. Inkasatoryt ne izpuska ot ryka kozhenata si chanta – svojata podvizhna kancelarija. Doseshta se, che sme vytre i che sme se spotaili, zashoto pak njamame pari za naem, no nishto ne mozhe da ni napravi, osven da prodylzhava da zvyni i da izpylnjava vse syshtija monolog za choveshkata pokvarenost i bezotgovorno otnoshenie kym zadylzhenijata pred organizacijata, kojato ni e podsigurila zhilishte. Sled kato zvyni, zvyni izvestno vreme, dokato ne mu iztrypne prystyt ot natiskane i sled kato sybuzhda malkata ni dyshterja (chuvame placha j ot dynoto na stajata), napljunchva s ezik himicheskija si moliv i pishe izvestie za naema; sliza po stylbite, kato predi tova e pyhnal zhyltata hartijka vyv vratata. Na ploshtadkata se spira oshte vednyzh i ni debne, a sled tova okonchatelno si zaminava.

Ostavame oshte edna minuta v tymnija koridor, ochi v ochi. Koi sme nie? Dvama mladi, koito na tretto chislo ot meseca njamat veche pari za naem. Stoim taka kato vremenni pobediteli nad Inkasatora, no ni obzema chuvstvo na porazhenie i bezsilie. Vseki den sme obkryzheni ot stabilni, ulegnali hora, zdravo stypili na zemjata; ot hora, koito komandvat i znajat svoeto mjasto. Ot tjah lyha uverenost, v tehnite portfejli sa podredeni uverenija, che njamat dylgove v zhivota, i kym obshtestvoto. Kogato si mislja za tjah, se chuvstvam oshte po-nesposoben da zadyrzhva malkoto si semejstvo na povyrhnostta i da go preveda prez vsichki klopki i opasnosti do shtastliv izhod, kojto trjabva da syshtestvuva njakyde vyv vremeto pred nas. Golemite,

izmycheni oči na mladata mi žena poglezhdat sys strah kym idvashtija den, bez vsjakakva nadezhda da se sluchi njakakvo chudo i da se izmyknem ot blatoto. Vse pak, v tjah cheta sljapo doverie v sposobnostite mi – bednata, i vypreki vsichko, mi vjarva!

Nima sme vinovni, che oshte na pyrvi neblagorazumno sme si izharchili parite, polagashti ni se za celija mesec? Tolkova li e neprostim grehyt, che vse oshte zhelaem mnogo neshta, ot koito, mislim si, sme lisheni, a se zadovoljavame s drebolii? A i pak ostavame neverojatno byrzo s prazni ryce, vypreki che sme kupili samo tri knigi, za koito tolkova dylgo sme mechtali; nov shlifer za Lola i chanta za bebe, butilka vino i dve gramofonni plochi (Sharl Aznavur i Koncert za cigulka i orkestyr ot Pjotr Ilich Chajkovski), vrynali sme vzetite nazaem pari i vednyzh sme izlezli da vecherjame na restorant, smajani ot horata, koito ni zaobikaljaha tam, ot vsichki onezi, za koito izlizaneto vseki den e syvsem estestveno neshto... I kakvo? Oshte na tretija den ot chasa, kogato sym donesyl v kyshti pylnija sin plik sys zaplatata, tyrshuvame po dzhobovete na zimmite palta, za da otkriem njakoja zabravena banknota. Vednyzh otkrih taka cjalo sykrovishte ot drebni pari v podplatata na staro jake, v kojato s godini bjaha stojali monetite, izpadali ot prohibitija dzhob! O, shtastie! Ot kogo da vzema nazaem? I kolegite mi ot kancelarijata sa na syshtoto deredzhe i edva svyrzvat dvata kraja ot pyrvi do pyrvi. Chlen sym na Vzaimospomagatelnata kasa, no kogato naj-setne otkrih kasierkata j, tja mi kaza, che v Kasata njamalo nito grosh i che trjabvalo da si dam zajavkata naj-malko edin mesec predvaritelno, ako iskam da se vredja za zaem!

Chuvstvam se bezsilen v тази neravnostojna borba s grada, kojto na vsjako pyrvo chislo mi prashta smetki za tok, voda, naem, izplashatane na zaemi, pozemlen danyk, chlenski vnos za profsyjuzite, zadylzhitelen abonament za vedomstveni vestnici,

koito ne cheta... S tezi blanki me zaplashvat s izselvane ot zhilishteto ili s "prekysvane na zahranvaneto s elektricheska energija, ako ne izplatite sumata v srok ot tri dni sled poluchavane na izvestieto. Obzhalvaneto ne otlaga izpylnenieto". Zaroben sym. Zaroben. Okonchatelno i bezvyzvratno v mrezhata. Tochka.

Na sledvashtija den Inkasatoryt promenja nachina, po kojto zvyni, i Lola mu otvarja doverchivo, mislejki, che e njakoj drug. V syshtija mig toj nahyltva pokraj neja kato gligan i veche njama myrdane; kanim go da sedne, toj se pljosva v edinstvenija ni fotjojl i ostavja kozhenata chanta do krak kata si. Kogato ni hvane taka, bez pari, neochakvano pokazva prevyzhodstvo. Koj bi mogyl da si pomisli, che tozi starec, otdavna veche pensioner, rabotesht na honorar v Zhilfond, tozi chovek, znachi, kojto, sydejki po vsichko, otdavna e trjabvalo da zapochne podgotovkata si za napuskane na tozi svjat, mozhe taka da se naslazhdava na neprijatnoto polozhenie, v koeto sme se okazali. Obsluzhvame go kato dvama seljani-izpolichari s kafe i konjak, tyrpelivo ponasjame drynkanicite mu za neobhodimostta ot redovno plashtane na naema, za svoeto velikodushie i gotovnost vypreki vsichko da si zatvori ednoto oko (zashtoto uz ni bil haresal) i da pogleda dva-tri dena prez prysti, sled koeto njamalo nachin, trjabvalo da dokladva, za sluchaja, pred kompetentnite organi, a togava sme shteli da platim ne samo dylga, no i lihva, zatova che zadyrzhame obshtestvenite pari za naema! Sled vtorata chasha. toj syvsem gubi vryzka: ot bezzybata mu usta se tochi nesvyrzan ligav, monolog za tova kakyv e bil i kolko sa go ceneli njakoga; za tova, che i dnes se polzva s avtoriteta na najstrog inkasator; razkriva ni malkite si mrysni trikove, s chijato pomosht sybira naema ot onezi, koito njamat pari da platjat, pokazva njakakvi omazani hartii, koito dokazvat njakogashnoto mu velichie, vadi ot portfejla si, kojto edva ne se e razpadnal,

oryfani snimki, ta trjabva da go tyrsim v grupata izbledneli myrtvi lica! "Ha poznajte de, poznajte koj sym az! Eto, tozi otljavo, na vtorija red otgore! A, kakvo shte kazhete? Vizh samo kakva gysta kosa sym imal!"

Pitam se kakvo kara tozi star tromav mjah da ni dokazva koj e bil i kak e izglezhdal njakoga, da se vyzpolzva ot preimushtestvoto si v momenta, che ni e zavaril bez pari, ako ne tajnijat kopnezh na vsjaka, ta dori i naj-neznachitelnata lichnost da specheli njakak si neobhodimото uvazhenie na drugite, da pochuvstva pone malko prevyzhodstvo, malko sladka vlast i taka pone malko da se ponaslazhdava na svojata sigurnost, smuchejki sys slamka ot chuzhdata beda. Istinsko chudo e, che izpadnalite v nevolja ne razbirat chuzhdata nevolja! Njama pozhestoki cerberi za prosjacite ot portierite, koito i sami zhivejat ot bakshish – edin vid prosija!

Sledvashtija mesec mu plashtame naema, kato pri tova mu davame i soliden bakshish, no ne go puskame vytre. Tozchas se sviva kato smachkano nasekomo, dokato popylva kvitancijata na kolenete si, vyrhu koito e postavil chantata. Izglezhda, che syzhaljava, zadeto tozi pyt sme v systojanie da mu platim, makar i da e spechelil ot nas. Predpochita da ni e zavaril nepodgotveni i ot novo, pone za malko, da byde Njakoj! No pod prividnoto rabolepie, s koeto ni blagodari, probljasva tyrpelivoto mu lukavstvo: "Shte vi izdebna az vas oshte sledvashtija pyt..." – misli si, slizajki po stypalata zadnishkom, razocharovан, che za edin mesec mu se e izplyznal sluchajtat da dyrzhi dvama mladi v shah.

Ili pyk zapochva da se obazhda chinovnicheskata mi paranoja? Spravedljivo li obvinjavam edin samotен starec, kojto ne e imal s kogo da spodeli misli za zhestokostta i iznudvachestvoto? Dali ne sym pochнал da cheta vyv vseki zhest

zagovor sreshtu men? Bozhe moj, kakvo da pravja? Veche na nikogo nishto ne vjarvam!

*

Kogato preprochitam tezi stranici, mi probljasva misylta, che тази moja izpoved shte mogat da napishat ili pone da podpishat naj-malko milion hora kato men! Sydbite ni si prilichat kato kapki voda. Prezhivjal li sym neshto, koeto ne se e sluchilo na drug, na mnozina? Nishto. Absolutno nishto. No ne mi se iska chitateljat da si izvadi greshno zakljuchenie, che postojanno se oplakvam. V ZUKID, vypreki vsichko, si zhiveeh odnositelno udobno i v bezopasnost. Edin ot absurdnite zakoni na administracijata nesymneno se otnasja do polozhenieto v jerarhijata i dushevnoto spokojstvie. Spored nego, neujazvim e samo onzi sluzhitel, kojto se namira na naj-dolnoto stypalo na stylbata. Edinstveno toj ne mozhe da izgubi nishto. Vsichki ostanali, gubejki polozhenie, gubjat i bezbroj privilegii, kato se pochne ot goleminata na kancelarskoto bjuro, razpolozhenieto mu po otnoshenie na drugite bjura i sluzhiteli, samostojatelnite kabineti, i kato se mine prez telefona, diktofona, sekretarkata, plavashtoto rabotno vreme, pravoto na pytuvane v spalni vagoni i samoleti i se stigne do naj-razlichni specialni dobavki i ulesnenija. Tova naj-dobre objasnjava diktaturata na chinovnicheskija lumpenproletariat – dyrzostta i svobodata, s kojato zhivejat kurierite, chistachkite, portierite, ohranata, bjufetchijkite, pikolata i mashinopiskite. Podmazvat im se i naj-vlijatelnite shefove, onezi, koito se trosvat dori i na syvetnicite. Interesno, che тази pystra tylpa ot dynoto na administracijata pyrva preduseshta svaljaneto na njakoj goljam Shef. Pochti sym sklonen da povjarvam v syshtestvuvaneto na shesto, chinovnichesko setivo! Oshte predi da se razchue, Otrасlovijat

direktor useshta, che neshto s karierata mu ne e v red, pyrvo v mashinopisното bjuro. Izvednyzh vsichki mashinopiski sa stanali tvyrde zaeti s prepisvane na njakakvi, nepoznati za nego materiali. Nito edna ne mozhela da go prieme da j diktuva. Toj stoi nereshitelno izvestno vreme nasred stajata s doklad v ryce, useshtajki kak go polazvat tryпки ot hvyrtenite izkoso byrzy pogleda na ostanalite sluzhiteli, sled koeto se otteglja v stajata si i smireno chaka Velikijat vezir da mu izprati vyzhe, otrova ili predlozhenie za njakakva nova, uzh mnogo po-dobra dlyzhnost, kojato, s oglead na sposobnostite mu, shtjala da byde popodhodjashta za nego. Kato vtori znak za prisydata, proiznesena zad nechija tapicirana vrata, shte zabelezhi, che ne sa mu donesli kafeto, koeto e porychal predi dva chasa. Treti znak: pikoloto shte mu prepRechI pytja s ryka i shte mu kazhe, che asansjoryt e prepynen. Chetvyrti znak: chistachkata njama da izbyrshe praha po bjuroto mu, nito pyk shte izprazni pylното koshche za otpadyci. Kurierite izobshto njama da predadat pismoto, koeto toj e izpratil. Ohranata shte mu iska propuska. Kak vsichki te sa nauchili, che shefyt e obrechen, tova zavinagi shte si ostane v tajna.

Kato posleden kurier v ZUKID, znachi, bjah syvyrsheno neujazvim. Nikoj ne drapashe za moeto mjasto. Poradi tova spokojno si se razhozhdah prez zapletenite zukidovski otnoshenija, bez da se boja, che shte se izgubja v labirintite na ambicijata.

*

Kazah li veche, che vsichki po-vlijatelni zukidovci, shefove, syvetnici i tesnijat kryg okolo Rykovodstvoto, bjaha predimno stari, izpecheni chinovnici, koito s lukavstvo, naglaseni konkursi i razni drugi trikove uspjavaha da nadhitrjat

zakonite i da ostanat na dlyzhnost, vypreki ponaprednalite godini? Vseki sluzhitel na vyzrast pod petdeset lazarnika poradi tova se schitashe vse oshte mlad i ne mozheshe da ochakva njakakva po-otgovorna dlyzhnost. Ako rykovodstvoto e staro, kakyvto beshe sluchajat sys ZUKID, to opleshivelite chetirijsetgodishni sluzhiteli vse oshte se dyrzhat detinski, kato mladi stazhanti. Stareejki zaedno sys svoite shefove-metusalemi (bibl., dylgoletnici, b. pr.) i primirjavajki se sys skromnite dlyzhnosti, koito zaemat, u tjah se razviva patologichna infantilnost. Znachi, te nikoga njama da stanat okonchatelno vyzrastni, zashtoto shte bydat vinagi po-mladi ot nachalnicite si. Patilata zapochvat ot momenta, kogato po njakakva sluchajnost smenjat firmata i popadnat v sreda, kydeto generalnijat direktor njama i trijset godini. Napusnali udobnija si styklen sarkofag, te v mig shte se razpadnat ot starost kato egipetskite mumii, shtom im stane jasno, che ZUKID gi e dyrzhal s godini v svoeobrazno administrativno prodylzhenie na detstvoto.

Edin ponedelnik, v sedem i petnajset sutrinta pochuvstvah, che ne sym veche mlad. Tozi fakt me porazi sys svojata neizbezhnost.

*

Prez godinite, koito prekarah po kancelariite, izobshto ne sreshtnah chovek, kojto da si priznae, che e bjurokrat! Vinagi njakoj drug tvyrdeshe tova za kolegata si, chesto i za neposredstvenija si sysed v kancelarijata. Razdelim li taka ZUKID na sluzhbi i sluzhiteli, shte poluchim cjal niz lichni sydbi na pochteni, sposobni i dobronamereni hora, koito, vseki za sebe si, estestveno, sa protiv bjurokracijata. Syberem li gi pak v chinovnicheskata organizacija i trygnem li ot sedem do tri prez kancelariite, shte gi zavarim, kaktto v razkaza za doktor Dzhekil i

mistryr Hajd, napylny preobrazeni v bjurokratichni chudovishta! Oshte samata tabelka na vratata dejstva zaplashedno: REGISTRACIJA. KADROVA SLUZHBA, EKSPEDICIJA, DOMAKIN, SEKRETARIAT, ARHIV, RAZPLASHTANIJA... Koj s kogo se razplasha i zashto? Sled ne mnogo dylga razhodka iz lyhashtite na muhyl stai, shte bydem bezsilni da postignem kakvoto i da e s normalnata logika ot zhivota, kojato vazhi navyn, na chist vyzduh. Po tjaloto i dushata si useshtame studenite ligavi pipala na stonogoto chinovnichesko mekotelo. V tri chasa magijata se vdiga: ot administrativnata past izlizat polusmleni myzhe i zheni, ot koito nikoj, dori i na syn, ne e bjurokrat.

Kogato za njakogo se kazhe, che e bjurokrat, obiknoveno vednaga si predstavjame vyzrasten pleshiv myzh s cherni rykaveli (da ne se iztyrkvat laktite), kojto kato "chovek v kalyf" kree skrit zad kupchini prashni dela i nedoverchivo se vzira v posetitelite prez kryglite leshti na ochilata s golemi dioptri. Tazi predstava sa ni nalozhili pisatelite-humoristi, filmovite rezhisjori i karikaturistite, kato se pochne ot Domie i se stigne do Shtajnberg... Kolko neuspeshni opiti da se autopsira s ostryr satirichen skalpel bjurokratskija trup, kojto otnovo i otnovo vampirjasva, kolkoto i dylboko i sigurno da go zaravjame, izplyzvajki se ot peroto, priel hiljadi novi formi! Nikoj ot tjah ne si i pomislja, che bjurokrat mozhe da byde i njakvoja zhena, a te chesto sa takiva i oshte kak! Zashto na nikogo ne e doshlo na um tova, za mene shte ostane zavinagi goljama tajna. Kolko pyti samo e risuvan shefyt s goljam korem i sekretarkata, sednala na kolenete mu; oshte ne sym vidjal karikatura, kydeto vyzrastna shefka da se ljubi s mladija si sekretar na bjuroto! Dori i v merodavnata Malka enciklopedija bjurokrat e izkljuchitelno ot myzhki rod:

"BJUROKRAT (fr. bureaucrate), obshtestven funkcioner, (obiknoveno sluzhitel), kojto misli, che chinovnikyt e reshavashta sila v obshtestvenija zhivot, kraen formalist, kojto reshava vsichko v kancelarijata izkljuchitelno brutalno i ednostranchnivo, bez ogled syshtnostta na vyprosa."

Bjurokrat, naistina, e ot myzhki rod, no bjurokracija – ot zhenski!

Po moe mnenie, koeto, estestveno, mozhe da byde i napylny pogreshno, zhenite-shefove se deljat glavno na shefove-majki, shefove-klasni rykovoditelki, shefove-diktatorki, shefove-syprugi na shefove i shefove-podsyznatelni ljubovnici... Prenebregvajki mnogo podvidove – shefki-zmii, shefki-Kleopatri, shefki-kryshkachki, shefki-skitnichki, koito vechno sa v komandirovka, i shefki v otpuska po bolest, koito s godini boleduvat – vse ambiciozni dami, pod chieto igo stradah godini nared, naj-napred shte opisha dobrodushnija tip shefka-chinovnicheska majka. Obiknoveno tova e po-vyzrastna zhena, za syzhalenie, veche pred pensija, kojato se obryshta kym podchinenite si s "deca!" i na kojato trudno mozhe da se otkazhe, ako poiska neshto. V kancelarijata, kydeto komandva, edipovcite se chuvstvvat otново kato v detska staja. Tja e vinagi zagrizhena, ako njakoj ot podchinenite j neochakvano ot slabne ili zabravi shala si prez zimata. Na bjuroto j chesto ima kurabii i kifli. Obicha da pomirjava skaranite i da dava semejni syveti. Gleda prez prysti, kogato njakoj izbjava ot rabota, a kato vsichki svekyrvi, obiknoveno e na stranata na myzhetete, protiv zhenite. Rjadko se otdelja ot bjuroto si, s koeto sjakash se e srasla, i mnogo napomnja na pchela-majka v chinovnicheski kosher, kydeto ima naj-mnogo tyrtei. S nisyk ryst e, s shirok hansh i s tromava pohodka. Trudno se dvizhi sys slonskite si kraka; kogato ja vidim kak s myka izkachva stylbite ili vyrvi po njakakyyv dylyg koridor, obzema ni syzhalenie za тази chudesna,

nerealizirala se domakinja, kojato po njakakva greshka e popadnala v kancelarskoto gnezdo na osi, vmesto da naviva shtrudeli s makovo seme i da gleda vnucheta.

Shefkata-klasna rykovoditelka obicha vsichko da se vyrshi grupovo i po тази si cherta tja spada kym kolektivnite maniaci. Sluzhbata si tja prevryshta v njakakvyv vyobrazhaem gimnazialen klas na ekskurzija v nepoznatata strana na administracijata, v kojato, ako sljazat ot vlaka, onezi popalavite, mogat da se zaigrajat i da se izgubjat. Shte nakazva strogo no spravedливо, i koeto e naj-vazhnoto, ne ot omraza, a sys syzhalenie i nadezhda, che sluzhiteljat shte se popravi. Ljubimec shte j byde vinagi njakoj chinovnicheski zubrach, no shte obicha i kancelarskija nemirnik, ako ne prekaljava i ne minava granicite na dobrija vkus. Kakto i ostanalite klasni rykovoditelki, tja obozhava drebnite znaci na vnimanie: grupovi snimki, na koito tja se namira po sredata, cvetja za oficialnite praznici, blagopozhelanija za rozhdenija j den, kartichki ot sluzhiteli v komandirovka, kolektivni chestvanija... Dokato shefkata-majka zashtitava podchinenite si pred direktora kato sobstveni deca, shefkata-klasna rykovoditelka chesto iztykva, che e napyлно bezsilna, tyj kato podchinenite j bili razhajteni!

Neka spomenem oshte i shefkite-syprugi na shefove, koito obiknoveno sa po-vlijatelni i ot direktorite na vedomstvata, kydeto sa na dlyzhnost, ako myzhete im sa s visoko polozenie. Te nauchavat vazhnite novini vinagi pyrvi i chesto otsystvat ot rabota, tyj kato pridruzhavat myzhete si v delovite im obikolki. Kato shefove ne sa loshi: sluzhbata ne gi interesuva mnogo, rabotjat za dyrzhavata, naj-veche za da ne skuchajat. Zashtiteni ot avtoritetite na myzhete si, te dyrzhat podchinenite si na razstojanie, no ne im prichinjavat osobeni neprijatnosti, tyj kato za tjah te sa predi vsichko neshto kato prisluga. Ne im e mnogo do pari i ne se borjat za po-goljama zaplata, no bolezneno

dyrzhata na jerarhijata i vinagi nastojavat za mjastoto, koeto im se polaga – ne kato na shefki, a kato na shefove-syprugi na shefove.

Naj-trudno e da se raboti pod komandvaneto na shefka-podsyznatelna ljubovnica! Ako oshte e dostatychno mlada da se vlyubva (a koja li pyk zhenata e prestarjala za ljubov?) i ako sytrudnikyt j e mlad, interesen i donjakyde simpaticen, ako tja pri tova ima dosaden myzh, pri vsichki polozhenija shte j se priiska podchinenijat j da byde ne samo referent. Ustojavajki na tova opasno zhelanie, koeto bi zastrashilo sluzhebnoto j polozhenie kato smyrten grjah, takava shefka chesto bez prichina shte tormozi i prekarva prez igleni ushi tochno tozi neshtastnik, kato nakazva syshtevremenno zhelaniето si za BJUROKRYVOSMESHATELSTVO. Estestveno, tova ne sa njakakvi drastichni srednovekovni nakazanija, no, razkysana mezhdur ljubovta i sluzhbata, shefkata-podsyznatelna ljubovnica shte se opita njakak si da sdobri dvete strani na svoja zhivot: javnata i tajnata – onazi, mrachnata, za kojato naj-chesto ne smee da priznae i pred samata sebe si. Taka shte zadyrzhata zhertvata si v kancelarijata i sled rabotno vreme, uzhd zaradi njakakva nova versija na njakakvo pismo, koeto trjabvalo speshno da se izprati na druga firma, a vsyshtnost samo i samo da byde po-dylgo nasame sys svoja ljubim. V tova zadyrzhane ima i malko nakazanie za nesyshstestvuvashata nemarlivost; zhelaniето i omrazata se preplitat vseki mig s chuvstvoto za grjah i stradanie. Shefkata-podsyznatelna ljubovnica izrazjava inache neskrita revnost kym zhenata na sluzhitelja, na kogoto e hvyrtila oko. Na ulicata pozdravjava samo myzhete, ne i tehните zakonni syprugi, pravi zabelezhka na chinovnicite, che izpolzvat telefona za chastni razgovori, ne odobryava otpuskata po semejni prichini, krie neprivlekatelnija si myzh ot kolektiva i, nakraja, se pokazva neochakvano koketna, shtom se okazhat zaedno v

komandirovka ili na neutralna teritorija na njakoe drugo predpriyatie. No vsjaka blizost v momentite na nejnata slabost, na slednija den se zaplashta s novo nakazanie! Vednyzh edna shefka-podsyznatelna ljubovnica plaka na ramoto mi. Gorko mi! Na sledvashtata sutrin me nakara oshte vednyzh da prepisha godishnija otchet!

Kakto Hipokratovite tipove temperament: holerik, sangvinik, melanholik i flegmatik, nikoga ne se sreshtat v chist vid v prirodata, taka i zhenite-shefove smesvat v povedenieto si tipichnite cherti na otdelni grupi. Poradi tova chesto mozhe da se sreshtne shefka-sypruga na shef kato shefka-majka ili podsyznatelna ljubovnica, a ne sa rjadko sreshtani i shefkitez-mii-diktatorki-kryshkachki s osobenosti na shefka-klasna rykovoditelka...

V kancelarskata flora i fauna syshtestvuvat, estestveno, oshte bezbroj vidove i podvidove zheni-shefove, s koito njakoj den, rano ili kysno, naukata sigurno trjabva da se zanimae.

Zabeljazal sym, che myzhete, koito komandvat v kancelariite, sa naj-opasni v ponedelnik sutrinta; pred tjah e oshte edna ubijstvena sedmica, mahmurlii sa, nedospali ili e zagubil tehniyat otbor. Loshoto im nastroenie ne mozhe da se predvidi i chesto zavisi ot njakoj sluchaen telefonen razgovor, ot kachestvoto na snoshtnoto vino, ot hranosmilaneto, bolestite, utrinnite posetiteli i hiljadi drugi drebolii.

Opasnite periodi, v koito trjabva da se otbjagvat zhenite-shefove, lesno mogat da se otkrijat po mesechnite im cikli, a potrudno se prosledjavat, kogato navljazat v klimakteriuma.

*

I taka, myzhete i zhenite, koito hodjat na rabota, se vizhdat predi obed predimno v po-dobra svetlina. Iskam da kazha, che

rjadko njakoj e vidjal kolezhka ot kancelarijata s izmachkan penjoar i rolki v kosata! Ne vjarvam syshto, che sluzhitekite mogat da si predstavjat kak izglezhdat kolegite im po pizhami i chehli, dokato zjapat televizija ili spjat sled objada, makar che zvuchi tvyrde neverojatno, no kolkoto i monotonen i mychitelen da e zhivotyt ot sedem do tri, povecheto ot zhenite na administrativna sluzhba obichat da idvat v kancelarijata! Tam te si pochivat ot myzhete i decata i ot oshte po-dosadnata domakinska rabota. Kancelarskijat zhivot im predlaga izobilie ot drebni udobstva. Pырvo, zashtiteni ot rabotnoto vreme, te na spokojstvie mogat da zavyrshat utrinnija grim, da se obadjat po telefona na prijatelki i rodnini, da prochetat vestnicite, da obsydjat do naj-malkite podrobnosti televizionnata programa ot prednata vecher, da odumat sysednite kancelarii, che ne vyrsheli nikakva rabota, a ne trjabva da se podmine i vremeto za ljubov – syvsem razlichna ot onazi v braka. Za vsichki tezi neshta edna domakinja, kojato ostava sutrinta vkyshti – njama vyzmozhnost. I ako po njakakvo chudo uspee da si osiguri podobni predobedni razvlechenija, izobshto njama da poluchava zaplata za tova vreme kato po-shtastlivite si vrystnichki. Zatova, njama da e chudno, ako pod styklenija pohlupak na administrativnata gradina zapochne da izbujava ljubov. Volju-nevolju, vseki chinovnik, toku-shto ostavil zakonnata si sypruga v neopravenoto leglo ili v studenata kuhnja, zatrupana s neizmiti sydove ot prednija den, zapochva da sravnjava liceto j, nepokrito s grim, s tezi na svoite kolezhki, izdokarani s "mejk-yp"; smachkanata j noshtnica s modnoto revju, koeto mu predstavjat vseki den; vonjata na zapryzhka s vyzbuzhdashtata mirizma na acetone i lak za nokt, loshoto nastroenie s vnimanieto, s koeto e obkryzhen – ot kafeto do milite drebni uslugi, koketni razgovori, intelektualni sporove... Mnogobrojnite chestvanija v kancelarijata (banketi, koktejli, jubilei, vrychvane na nagradi,

izprashtanija, nacionalni praznici, bezplatni sluzhebni poseshtenija na skypi restoranti) predostavjat hiljadi vyzmozhnosti chuvstvitelnite chinovnicheski syrca da se sblizhat po-intimno, sled kato otdavna veche sa spodelili semejnite si jadove. Sled dumite za uteha obiknoveno blikvat sylzi, a te naj-dobre se iztrivat s celuvki. Taka zapochva edna ot bezbrojnite kancelarski vryzki, kojato prevryshta vsjaka sybota i nedelja, prekarani sys semejstvoto, v izlezhavane na prisysda. Bi trjabvalo, estestveno, da se izsledva porazitelno uvelichenijat broj semejni skandali prez vreme na nacionalnite praznici i nedelite; da se izmeri oblekchenieto, s koeto razdelenite chinovnicheski dvojki se vryshtat v pregrydkite na kancelarijata i tajnata si ljubov. Mozhe bi togava shte se izjasni povishenoto nastroenie na chinovnichestvoto prez rabotno vreme i rjazkata depresija, nalegnalata go umora i losho nastroenie, kogato se vyrne po domovete si.

*

Izlizat pootdelno ot kancelarijata. Pyrvo toj, sled nego, nezabeljazano, i tja. Tyj kato ima kljuch ot vremenno naetata garsoniera, toj otiva pryv. Provetrjava stajata, postavja plocha na gramofona, proverjava dali ima topla voda v bojlera. Skoro chufa bucheneto na asansjora, kojto se izkachva, otvarjaneto i zatvarjaneto na vratata i ugovorenija signal na zvyneca: dva pyti kyso i vednyzh dylgo. Syblichat se byrzo, mylcheshkom. Njamat mnogo vreme za prikazki. V tazi tyzhna otkradnata predobedna ljubov njama nito laski, nito poezija, nito ljubovna igra... Vsichko proticha pochti delovo, mehanichno. Tja e v banjata. Toj svalja chasovnika ot rykata si. Chaka da se pojavi nejnoto vlazhno i gladko tjalo. Vmykvat se pod zavivkite. Ljubjat se. Smenjat plochata. Pushat, mylchat. Pak se ljubjat.

Ogladnjavat. Otivat goli do kuhnjata i tyrsjat neshto za jadene v hladilnika. Tajnstveni chuzhdi predmeti i produkti... Namirat sirene, ribna konserva, shunka, hljab. Jadat. Vyzbudeni ot neochakvanata zakuska na golo, otivat otново v krevata i se ljubjat.

- Dyrzhish li smetka za vremeto?

- Ne se bezpokoj. Imame oshte chetirijset minuti...

Puskat si po edin dush. Tja popravja frizurata i grima si pred ogledaloto.

- Izdraskal si me s bradata si!

- Da vidja... Njama nishto. Slozhi malko fon-djo-ten.

Tja izchetkva drehite. Toj zalichava sledite. Izpyva izmachkanata postelja. Zastila svalenata pokrivka. Izprazva pepelnicite. Izmiva chashkite ot kafe. Vryshta na policata dvete chashi, na syshtite mesta, otkydeto gi e vzel. Prostira kyrpите da syhнат. Izchistva kosmite ot chetkata. Provetrjavat stajata. Celuvat se byrzo i tja trygva pyrva.

- Znachi, v chetvyrtk po syshtoto vreme?

- Okej.

Ostava da izpushi oshte edna cigara, kato j dava po tozi nachin vyzmozhnost da vzeme dostatychno prednina. Da ne e zabravila neshto? Ne, ne e. Njama nikakvi sledi. Zatvarja prozorcite. Spuska zavesite. Zakljuchva vratata. Sliza pesh po stylbite. Namira zelenata poshtenska kutija s imeto na kolegata ot sluzhbata i puska vytre kljucha. V kancelarijata se vryshta v dva i polovina.

- Kyde bjahte? – pita tja. – Tyrseha vi...

- Bjah na syveshtanie v Stopanskata kamara...

Poglezhda ja pod oko. Sedi si kaktо obiknoveno i traka na mashinata.

Misli si za tova kak zhenite umejat syvyrsheno da se prestruvat. Koj shte si i pomisli, che syshtata tazi delova, mlada

dama sys strog izgled, kojato sedi izpravena i shari s pyrgavi prysti po klaviaturata, do predi polovin chas e stenela i ohkala, pyshkala i se izvivala jako gymnastichka na poda vyv fizkulturnija salon? Zvjat v kostjum na obiknovena referentka. Nikoga njama da proumee dokraj zhenite, tezi tajnstveni kradli na predobedna ljubov...

*

Ako chinovnicheskata ljubov e prestyplenie, to prisydata se systoi v tova, che skaranite ljubovnici ot njakoj kancelarija stavat naj-opasni protivnici. Naj-glavno, te znajat vsichko edin za drug, tyj kato sa bili dostatychno nepredpazlyvi da posvetjat partnjorite si v cjala poredica ot malki trikovie i hitrosti na tajnata ljubovna strategija. Vseki ot tjah e zapoznat po tozi nachin s protivnikovite jataci, alibita, tajni kvartiri i opravdanija, syshto i s mnienieto im za generalnija direktor, zamestnicite, shefovete, sdelkite, vedomstvoto i politikata, koeto sled skysvane na vryzkite mozhe da se prevyrne v smyrtonosno oryzhie. Ranenata vylchica, kojato zashtitava svoite malki, e kato bezobidno kuchence na pruzhina pred prelystenata i izostavena mashinopiska pyrva stepen. Nepredpazlyvijat Kazanova e vryhletjan ot neprijatnosti i udari, bez da mozhe i da si predstavu otkyde proizlizat. Onezi, koito sa znaeli za tajnata vryzka, a tova obiknoveno e pochti cjaloto uchrezhdenie, se razdeljat na dva lagera: ednite obvinjavat nego, drugite neja. Grupa zapochva da vodi vojna s protivnikova grupa, sluzhba sys sluzhba, otdel s otdel, schetovodstvoto s delovodstvoto, ekspedicijata sys snabdjavaneto... Lejat se sylzi i se slushat izpovedi. Bez kakvato i da e vidima prichina otdelni sluzhiteli, do prednija den v syrdechni otnoshenija, prestavat da se pozdravjavat po koridora, tyj kato, naj-setne, sa nauchili kakvo

misljat edin za drug ot izostavenata mashinopiska. Kapuleti i Montegi!

Takiva vryzki mogat da zavyrshat po njakolko nachina. Kogato situacijata e takava, che zastrashava celostta na vedomstvoto s vseobsht skandal, obiknoveno stava taka, che mashinopiskata Zhulieta biva prieta na rabota v srodno uchrezhdenie ili pyk chinovnikyt Romeo smenja otdela si i se preselva na njakoj drug etazh. V sluchaj na brak, opredelja se sluzhitelka, kojato zapochva da obikalja po kancelariite i da sybira volni pozhertvovanija za bydeshtite mladozhenci. Stisnatite ne davat nishto (vinagi zaradi principi), a povecheto pitat kolko e dal njakoj tehen konkurent v sluzhbata. Po nepisan zakon, dava se syshto tolkova, kolkoto e dal predshestvenikyt ili malko poveche. Nikoga po-malko.

Sled kato se vdigne svatbata, na kojato, po syshtija zakon, direktoryt ili nachalnik-otdelyt e krystnik, a krystnichkata e ot strana na mladozhenkata i raboti v edno bjuro s nevjastata, chinovnicheskijat ljubovnik naj-posle ima vyzmozhnost da vidi svojata, do vchera fatalna kolezhka, s onazi syshtata izmachkana noshtnica, v kojato e ostavil bivshata si zhena.

Po tozi nachin, v obshti linii, e postignata globalnata cel na tozi brak.

Vse pak, syvyrshenijat chinovnicheski brak e syn za mnogo kancelarski ljubovnici, koito kopnejat da uzakonjat vryzkata si, okriljani ot zodijata na svojata firma i po tozi nachin da oblekchat ezhednevieto si, bez da znajat, che taka se otrichat ot izkljuchitelnata sladost na zabranenija plod.

Novite sypruzi, znachi, stavat sega po edno i syshto vreme. Na rabota otivat s edna i syshta kola. Zhenata e osvobodena ot dosadnoto prigotvjane na zakuska, tyj kato zakusva zaedno s myzha si v kancelarijata, a dvamata objadvat v stola, kojto se namira v syshtata sgrada. Otpuskata si prekarvat v pochivnata

stancija na firmata. Mnogo po-lesno ot drugite poluchavat zhilishte ili zaem za stroezh. Zaedno uchastvat v kulturno-masovite meroprijatija na proforganizacijata; zaedno otivat na kolektivni izleti, zabavljavat se na oficialni banketi pri nechie preminavane na druga dlyzhnost, vzimat uchastie v dobrovolni trudovi akcii, syrdechni posreshtanija i v sybotnija sporten poluden... Zaedno se vryshtat ot rabota. Neprekysnato sa si pod oko. Sekretarkata-sypruga na Zamestnika, za razlika ot drugite neosvedomeni zheni, vinagi znae tochno ima li myzhyt j njakakvo syveshtanie, zaradi koeto shte otsystva ot kyshti i sled obed. Vyv vsjako trakvane na teletajpa, myzhyt-Glaven specialist po snabdjavaneto chuvstva pulsa na ljubimoto si syshtestvo, na svojata sypruga Teletajpistka. Myzhyt-Sekretar shte priticha, ako se nalozhi, na pomosht na svojata zheni-Syvetnik, kogato Glavnijat kasier ponechi da j vidi smetkata. Sluzhitelkata ot Administracijata shte predupredi navreme myzha si, kojto raboti vyv Vnedritelskoto bjuro, che se gotvjat njakakvi sydbonosni reorganizacii, koito mozhe da mu kostvat mjastoto na syvetnik...

V tezi chinovnicheski brakove, zdravo svyrzani ot obshtite interesi, ne mozhe da se sluchi taka, che zhenata da ne byde zaintriguvana ot sluzhebните problemi na myzha si, nito pyk toj da se prozjava, dokato tja mu se oplakva ot predobednite neprijatnosti v kancelarijata. Semejnata dvojka, kojato raboti v edna i syshta sluzhba, ima bezbroj temi za razgovori v svobodnoto si vreme: ot razsyzhdenijata dali shte davat premii, shte se zabavjat li zaplatite ili koj vyv vedomstvoto ima nedeklarirani dohodi i kolko, do naj-fino raznishtvane na blizhnite i vsekidnevните im postypki; predlaga im se bezkrajno mnogo material za obrabotka, tyj kato i dvamata spodeljat sydbata na edna i syshta chinovnicheska kolonija. Zhivotyt na vseki ot tjah e vpleten v edna mreza; sjakash i

kryvoobrashtenieto im se izvyrshva po organizacionna shema, a kryvnoto im naljagane se povishava i spada v rytyma na dvizhenie na proizvoditelnosta... Osyshtestvena e starata totalitarna mehta za prekarvane na cjal zhivot bez ostatyk vyv vjarna sluzhba na edna organizacija. Svobodnoto vreme haotichno i nepredvideno mozhe da ni navede na greshni misli, dori da predizvika i symnenie v stabilnostta na kolektiva, kojto ni hrani, v negovite celi i, nakraja, dali ima njakakyv smysyl syshtestvuvaneto mu. Rabotnicite i sluzhbelite ot obuvnija tryst „Bata” izobshto njamali nuzhda da izlizat ot rajona na fabrikite, kydeto se namirali zhilishkata im, magazinite, bolnicite, detskite gradini, kinata, dori i edno izkustveno ezero s lebedi!

Ako kym vsichko tova pribavim i zadylzhitelnoto gledane na televizija, kojato predlaga na vsichki edno i syshto smljano i provereno izkustvo, novini i zabavni programi, njama da sym dalech ot zakljuchenieto, che dori i synishtata na syvyrshenite chinovnicheski semejni dvojki imat ednakvo ili pone syvsem blizko sydyrzhanie. Sledovatelno e postignato totalno sblichavane na individa s kolektiva. No tyj kato i do den dneshen si vlachim ostatyci ot patriarhalnite nravi, vryzkite mezhdu nas sa oshte po-zdravi, otkolkoto mezhdu onezi, koito njamat razvito plemenno chuvstvo. Chinovnicheskata dvojka obiknoveno izbira krystnicite si ot vedomstvoto, v koeto raboti i sama kumuva na drugi dvojki. Rodninskite vryzki po tozi nachin se uvelichavat v aritmetichna progresija i skoro njama i kytyche v uchrezhdenieto, koeto da ne e obhvanato ot mrezhata na rodninsko-kumovoto vlijanie. Sled izvestno vreme mnogo takiva vedomstva stavat primeri na syshtinski choveshki kosheri – svoeobrazni selski zadrugi sys starejshina-patriarh nachelo na jerarhicheskata sofa, ta do vnucite i pravnucite.

V kolektivnija zhivot na vsjaka kancelarska kolonija, po moi nabljudenija, ponjakoga nastypva istinska

GINEKOLOGICHNA EUFORIJA. Sled perioda na masovo chiftosvane idva vremeto na blagoslovenoto polozhenie i razhdane, a sled nego i na hraneneto na kyrmachetata – po telefona! Razkudkudjakalite se majki-chinovnichki, chiito deca se gledat ot domashni pomoshtnichki, prez pet minuti vdigat telefonnata slushalka i razpitvat dali bebetata im sa se izakali i izpishkali, budni li sa i dali sa gladni. Te prekysvat syveshtaniето i vikat v slushalkata:

- Pasiraj mu morkovi! Takaaaaa... Pyhni mu lyzhichkata v ustata! Dobre! Glytna li? Ne e? Stisni mu nosa da ne mozhe da disha! Stisna li mu nosa? Kakvo? Izplju li go? Izbyrshi go! Obyrsa li go? Daj mu pak... Takaaaaa! Glytna li? Da?! JUNaka na mama! Slava bogu!

*

Nerjadko se sluchva, v svoite vedomstva i predpriyatija, shefoвете da naznachat i sobstvenite si deca. Tjah ostanalite sluzhiteli poznavat oshte ot malki; za pryv pyt sa gi videli kato bebета, kogato mladite im roditeli gi donesli v kancelarijata Djado Mraz da im razdade podaryci; gledali sa gi kak rastat i, nakraja, te sa tuk, v syshtata firma, s roditelite si! Kacto njakoga amerikanskite magnati imali tradicija predi da poverjat cjalata vlast na kompanijata v rycete na sinovete si, da gi posvetjat v razlichni raboti (ot opakovchik prez tyrgovski pytnik do predsedatel na upravitelniya syvet na firmata), taka i nashite bashti naznachavat naslednicite si otnachalo na po-malko vazhni mesta, obiknoveno kato otgovornici za korespondencijata ili dovereni sekretari i sekretarki v kabinetite na svoi kolegi. Estestveno, po-kysno shte im pomognat da se izdignat i zaemat postovete, koito zasluzhavat s ogled na proizhoda i obrazovaniето im. No i kogato sa na samoto dyno na

chinovničeskata jerarhija, ostanalite sluzhiteli se bojat ot тази chinovničeska aristokracija v zarodiš, zashtoto predchuvstvavat, che skromnite dlyzhnosti na tezi uzht stazhanti sa samo vremenni i che skoro shte se izdignat na opasna visochina. Pred tezi deca obiknoveno vinagi se mylchi. Nikoga ne se odumvat shefovete na uchrezhdenieto, nito pyk se izricha neshto, koeto po-kysno mozhe da posluži kato dokazatelstvo za neloyalnost, tyj kato se predpolaga, che naslednicite shte predadat na roditelite si vsichko, koeto chujat, ako ne, dokato objadvat, to sigurno prez pochivnite dni. Sluzhitelite ot po-skromno poteklo shepneshkom odumvat tatkovite sincheta i shterki samo v tjahno otsystvie, pomagajki im usyrдно da hlytnat jako, koeto shte dovede, chrez tjah, do neprijatnosti i za tehnite roditeli. Tova e svoeobrazno tajno kancelarsko syprotivitelno dvizhenie. Mnogo ot tezi mladi hora, vypreki sposobnostite i talanta si, chuvstvavat roditelite si na visoki postove kato obremenjavashti obstojatelstva, i po-chesto, otkolkoto se i smjata, nespravedливо bivat obvinjavani v prinadlezhnost kym chinovničeskija elit.

I taka, chinovničeskite institucii, do gusha zatynali v rodninski vryzki, v daden moment zapochvat da se otyrvavat ot totalnata familiarizacija chrez vytreshni pravilnici i naredbi, spored koito chlenovete na idealnite chinovničeski brakove – zheni, bashti, deca, ne mogat da rabotjat pod edin i sysht pokriv. No za opitnite kancelarski lisici njama takyv zakon, v kojto da ne otkrijat zadna vratichka. Spontanno se syzdava bratstvo ot chinovničeski glavatari, koito sega si naznachavat edni na drugi decata, s koeto rodninskite vryzki i semejnite interesi zapochvat da se prostirat izvyn ramkite na edno uchrezhdenie ili firma i postepenno obhvashtat cjalata malka chinovničeska galaktika. Vsichko tova stava tihomylkom, bez kakvito i da bilo pisani dokumenti, kato po dogovor na njam administrativen ezik

i spored nepisanite pravila na solidarnostta, taka che, odstrani poglednato, za okoto na laika tova e syvsem neulovimo.

Zabeljazal sym, che drebnite chinovnici sa napravo bezrazlichni kym тази ochevidna zavera. Kato znajat, che „Bog napravil brada pyrvo na sebe si”, te biha ja smetnali za syvsem estestvena grizha na predpazlivite shefove za potomstvoto, ako tezi syshtite hora ne iziskvaha vsekidnevno ot armijata chinovnici, izmycheni ot zhivota, postojanni izlijaniya na vyodushevenie ot sobstvenoto si polozhenie. Chovek, razbira se, mozhe da iztyrpi da go typchat, no trudno shte se syglasi na vsichko otgore i da rykopljaska na onzi, kojto go typche.

Mozhe bi v tova e razkovnicheto na spodavenoto chinovnichesko roptanie, koeto ne e v systojanie tochno da izrazi mykata. Taejki s meseci i godini chuvstvo za onepravdanost, chijto proizhod ne znae, daden chovek ot njakojta administrativna sluzhba zapochva da podozira vsekigo, stava zavistliv nevrotik, kojto chuvstva, che e izmamen ili che skoro shte stane tova, samo deto ne znae po kakyv nachin.

*

S techenie na vremeto, ot prodylzhitelното dremane na zavet, mnogo chinovnicheski kolonii zapochvat psihicheski da zatlystjavat. Sled vsichki reorganizacii, promeni, slivaniya, reformi i administrativni vojni, sled perioda na tyrkanija i sblyscy, v koito onezi, naj-vyodushevenite, praveha neuspeshni opiti da potegljat neshtata ot myrtvata tochka, vsichki se primirihme njakak si s polozhenieto, v koeto otbivahme chinovnicheskata si povinnost. Nastypi vreme na vseobshta drjamka i ujut. I onezi, naj-neprimirimate, shvanaha naj-setne, che ne mogat poveche da naprednat, sled kato tolkova pyti sa se opitvali da probijat s glava nevidimija tavan nad sredata, kym

kojato prinadlezhat. Na ambicioznite syvetnici stana predelno jasno, che nikoga njama da bydat povisheni v pomoshnitsi, a na referentite – che po-skoro shte umrat, otkolkoto da se izdignat do syvetnici! Kojto ne mozha da se primiri s tozi porjadyk, ni napusna oshte otdavna, za oblekchenie na vsichki.

Zabeljazvam, che ZUKID vse poveche prilicha na zadruzno semejstvo, v koeto veche sme priviknali edni s drugi. Veche sys sigurnost se znae koj redovno zakysnjava za rabota, koj izpolzva falshivi bolnichni, koj e taen milioner, a javen prosjak i koj e sklonen da donosnichni za kolegite si i da pishe anonimni pisma... Syshto kato vyv vsjaka goljama familija, znae se i koj se boi ot zhena si, koj igrae roljata na Don Kihot, na kogo kakvo e strast ili hobi, koj s kogo podyrzha tajni vryzki – tuk veche nikoj nikogo ne mozhe da iznenada.

I taka, gore-dolu vsichki sme dovolni ot starija ZUKID, kojto prilicha na brakuvan korab – plavashto grobishte, ot koeto sa vdignali ryce i sobstvenicite, i pristanishtnite vlasti, i vse pochesto go sravnjavame sys srodni uchrezhdenija, v koito, spored ochevidci, carjala syshtinska razruha. Ako njakoj sluzhitel, vypreki vsichko, e zapazil iskrica symnenie za raja, v kojto zhivee, ostanalite go uspokojavat:

"Mylchi! Trjabva da vidish kak e pri onezi otsreshta, v ZUBREKS! Izjadoha se. Nie vee pak ZHIVEEM!"

Sled tova, i samijat nedovolnik se uspokojava, preshtastliv, che pod umeloto i mydro rykovodstvo na vedomstvoto, vse pak e na sigurno mjasto. Interesno e, che chinovnicite nikoga ne se sravnjavat sys sysedite, pri koito e po-dobre, a vinagi s onezi, pri koito e po-zle! Chesto se iztykva zadruzhnata atmosfera i tova, che njama golemi sytresenija. Pri vse tova se zabravja, che mir cari samo zashtoto otdavna veche zhiveem v zastojalno administrativno blato, kydeto sa izmreli vsichki zhivi organizmi, s izkljuchenie na onezi, naj-izdryzhlivite – chinovnicheskite.

Vse pak, pod prividnoto spokojstvie vse oshte tlee pritaena vrazhdebnost. Nikoj ne e dovolen ot polozhenieto si. V osnovata na vsjaka netyrpyimost se krie, kakto zabeljazah, njakakva dylboka obida. V ZUKID, kydeto pochti ne se napredvashe blagodarenie na sposobnosti i trud i kydeto ne se ceni nito energichnostta, nito predpriemchivostta, za тази obshta obida, nanesena ot zhivota, vinagi se obvinjava nevidimoto goljamo Rykovodstvo-majka, sljapo, no spravedljivo, koeto stoi nad vsichki i rykovodi nashite sydbi. Vinagi TE sa vinovni za nepravdata, nanesena na njakoj sluzhitel, vinagi TE go opredeljat za mjasoto, koeto ne e zasluzhil... Vsjako vedomstvo ot toja rod e otdelen svjat i s techenie na vremeto chovek zapochva da vjarva, che izvyn nego njama drugi mesta, za koito si zasluzhava da se borish, kydeto da mozhe da se zapochne otnachalo. Tvyrde mnogo godini e propiljal, prevryshtajki kilijata si v udobno legovishte, ta da ostavi sega vsichko i da otide sred hora, koito ne poznavava. Osydenite na postepenna i bezbolezna smyrtnost na ZUKID uchrezhdenija, krijat v svoeto na pryv pogled dobre organizirano ustrojstvo, gnilota i razlozhenie.

Ot prividnata letargija, v kojato veche sme se unesli, ot vreme na vreme ni razbuzhdat erupcii na natrupan gnjav. Onezi sluzhiteli, koito imat visshe obrazovanie, neochakvano napadat shefovete si, koito njamat takova. Po-vyzrastnite chinovnici pyk, onezi bez obrazovanie, postojanno iztykvat dylgija si trudov stazh i opit, koito uz ne mozheli da bydat zameneni ot nikakvo visshe obrazovanie! Siracite ot vojната neprekysnato spomenavat zaslugite na zaginalite si roditeli, zabravili, che otdavna veche sa nadhvyrtili chetiridesette i che e krajno vreme da stanat naj-posle vyzrastni. Prishylcite se hvaljat sys selskija si proizvod i sys zdraveto si, prismivajki se na burzhoaznitate navici i vynshen vid na uplashenite grazhdani, dokato te shepnat po

koridorite, che sa korenjaci belgradchani i che kato takiva zasluzhavat mnogo po-dobri mesta ot mestata na onezi, koito toku-shto sa slezli ot planinata. Naj-konfliktni sa, vse pak, psevdopoliglotite, koito uzh vladeeli pet-shest chuzhdi ezika. Nikoga ne propuskat sluchaj da se oplachat, pylni s ogorchenie, che vypreki znaniето na tolkova ezici imat syshtata zaplata kato njakoi, koito ne umejat i da se podpishat!

- Kolko ezika govorite? – shte popita onzi, kojto ne mozhel i da se podpise.

- Anglijski, frenski, italianski, ispanski i ruski...

- Ta kakvo pravite tuk, choveche?! Zashto ne potyrsite rabota v njakoj hotelska recepcija? Na nas ne ni trjabvat ezici!

*

Dali njakoj e sreshtnal dosega chinovnik, kojto da mu se pohvali, che raboti malko? Dori i onezi, koito si ubivat vremeto cjal predobed v piene na kafe i v prerazkazvane na televizionnata programa ot prednata vecher (klasichesko nachalo na rabotnoto vreme v kancelarijata), a sled tova dremjat na njakakvo predylgo sybranie ili tajno reshavat krystoslovlіci pod njakoj papka s dokumenti, se vryshtat sled tri po domovete i si s tezhka, umorena pohodka na hora, koito izvyrshvat naj-chernata rabota.

Naistina, vednaga trjabva da se priznae, che njama nishto po-umoritelno ot rabota, na kojato e trudno ili pochti nevyzmozhno da dolovish smisyala. Vseki den njakoj orator, bolen ot logoreja, ni otkradva po njakolko chasa. Pone polovinata rabotno vreme SE PRAVIM, CHE RABOTIM. Ostatykyt se pada na skukata i typoto ochakvane na obetovanoto „petnajset chasa”, kogato si trygvame. Redki sa shtastlivcite, koito rabotjat tochno onova, koeto zhelajat, i te spadat kym

profesiite, praktikuvani s zhar. Dalech po-goljam e brojat na onezi, koito s polovinata ot denja si, prekaran v kancelarijata, izplashtat ostatyka ot taka narechenoto svobodno vreme. Vsjaka rabota, s izkljuchenie na kancelarskata, dostavja goljamo udovletvorenje i izpylva choveka s shtastie. Neshto si napravil v zhivota, syzdal si sys svoi ryce, izvljakyl si ot zemjata nezhnija stryk na rastenieto, koeto njakoj den shte stane dyrvo, a dyrvoto shte rodi plod; oblagorodil si metala, izgradil si most nad rekata, postroil si dom, vkaral si gol ot nevyzmozhen ygyl... Edinstveno neshtastnite chinovnici, sled bezsmisleno rovene iz bumagite, potyvav v koshmar, v ochakvane na sledvashtoto utro bez vsjakakva radost. Ako, na vsichko otgore, ni v klin, ni v rykav, ste popadnali kato men v ZUKID – uchrezhdenie, koeto ne mozhe nito da zhivee, nito da umre, nito da se razshirjava – v njakakva vkamenelost ot po-starata chinovnicheska epoha, kydeto i ne syshtestvuva istinska rabota i kydeto se zhivee kazhi-rechi abstraktno, to za da byde absurdyt po-goljam, ot vas se iziskva strogo spazvane na rabotnoto vreme! Pri tova izobshto ne e vazhno dali dejstvitelno imash rabota i za kolko vreme si v systojanie da ja svyrshish. Vazhnoto e telom da prisystvash ot sedem do tri. Ako njakoj chinovnik e izkljuchitelno srychen i ekspeditiven, tova mu kachestvo shte se vyzprieme po-skoro kato otricatelno, otkolkoto da go pohvaljat. Zashto li? Svyrshil edna rabota za dva chasa, toj vsyshtnost omalovazhava celija red v ZUKID, kydeto za tova neshto e neobhodimo pyrvo da se systojat dve-tri sybraniya, bezbrojni konsultacii, telefonni razgovori, da se demonstrira prekalena zaetost i, estestveno, da se pravi vpechatlenie, che to otnema naj-malko dva-tri dena ili sedmici. Reshil za naj-kratyt srok njakakyv problem, takyv chovek naj-napred obizhda kolegite si, na koito za тази syshtata rabota e neobhodimo mnogo poveche vreme. Shte go objavjat za ambiciozen (prekaleno se trudi), povyrhnosten (ne e podhodil

kym rabotata fundamentalno) i, nakraja, symnitelen, zashtoto sigurno ima njakoe skrito namerenie. Ot druga strana, zasegnat e i samijat ZUKID kato organizacija, kojato, mezhduvprochem, ni plashta i da se pravim, che cjal mesec sme zatrupani s rabota! Opasno se razgolva negovoto bezdejstvie, razkriva se bezsmislieto na rabotnoto vreme, onezi, koito sa zadylzheni da ni kontrolirant, nakazvat i nagrzhdavant, stavat izlishni.

Vyv vseki sluchaj, ako ne rabotite, a se pridyrzhate kym pravilata na omagjosaniya zamyk, v kojto ste popadnali, ne zastrashavate nikogo. S techenie na vremeto shte zabravjat napylna, che syshtestvuvate i, toku-vizh, veche ste se pensionirali! „NAJ-ZAETIJAT CHOVEK IMA NAJ-MNOGO VREME!” – kazva stara anglosaksonska pogovorka; a s nego razpolaga osobeno onzi, kojto raboti v administracijata ili v njakakva podobna sluzhba. Vprochem, ot nego se ochakva nikoga da ne si priznae za tova. Inache shte dopusne edinstveniya grjah, kojto ne se oproshtava. Znachi, vseki trjabva da pravi vpechatlenie, che se izkrivjava ot rabota, kakvato, vsyshnost, njama. Zatova chesto shte vidite sluzhiteli, koito sa se specializirali v dylgo vzirane v dokumentacijata do takava stepen, che ne smejat da vdignat glava zaradi njakogo. Tova sa onezi, izvestni na vsichki SKARANI stai, kydeto vseki dyrzhi pod oko drugija, mychejki se da zalovi blizhnija si v bezdejstvie i taka da otbelezhi tochka v svoja polza. Istinski majstori v igrata „pravja se, che rabotja” sa onezi sluzhiteli, koito razglasjavat pred vsichki, che imat tolkova mnogo rabota, ta njakoi zadachi trjabvalo da si nosjat chak vkyshti! Bili ostavali v kancelarijata ot sedem do sedem, ne uspjavali da objadvat, a se hvaljat, che veche pet godini njamat vyzmozhnost da otidat na pochivka ot prekalena zaetost. Te sa psevdosyvestta na vsjaka plesenjasala chinovnicheska organizacija.

Estestveno, syshtestvuvat i kancelarii, v koito sled dylgo sedene zaedno v obshto pomeshtenie, sluzhitelite se sblizhavat i sprijateljvat. Tova sa ujutni mesta, svoeobrazni predobedni klubove, kydeto se bybri, pijva, odumva, zakusva, telefonira i chesto se priemat gosti ot vynshnija svjat. Vprochem, tozi chinovnicheski raj e na stykleni noze i vsjako, dori i malko sytresenie mozhe da go unishtozhi vednyzh zavinagi. Idilijata na predobednata kompanija lesno mozhe da byde razrushena i ot naj-malkoto sprechkvane mezhdv dvama sluzhiteli (naj-chesto okolo zaplatite), kogato neochakvano na njakoe sybranie se stigne do kolektivno ochistvane na syvestta i kogato ostanalite chinovnici, naj-nakraja uznajat, chrez izpovednija monolog na zasegnatija, che edin cjal ot del ne e vyrshel nikakva rabota njakolko godini. V tozi mig vyrhu neshtastnicite se sgromoljasva lavina ot gnjav! Zapochvat da rabotjat komisii za razsledvane na sluchaja, pishat se otcheti, precenki, dokladi, pravi se svetkavichna reorganizacija po kratkata procedura na voenen syd, kojato prysva kato pilci iz celija ZUKID shtastlivite do vchera chlenove na kluba. Zabeljazal vsichko tova oshte prez pyrvite godini na sluzhbata si, az se staraeh, dokolkoto mozheh, nikoga da ne polucha poveche pari ot ostanalite, za da ne predizvikam zavistta im. Tazi hitrost me spasi ot mnogo neprijatnosti; stanah pochti ljubimec sred kolegite si, a tova, shte priznaete, struva mnogo poveche ot onezi njakolko mizerni banknoti!

*

Njama po-absurdno neshto ot dramata, kogato se opredeljat premiite v ZUKID, v uchrezhdenieto, koeto nikoga nishto ne e pravelo, osven da se izlezhava pred dyrzhavnite jasli! V takiva sluchai sybranjata njamat kraj... Otnachalo se zapochva

spokojno i s dostojnstvo, no ako njakoj se opita da oceni i ostonosti s abstraktni tochki zhivite hora, koito, na vsichko otgore, ne proizvezhdat nishto s rycete si, a samo unishtozhavat tonove chista hartija, cjaloto sybranie momentalno se prevryshta v ludnica. Onova staeno negoduvanie sega shte izpluva na povyrhnostta, oblecheno izvednyzh v principi. Vinagi shte se nameri njakoj, kojto da kazhe s glas, treperesht ot vyzbuda:

„Ne e rabotata v tochkite, a v principa! Ne iskam njakoj da me pravi na glupak!”

I vinagi shte se nameri njakoj drug, kojto s prevyzhodstvo da mylchi, bez da se mesi v obshtija konflikt. Interesno, che takiva hora predizvikvat naj-silen gnjav. Kym tjah ustremjavat pogledite si i onezi, koito gubjat, i onezi, koito pecheljat.

- Vse edno mi e kolko tochki shte polucha! Ne iskam da se byrkam. Reshavajte sami...

- Koj si ti, che da ne se byrkash?

- S kakvo si po-dobyr ot drugite?

- Leko mu e da ne se byrka, shtom ima kakvoto poiska, ama nie pyk zhiveem samo ot ZUKID!

V tezi momenti se razduhva zharta na omrazata; narushava se neutralnostta, pazena s meseci. Nedovolnite sluzhiteli zapochvat da se zajazhdad pomezhdu si, mychejki se da dokazhat, che bili imali po-goljamo pravo na nagrada ot ostanalite, i taka izlizat najave pazeni v tajna dotogava chuzhdi grehove: gostuvaniya v rabotno vreme, izlizane po pokupki, nezakonno polucheni sumi za dnevni, podpraveni komandirovychni, zloupotrebi sys sluzhebni koli, drebni krazhbi na kancelarski materiali... I onzi, kojto ne e iskal da se namesva, biva vyvlechen po tozi nachin v igrata taka, che trjabva da se zashtitava ot obvinenijata i sam da napada, da vzima stranata na edin ili drug. Kakto i da postypi, shte dopusne greshka i shte si specheli goljam broj vragove.

Sled kato ne proizvezhda nito stomana, nito mashini, nito zhito, nito obuvki, izobshto, nishto, koeto da se premeri s obichajnija arshin, administracijata trjabva da si izmislja i sobstveni kriterii, koito da opravdajat bezsmislenoto j syshtestvuvane chrez naj-prichudlivi pravilnici. Taka, pri opredeljane na premiite, se vzima pod vnimanie „reguljarnoto spazvane na rabotnoto vreme”, „otnoshenieto kym klientite”, „svoevremennoto izpylnjavane na tekushtata rabota”, a chesto se pojavjavat iskanija v Pravilnika da byde vkljuchen i „brojat na osyshtestvenite telefonni razgovori” („Hora, pobyrkah se da vyrtya telefona; za tova trjabva da se pishat tochki!”) , a v posledno vreme, i „chasovete, otdeleni za sybranija”!

V ZUKID, naprimer, normiran beshe edinstveno trudyt na kletite mashinopiski, tyj kato se znaeshe tochnija broj na stranicite, otpechatani ot tjah za daden mesec. I tochno okolo tjah se chupeha naj-mnogo kopija:

- Istina e – shte kazhe naj-napred lukavijat sofist na ZUKID, – che mashinopiskite sa napechatali naj-mnogo stranici! No, drugari, da vidim i drugata strana na medala: nima ne sme im diktuvani nie onova, koeto sa prepisvali te?

*

Prastar zakon v chinovnicheskata galaktika e: tam, kydeto naj-malko se raboti da se provezhdat naj-mnogo sybraniya. Verojatno e taka, zashtoto, zasedavajki, chinovnicite pridobivat chuvstvoto, che sa polezni i neobhodimi na njakogo. Na mnozina ot tjah sybranjata osigurjavat falshivo alibi, che syshtestvuvat, i ako v daden period ne spazjat brojkata, u vsichki se porazhda chuvstvoto za grjah i razlozhenie. Togava iz koridorite mozhe da se chue njakoj zagrizheno da kazva: „Abe hora, kolko otdavna ne sme imali sybranie!”, kakto njakoga se

govorelo: „Otdavna ne sym se izpovjadval!” ili „Krajno vreme e da ida na zybolekar...”

Podobno na Vechnata opashka, i sybraniето e svoeobrazna kolektivna molitva kym administracijata. Po-tochno tova e prinashjane na vreme v zhertva pred oltara na kancelarskija nachin na zhivot, sredstvo na sybirane na kolkoto se mozhe pogoljama grupa sluzhiteli v kolkoto se mozhe po-malko pomeshtenie za kolektivno ochistvane na syvestta.

S techenie na vremeto vseki chinovnik pravi ot kancelarijata si shto-gode ujutno, poluchastno ukritie. Vmyknali se dylboko v legovishteto na otdela, sluzhbata ili sektora, mnozina sa sklonni da zabravjat, che sa podchineni na slozhnata piramidalna organizacija (piramida v piramida v piramida...), po chijto vyrhove sa shefovete, pomoshtnicite, zamestnicite, nakraja – samijat Direktor. Poradi tova se nalaga kolkoto se mozhe po-chesto na placa da se strojava celijat polk, za da byde postaven vseki na mjastoto si. Kolkoto i da se natjaga njakoj shef na sektor, vse pak po vreme na sybraniето – sluzhbata bozhija –shte trjabva da izpee kato laterna molitvata si, za da dokazhe svojata bditelnost, izpylnitelnost i lojalnost pred Rykovodstvoto, kakto i naj-mogyshtijat kardinal, ta dori i samijat papa trjabva pone vednyzh dnevno da padnat na kolene pred razpjatiето i da se prekrystjat pred vsichki. Tova e cenata na vlastta, kojato trjabva da platjat, a v syshtoto vreme i prichinata, poradi kojato imame tolkova mnogo oratori na vsjako sybranie. Osven tova, ne biva da se prenebregne i fakta, che vsjako sybranie e malyk vedomstven teatyr, znachi, idealno mjasto, kydeto mogat da se osvobodjat natrupanite strasti. Dori e vyzmozhno da se razlichi kamernata piesa (sybraniето na otdela) ot dramata (sybraniето na sektora) ili ot sybraniето, na koeto trjabva da prisystva cjaloto uchrezhdenie, koeto tvyrde napomnja na operna premiera sys solisti-zvezdi, hor i statisti,

koito nito pejat, nito govorjat. V tozi vedomstven teatyr vsichki prisystvashti sa syshtevremenno i publika, i izpylniteli, ta chesto se sluchva njakoj neznachiteln statist, prisystvasht po prinuda, da izticha na avanscenata i s proniziteln tenor da prekysne arijata na glavnija geroj.

Kogato njama nikakyv razumen povod za novo sybranie, na koeto sluzhitelite da razmenjat misli, rykovodstvoto v dadeno chinovnichesko gnezdo obiknoveno pribjagva do fiktiven dneven red, zad chiito nerazbiraemi tochki se krijat ednovremenno i absoljutna bezsmislenost, i prastara neobhodimost ot sybranija. Sviknali s uslovnostta na bezsmislicite, sluzhitelite dori ne zabeljazvat oshte edna nova bezsmislica v starata poredica. No naj-vazhnijat povod za novo sybranie, v kraja na kraishtata, vse pak e samoto sybranie!

A to trjabva da byde iztyrjano...

*

Vsjako goljamo sybranie v ZUKID se pedshestva ot priliv na harakterni shumove i zvukove. Koridorite izvednyzh se izpylvat sys stypki i glych, zapjava hor ot zatryshnati vrati, zapochvat da buchati i skriptjat pretovarenite asansjori, skyrcat nesmazanite im mehanizmi... ZUKID sliza v partera i izpylva do poslednoto mjasto zasedatelnata zala.

Ot sybranieto otsystvat edinstveno horata ot ohranata. Tova sa pensionirani policai, koito ot dylgo sedene i skuka tolkova sa zatlysteli, che edva dishat, stegnati ot kolanite, na koito visjat revolveri. Spomnjam si gi, kogato dojdoha pri nas: myrshavi kato hrytki, jadosani, che sa prinudeni da izpylnjavat edno tolkova neznachitelno zadylzhenie i da pazjat uchrezhdenie, koeto nikoj i nasyn ne bi napadnal. Po onova vreme vse oshte snovjaha diagonalno iz foajeto, vzirajki se podozritelno v

sluzhitelite i tehните gosti, no skoro opoznaha vsichki zukidovci i posetitelite im ot ZUBREKS, KRAMP, SLUMP, SUTEG, IMROGEKS i TVRMP, kurierite, rodninite i opyrpanite prevodachi, pytvashtite knizhari, molitelite i delovite delegacii; s edna duma, opitomiha se, omeknaha. Prinudeni po cjal den da krejat v polutymnoto mramorno foaje, te skoro se otkazaha ot snovaneto i kontrola; s chasove se izlezhavaha v dylbokite kozheni fotjojli za posetiteli, chetjaha vestnik ili dremeha, dokato edin den, posred rabotno vreme, dvama kradci v sini kombinezoni ne iznesoha ot ZUKID tri elektricheski pisheshti mashini. Naj-mnogo gi zasegna tova, che sami im bjaha pomognali da gi natovarjat v kombito, bjaha im otvarjali vratata i syrdechno se bjaha sboguvali. Posledva skandal, sled kojto Rykovodstvoto napechata specialni zhylti propuski za vsichki sluzhiteli. Direktoryt zapovjada v sgradata da ne byde puskan nikoj, ta dori i lichno nego, ako ne pokazhe propusk. Oshte na sledvashtija den pyrvi toj go zabravi i ne beshe pusnat na rabota! Naprazno tvyrdeshe, che e Direktoryt, zaplashvashe s uvolnenie, nakraja chak i moleshe – horata ot ohranata ostanaha nepreklonni. No vsjako chudo za tri dni! Propuskite postepenno potynaha v zabrava i vsichko poteche po staromu. Ohranata zatlystja prekomerno. Ne vjarvam njakoj ot tezi chetirima dobrjaci da se razbudi v sluchaj, che njakoj se opita sys sila da vleze v ZUKID, a syvsem sigurno e, che vseki ot tjah, oshte predi da svari da otkopchae kobura na revolvera si, shte poluchi infarkt ot rjazkoto dvizhenie. Tromavijat duh na ZUKID uspjia da prispi i tezi njakoga jaki i zdravi hora; kakvo da ochakvame nie, po-slabite i neustojchivi zhertvi?

*

Eto ni, sybrali sme se v goljamata zasedatelna zala. Kancelariite, po chijto ujut kopneem, sega sa prazni, izostaveni, zakljucheni, da ne bi njakoj da ni obere. Naprazno zvyujat telefonite – njama koj da vdigne slushalkata. Vsichko e preustanoveno. Nie sme na sybranie!

Kraj ushite mi zhuzhat monotonnite glasove na oratorite. Ovitvam se da vpleta oshte edna linija v gystata mreza, kojato veche pokriva kutijata ot cigari, kibrita i chast ot zelenata masa. Draskam absolutno mehanichno, bez da mislja kakvo shte izleze ot tova, za da ustanovja smajan nakraja, che prez cjaloto vreme sym risuval vsyshtnost njakakyv kafez! Kogato rykata mi iztrypne syvsem, zarjazvam draskulkite i nabljudavam kolegite si. Kolko razlichni tipove, sydbi, tajni ambicii – kolko preplitashti se interesi! Navyn potrypva gradyt. Imam chuvstvoto, che i v drugi golemi uchrezhdenija v podobni, mozhe bi dori ednakvi zali, sedjat stotici, hiljadi, desetki hiljadi sluzhiteli i sharjat s himikalki kutiite s cigari i ciklostilnite materiali. Predstavjam si gi kato mogyshta sedjashta armija, kojato ima svoi rituali, svoj shifrovan ezik, specialni uniformi i otlichitelni znaci (avtomatichni pisalki, grebeni, ochila, kozheni belezhnici i papki), dori i bolesti, tipichni za onezi, koito se dvizhat malko. Siguren sym, che vyv vsjako takova uchrezhdenie sega protichat predobednite sybranija i che na vsjako sybranie prisystva po edin Oliver, na syshtoto deredzhe kato vsichki ostanali. Mozhe bi shte byde interesno da se systavi edin obshiren CHINOVNICHESKI ATLAS OT TIPOVE – svoeobrazen administrativen "Brem", v kojto shte mozhe da se otkrie vseki ot nas? Mozhe bi tova bi trjabvalo da storja ne zaradi nas, a zaradi njakoi novi, dalechni civilizacii, chiito arheoloji shte otkrijat tezi zapiski pod ruinite na

Administracijata i taka da rekonstruirat den po den nasheto vreme ot sedem do tri?

*

Kakto i na vsichki sybraniya, ZEMLJACITE i dnes sa se sybrali. Sedjat edin do drug na tri reda do vratata. Makar che na takiva sybraniya njama fizichsko razchistvane na smetki (a samo slovesno), zemljacite, za vseki sluchaj, sa se razpolozhili taka, che da si zashtitavat edin na drug tila. Oshte ot pryv pogled se razlichavat ot ostanalite sluzhiteli po njakakva edva zabelezhima napregnatost v stisnatite cheljusti, po malkite lukavi ochi i gramadni lapi, koito ne znajat kyde da djanat. Vednaga se vizhda, che vsichki sa ot edin kraj.

Obikaljajki godini nared uchrezhdenijata iz Belgrad, zabeljazah, che v mnogo ot tezi mesta za mrystene na bjurokracijata vsyshtnost sa se preselili celi sela i palanki. Kato se ima pred vid, che do vchera bjahme pochtu selski narod, tova ne e i tolkova chudno. Stranno e samo tova, che sagata za ZEMLJACITE se povtarja vinagi po edin i sysht nachin i kakto vinagi svarva korenjacite nepodgotveni.

Otnachalo, kakto v starite romani, v grada pristiga ambiciozen mlad prishylec i tyj kato njama kakvo drugo da gubi, osven rodnija si dialekt, zapochva sys zybi i nokti da drapa za mjasto pod ulichnoto osvetlenie. Taka, pylen s energija i strah, che ako ne uspee da se zadyrzhi, shte trjabva da se vyrne tam, otkydeto e doshyl, toj porjadychno lesno se nalaga nad otpusnalite se veche gradski chinovnici, koito oshte otdavna sa se razglezili ot udobstvata, a instinktyt im za samosyhranenie e otslabnal. Uspeshnata mu kariera e samo vypros na vreme. Dostatychno hityr, za da ne paradira s izkljuchitelnen uspeh ili da byde netyrpeliv v izdiganeto si (u nas nikoj ne obicha

glavozamajvashtite karieri), toj se polzva s blagosklonnostta na cjaloto uchrezhdenie. Seriozen e. Siguren. Zakyrpen, no chist. Spretnat. Chovek, na kogoto mozhe da se razchita! „Budno seljanche!” – kazvat blagosklonno za nego kancelarskite dami, koito mu pomagat da izgovori [ðə], sled kato vizhdat s kolko prilozhnost zubri „Anglijski bez trudnosti” v asansjora, kydeto sa go namyrдали kato lift-boj. „Pritisnete ezika zad vyrhovete na prednite zybi i kazhete [ðə]. Taka! [ðə]!” Mnogo po-lesno mu e bilo na vremeto da nauchi: „Petyrpletpletepreztriprytapreplita”. Ljubeznite dami dori nasyn ne mogat da si predstavjat, che skoro shte im stane shef. Izobshto nikoj ne chuvstva edin takyv pochten i prilozhen mladezh kato vyzmozhnna opasnost. Naprotiv! V pyrvija period na negovoto izdigane vsichki mu pomagat da byde povishen „ot ovchar do efrejtor” – pone v nachalnik-sklad, zashtoto nashijat geroj, estestveno, zapochva kakto vyv vsichki stari romantichni knigi, ot samoto dyno, ot prizemieto. No „budnoto seljanche” vzima kato chasten uchenik pet klasa za edna godina, sledva zadochno i, preskachajki vekove – se diplomira i e vypros na vreme, kogato pred imeto si shte slozhi veche neizbezhnata dnes doktorska titla!

V njakoj kritichna situacija, kogato e neobhodimo da byde smenen dotogavashnijat direktor, zashtoto e oplel koncite i e hlytnal do gusha v neprijatnosti, na vsichki ednovremenno im idva na um spasitelnata ideja – tozi tih mlad chovek, bezukoren, skromen, ot selski proizhod, kojto s nikogo ne se e sprechkval. Vylnata ot obshta blagosklonnost go iztlaskva togava ot sivata chinovnicheska bezdna na naj-visokija greben na kancelarskata vlast. Bivshijat direktor, kojto i sam go podkrepja, mu stava syvetnik v sjanka. V chekmedzhetata na negovoto bjuro vse oshte se pazjat vazhni telefonni nomera, adresi, vryzki s chuzhbina, konspekti ot simpoziumi; imenno toj vse oshte dyrpa vsichki konci... V nachaloto starijat direktor si misli, che shte

komandva uchrezhdenieto izzad kulisite, zashtiten ot novoto si, nenatrapvashto se polozhenie, obiknoveno sys syshtite prihodi, kako predi, i che shte razkara glupovatija mlad direktor, shtom se nalozhi da vadi zaradi nego kesteni ot ogynja. S drugi dumi, tova e period, kogato starijat direktor uzh obicha svoja naslednik kato roden sin i kogato chesto go kani na vecherja u doma si ili go vodi na lov prez pochivnite dni, makar che zhena mu i dyshterja mu ne mogat da go gledat. Znachi, shte mu dyrpa koncite, za da igrae taka, kako toj iska ot тази marionetka-nov direktor, kojto do vchera beshe tolkova shtastliv, ako go pozdraveshe v koridora! Tozi star makiaveliev trik do njakoe vreme uzh ima efekt. No novijat direktor dalech ne e tolkova bezglasen, kako izglezhda na pryv pogled. Podcenili sa go! Sled kato se e vyzpolzval ot vryzkite, za da ukrepi polozhenieto si, sled kato e nauchil vsichko, koeto e trjabvalo da nauchi, sled kato e spechelil dori i prijatelite na starija direktor, lovdzhiite, na koito sega e po-neobhodim, ot pedshestvenika mu, izgyrmelija monopolist, toj neusetno shte se otyrve ot starata shefska garnitura. Rano ili kysno ostanalite chinovnici zabeljazvat lukavstvoto mu i taka, neochakvano, se okazva sam sreshtu vrazhdebno gnezdo na osi, koito, naistina, izrazjavat pochitanie sprjamo novata mu funkcija, kato syshtevremenno go zhiljat na vsjaka krachka.

No da se vyrnem njakolko godini nazad! Ne biva da zabravjame, che nashijat geroj nikoga ne e prekysval pypnata vryv, svyrzvashta go sys seloto, ot koeto e izljazyl, za da zavladjava Belgrad. Prez pochivnite dni ili po vreme na oficialnite praznici redovno otiva tam, godishnite si otpuski prekarva po rodnite livadi. Tam, v svoja roden kraj samo, mozhe da se otpusne i da pokazhe atributite na vlastta, pridobiti dolu, v grada. Tam s edin zamah izchezva gradskija mu akcent, kato prah ot obuvki. Cjaloto selo razpravja kak dobre se bil uredil.

Vypreki che proizhozhda ot dom na neznachitelni, DREBNI STOPANI, e poluchil privilegijata da sedi s vlijatelnite stopani – selskrite starejshini – okolo edna masa pred krychmata, za koeto negovijat bashta ne mozhel i da synuva. A tezi negovi bivshi sysedi pyk imat deca, koito uchat v grada, imat zetjove bez rabota, kumove, koito se mychat s malki dohodi i golemi semejstva. Kym kogo shte se obyarnat za pomosht, ako ne kym nego, chovekyt, kojto se e izdignal tolkova visoko za chest na celija kraj? Sega trjabva da se izplati dylgyt kym rodnija kraj, ako ne iska i vnucite mu da bydat prokazheni i izkljucheni ot selskata obshtnost.

Taka vyv vedomstvenoto zdanie, kydeto vlastva toj, postepenno se zaselvat ZEMLJACITE. V nachaloto te zaemat naj-nizshite mesta v jerarhijata na uchrezhdenieto, no kogato direktoryt byde zaplashen ot kancelarski prevrat, sam sred gradskrite hieni, toj tyrsi pomosht ot naj-blizkrite si syseljani. Povishavajki gi predvaritelno po dlyzhnost, toj shte izprevari zagovora i shte se obgradi sys zemljaci kato s zhiv plet. Vseki ot tjah shte iska usluga za uslugata, obiknoveno naznachenie za svoi rodnini i kumove. I vseki ot tjah, poradi strah ot vyzmozhno svaljane ot posta na vyrha na malkata si piramida v piramida v piramida, shte prilozhi syshtata strategija, estestveno, v tolkova po-malki razmeri, kolkoto e po-malka funkcijata mu v sravnenie s tazi na direktora.

Skoro i na naj-ogranichenite sluzhiteli im stava jasno, che se polzvat s mnogo po-malko doverie, otkolkoto ZEMLJACITE na direktora. Za izdigane v sluzhbata i дума da ne stava! Edni se primirjavat sys sydbata si, a drugi, ot onezi, ambicioznite, napuskat uchrezhdenieto i postypvat chrez svoi zemljaci, v institucii, koito te dyrzhat pod svoj kontrol. Tehnite mesta tozchas se zaemat ot svezhi popylnenija entuziazirani

ZEMLJACI, koito se obryshtat kym direktora v nachaloto, dokato im se objasni, che e neudobno, s "kume" ili "striko"!

Po tozi nachin seloto naj-nakraja se e preselilo. V nego sa ostanali samo starci i malki deca. V tova veliko preselenie kolonistite nosjat sys sebe si, osven harakternite cherti, tipichni za tehniya kraj, i družheljubnostta ili atavistichnata vrazhdebnost kym drugi sela. Zad konkurentnata vojna mezhdu dve predpriyatija za elektronika chesto se krie njakoj otdavnashen spor okolo otkradnata ovca ili otvlechena moma, oshte ot vremeto na pyrvoto srybsko vystanie, bez tova da se osyznava i ot samite dejstvashti lica v тази proizvodstvena drama. Netyrprimostta, prenesena ot genite, dnes prelita s „dzhymbodzheto“ okeana. ZUKID e zavladjan ot Palankata.

No shtom veche e stanala дума за zemljacite, neka razgledame naj-zhilavija ekzemplar ot tozi vid, kojto dnes mozhe da se sreshtne vyv vsjaka po-goljama ili po-malka bjurokratichna organizacija, prevyplyten v bezbroj choveshki varianti.

*

Tova e SNABDITELJAT. Na pryv pogled, ne se razlichava ot ostanalite sluzhiteli v Arhiva ili Schetovodstvoto, no ako se vglydash malko poveche, shte zabelezhish kak „ochite mu igrajat na chetiri“, kaktо kazva narodyt. Toj vsyshtnost e roden tyrgovec, kojto v edna strana, kydeto njama chastna tyrgovska iniciativa, e bil prinuden ot instinkta za samosyhranenie da namykne mimikrijata na obiknoven sluzhitel.

Doshyl e naj-verojatno ot njakoe zatynteno selce ili gradche i postypil na rabota s pomoshhta na njakoj ZEMLJAK na prividno skromna dlyzhnost, kojato za nego ne e tolkova vazhna, tyj kato i ne vyznamerjava da zhivee ot ednata si

zaplata. Tyrgovijata e po-silna ot nego! Tja e edinstvenata mu strast. Pyrvichnijat j zov e potekyl v zhilite mu oshte ot negovija roden kraj, kojto (ako se prouchi potekloto mu), v povecheto sluchai se namira na njakogashen krystopyt na kervanskite pytishta, vodeshti ot Carigrad za Centralna Evropa ili ot Dubrovnik kym Severa. Ponezhe e ot selo i proizhozhda ot njakojta goljama razklonena patriarhalna familija, prysnata iz cjalata strana, ima vryzka sys zemljaci i rodnini ot vsichki branshove, koito tyrguvat s kakvoto zavyrnat. Opitni i hitri, onezi v grada, kojto za tjah po nachalo e vrazhdebno obkryzhenie, prodylzhavat da poddyrzhat blizki sysedski, rodninski i kumovski vryzki, pronikvajki po tozi nachin i v naj-nepriстыpnite administrativni kreposti, chijto abstrakten porjadyk se podkopava ot neudyrzhimata im zhiznenost. Po vreme na vojna sred tehnite redici se pojavjavat chernoborsadzhii, a v mirno vreme naj-chesto sa na rabota v schetovodstva, skladove i sluzhbi za snabdjavane na personala s kancelarski prinadlezhnosti; izobshto na vsichki onezi mesta, kydeto vri i kipi onova, koeto napomnja na njakogashnija ALYSH-VERISH. Izobshto ne e vazhno dali tova e nerafinirana zahar na buci ili shtaveni ovchi kozhi predi vojната ili elektronni platki dnes! Mantalitetyt si ostava nepromenen: lovki prysti, energichnost i vse onzi „igraesht” pogled na njakogashnite bakali... Simpaticzni i vsecjalo otdadeni na zhivota i obkryzhenieto na materialnite cennosti, protivnici na vsichko duhovno i abstraktno, te obiknoveno sa vyzniski, pylni hora, tvyrde ljubezni i energichni. Po-skoro ot navik, a ne ot njakakvi zadni pomisli, za vseki sluchaj podkupvat vsichko zhivo okolo sebe si s kalendarcheta, presni jajca, telefonni belezhnici, uzhashki pushen svinski but, papki s podvyrzija, evtini vilni mesta, uiski bez etiketi, nabaveno ot ungarskite shlepove, himikalki, ciment...

Nezabeljazano edin takyv chovek postepenko prevryshta institucijata, kydeto raboti, v svoj taen magazin. Ot vreme na vreme iz kancelariite se raznasja vestta, che se prodavat vylneni odejala na neverojatno niska cena! Nikoj ne pita zashto posred ljato odejala – vsichki sa zamajani ot izgodnite uslovija. Na sledvashtija den po etazhite se pojavjavat objavi, pisani s negramotnija pocherk na Snabditelja (v kojto cifrite sa mnogo po-chetlivi):

„OSVEDOMJAVAT SE VSICHKI ZAINTERESOVANI, CHE V STAJA NOMER 79 MOGAT DA POLUCHAT NA NAMALENI CENI EDNOMESECHNI KARTOFI I TRANZISTORI!”

A dva dena po-kysno:

„BILETI ZA „LEBEDOVO EZERO” I ZIMNI VERIGI ZA GUMI NA FABRICHNI CENI PRI M. SPASICH, NA MECANINA, OT 13 DO 14.30 CHASA”.

Po tova vreme e vyzmoznno da sreshtnesh iznerveni sluzhiteli, mykneshti zadyhani po dylgite koridori na ZUKID oskubani rumynski gyski, komplekti emajlirani tendzheri i tendzherki, prjasno sirene ili, koj znae zashto, stykla za termosy i burkani s minalogodishni kiseli krastavici.

Energijata na Snabditelja e neizcherpaema! Kogato ot vreme na vreme po sybranijata go obvinjavat, che zloupotrebjaval s Profsyuzite (pod chijato zakrila dejstva, prevryshtajki gi v sobstven smesen magazin), toj stava, slaga ryka na syrseto si i sys zaekvashtata si zashtitna rech predizvikva smjah i vseobshta snizhoditelnost. Kazva, che ne bil pravel nishto drugo – da ne mrydnel ot mjasto! – osven, che se bil mychel da pomogne na po-bednite sluzhiteli po-evtino da se snabdjat sys zimmina. „Prav e chovekyt! Dori trjabva da se nagradi!” – odobrvat prisystvashtite.

Grazhdanite sa nedorasli deca za Snabditelja! Nezavisimo ot malkata zaplata, tyj kato njama obrazovanie, toj uspjava tvyrde byrzo da si postroi duvetazhna kyshta v pokrajninite, koito skoro shte stanat centyr, shtom gradyt se razrasne. Estestveno, nikoga njama da ja izmazhe otvyn, za da ne predizvika zavistta na syseda i podozritelnostta na danychnija agent, no oshte predi da e zavyrshen i pyrvija etazh, garazhite v partera sa veche dadeni na dvama avtomehanici, koito s naemite izplashtat kreditite mu. Zamogva se dosta byrzo, no nikoga ne se izdava kolko e spechelil. Izuchava decata si, svoeto tajno oryzhie, koito shte otmystjat za vsichkite mu unizhenija. No shtom zavyrshat vissheto si obrazovanie, naslednicite mu obiknoveno se sramuvat ot bashta si, ot iznoseniya mu demodiran kostjum, provincialnija akcent, stisnatostta, predpazlivostta i vechnata kozhena chanta sys zakopchalka ot ozhulen mesing, kojato s godini mykne navsjakyde sys sebe si, kaktto Sizif svoja kamyk. V тази chanta vseki den sa pytuvali do „stroitel'nata ploshtadka”, kydeto sega e izdignata kyshtata, po dve-tri tuhli, vzeti ot krajpytni stroezhi. Prez noshtta, najverojatno deca, shte mu prysnat vsichko, koeto s myka e sybiral. No dori i sled kato se pensionira, ne prestava da tyrguva i e v systojanie da nabavi i ptiche mljako.

Ako v njakoj institut vidite seriozni nauchni rabotnici, zanimavashti se s razreshavane na njakakyv slozhen problem ot turbulentnostta, da nosjat prez laboratorijata po termodinamika syvsem prjasno teleshko meso v okyrvavena hartija, kiselo zele, ot koeto se otcezhda zeleva chorba ili topli pryzhki, znajte, che i v tozi hram na naukata se e vmyknal toj – neunishtozhimijat Snabditel.

*

Absolutna protivopoložnost na Snabditelja, pri vsjako položenie, e kancelarskijat Chovek na izkustvoto! Njama nito edno uchrezhdenie, koeto da ne krie v redicite na sluzhitele si pone edin neosyshtestven tvorec, chiito propuski v rabotata se gledat prez prysti i sys snizhozhdenie. Obiknoveno tova e nabit epikureec, kojto njakoga otdavna bil zapochnal poema, a nikoga njama da zavyrshi romana si, idejata za kojto razkazva godini nared na vsichki. Leko e otpusnal korem, tyj kato e goljam ljubitel na vinoto. Pritezhava i sposobnost da shokira kolegite si s po-svobodnija si nachin na oblichane (dzhinsi, edro kadife, frapirashti papijonki), s koeto zagatva za ekscentrichnoto si otnoshenie kym sluzhbata i zhivota, a, da dobavim i nepremenno po-dylgata kosa, chiito oredeli kichuri postojanno padat na cheloto mu. Nadaren e s prijaten bas-bariton, a i gore-dolu umee da si syprovozhda na kitara, dokato recitira Eseninovi stihove.

Mezhdu drugoto, ne trjabva da se zabravja i tova, che tipyt Chovek na izkustvoto syshtevremenno e i kancelarskijat Don Zhuan, kojto e prelystil i izostavil dosta naivni sluzhiteelki.

Ponezhe chinovnicheskata galaktika ima i sobstveno izkustvo, chrez koeto naj-obrazno izpykva cjalata j urodlivost, chinovnikyt-Chovek na izkustvoto predstavljava svoego roda vyrhoven zhrec. Imenno nego pitat vinagi, s kakyv cvjat da bojadisat koridorite na uchrezhdenieto (i nikoga ne go slushat), kakyv moket da se kupi, koi knigi da se podarjat na onezi, koito izlizat v pensija. Vedomstvenijat Chovek na izkustvoto syshto osigurjava podaryci za gostite na uchrezhdenieto. Tova sa predimno kich-predmeti ot narodnite zanajati: gusli, koito ne izdavat nikakyv zvuk, kolkoto i da gi nasilva chovek; gravjuri na gradove, manastiri; freski i epigrafi; lakirani dyrveni kratunki, ot koito rakijata proticha, shtom se nalee v tjah; sitno kovana med s

vedri motivi ot nadgrobni plochi i red polezni i hubavi neshta, koito da napomnjat na chuzhdestrannija gost za syrdechnija ni i gostopriemen kolektiv, dokato bezuspeshno shte se opitva da se otyrve ot tjah i da gi natrapi na svoite gosti.

V dneshno vreme kancelarskijat Chovek na izkustvoto izvyrshva i oshte mnogo drugi raboti, blizki do chinovnicheskata predstava za izkustvo. Toj e maskiran kato Djado Mraz pri posreshtane na Nova godina i decata na sluzhitelite poluchavat ot nego podaryci; ukrasjava zasedatelnite zali s girljandi ot cvetna hartija, prevryshtajki gi taka v banketni i balni zali. Ako sluchajno hobito mu e zhivopis, redovno pravi izlozhba ot svoi tvorbi v stolovata na uchrezhdenieto. Ne gi prodava, a gi podarjava na po-avtoritetnite sluzhiteli ot Rykovodstvoto. Obiknoveno tova sa shokirashti i kreshtjashti kombinacii ot temper i grafit; kartini, izraboteni ot morski midi, zyrna ot razlichni zhitni rastenija, mozajki ot ocveteni kartoncheta ili kompozicii, polucheni chrez raztapjane na vosychni pasteli s goreshta jutija. Talantyt mu naj-chesto se izjavjava v izdavaneto na STENVESTNICI, koito dnes sa syshtinska rjadkost (premahnati sa dori i v Kitaj ot 30 mart 1979 godina), no vse oshte mogat da se sreshtnat po stenite v koridorite na ZUKID.

Ne se znae sys sigurnost nito koj gi e izmislil, nito kyde sa se pojavili za pryv pyt, nito koj gi e narekyl taka, nito kyde se namira pyrvata stena, na kojato e zalepen takyv. Istorijata na presata nespravedливо zaobikalja i premylchava za tozi svoj predshestvenik, vypreki che mnogo nashi korespondentski pera sa zapochnali točno tam, na stenata, svoeto pyrvo skromno sytrudnichestvo. Inache tova e bil i poslednija pyt, kogato sa rabotili bezplatno za njakakyv vestnik; STENVESTNICITE, razbira se, nikoga ne sa davali honorar. Edno e sigurno: rodili sa se v njakoja ot vojnite ili revoljuciite, kogato ne e imalo nito sredstva, nito vreme za otpechatvane na istinski vestnici. Dosega

ne sym vidjal syhranen pone edin edinstven originalen ekzempljar ot tova sredstvo za masova informacija. Dokolkoto mi e izvestno, spomenavat gi pyrvi pisatelite ot vremeto na Oktomvrijskata revoljucija. Po-kysno gi vizhdame po fotografiite ot poslednata vojna kak razkrasjavat nadupchenite ot kurshumi steni na partizanskite bazi, narodni syveti i kooperativi. Stavat mnogo populjarni v sledvoennija period. V tjah izdavat tvorbite si naj-chuvstvitelnite sluzhiteli s izjaveni hudozhestveni ili zhurnalistichecki naklonnosti. Oshte tam, na stenata, se znae koj kakvo mjasto shte zaema po-kysno, v istinskite vestnici. Avtorite na seriozni uvodni statii, napisani na pisheshta mashina „Remington”, trofej ot njakoj ekspropriiran burzhoa, sa na chelno mjasto, koeto syotvetstva na zaglavnata stranica na dneshnite vestnici. Slizajki s pogled ot tavana kym poda, naj-otdolu sa plasirani po-leki temi, kultura i razvlechenija. Tova sa humoreski, pisani s cherveno mastilo, skici, karikaturi, vinetki, epigrami, aforizmi i satirichni stihotvorenija pod rubrikata „Vravec”. Srednata chast na stenvestnicite e otdelena za vytreshna politika, ikonomika, razoblichavane na otricatelnite projavi i, chesto, politicheska kritika. Vypreki che izlizaha v tirazh ot edin broj, imaha mnogo po-silno vyzdejstvie i poveche chitateli ot mnogo dneshni vestnici, pechatani s ofsetna tehnika, ponezhe se smenjaha vednyzh sedmichno ili dori vednyzh na petnajset dena, ta prez cjaloto vreme bivaha pred ochite na sluzhitelite, koito minavaha pokraj tjah na rabota. Horata se spiraha da vidjat dali njakoj ne e razkritikuval i tjah.

„Iznesli sa go v stenvestnika!” – se noseshe shepot, pylen sys strah ot obshtestveno poricanie. Stenvestnicite nikoga ne publikuvaha otgovor na razkritikuvanija, kaktto e spored Zakona za pechata, tyj kato ne bjaha pechatani, a pisani na ryka! Trjabva da se kazhe, che se izdavaha po slednija nachin: na naj-vidno

mjasto v dadeno uchrezhdenie za stenata se zakovavashe s pironi ili s KABYRCHETA zhylyta, a chesto i sinja ambalazhna hartija, na kojato posle zalepvaha statii, snimki i risunki. Shto se kasae do zalepvaneto, upotrebjavashe se glavno GUMIARABIKUM (gummi Arabicum) ili prosto lepilo ot bjalo brashno i voda, taka che statiite chesto izobilstvaha ne samo ot stilistichni grapavini.

Redaktorite im, za syzhalenie, ostavaha neizvestni. Edinstveno se znae, che naj-chesto proizlizat ot redovete na kancelarskite Hora na izkustvoto. V razkaza „Tuk se tovari korab”, Ilja Ilf i Evgenij Petrov spomenavat njakoj si dr. Samecki, otishyl naj-dalech ot vsichki redaktori, izmisljajki dori i DZHOBEN STENVESTNIK! Ot umilenie go narekyl: „DZHOBNICHKO STENVESTNICHENCE”.

- Razberete, vestnicite trjabva da stignat do vsichki rabotnici! – govorel drugarjat Samecki. – Te ne biva da sa pogolemi ot vizitna kartichka. Shte gi razdam na vsichki. Rabotnikyt izvazhda vestnika ot dzhobcheto na vatenkata, prochita, reagira i prodylzhava pytja si...

No da se vyrnem na nashija vedomstven Chovek na izkustvoto, ot kogoto e estestveno da se ochakva skromnost, imajki pred vid negovoto diletantstvo. No kolko se zabluzhdavame! Njama po-suetna osoba ot nego. Smyrtno zavizhda na profesionalistite i mrazi horata na izkustvoto na svobodna profesija, kato gi smjata za bezpodobni i symnitelni tipove. Ako trjabva da ima rabota s njakoj ot tjah, izbira naj-posredstvenija ot vsichki! Ponezhe se e vgnezdil v chinovnicheskata byrloga, kydeto se chuvstva siguren i zashtiten ot sistemata na organizacijata, kym kojato prinadlezhi, boleduva ot osobeno izrazen strah ot svoboda, hranejki se ot vedomstvenoto vyzhishtenie na dobrodushnite chinovnici. Te vinagi shte vi kazhat, che tehniyat Chovek na izkustvoto e

izključitelen talant, samo če zlobnite hora tam, navyn, ne mu go priznavali i če ako postojanno ne mu „podlagali krak”, toj shtjal da stane koj znae kakvo!

Estestveno, Chovekyt na izkustvoto zaradi edna zaplata izpylnjava njakakva syvsem prozaichna dlyzhnost, kojato mu predostavja izključitelnata vyzmozhnost neprekysnato da se chuvstva zasegnat i da se oplakva ot choveshkoto nerazbirane. Sred administrativnata dokumentacija, kojato ot vreme na vreme trjabva da popylva, tuk-tam se zabeljazva po neshtichko ot stihijnostta, kojato negovite nachalnici chistjat i plevjat s vyzdishka, zacherkvajki v dokladite mu za komandirovki liricheskite opisaniya na prirodata.

Dokato e samo Chovek na izkustvoto v uchrezhdenieto, vredi naj-mnogo na sebe si, no kogato mu se poveri, makar i naj-malko vlast nad drugi hora na izkustvoto, stava po-strashen ot vsjakakyv Savonarola. Vednyzh v provincijata mi se otdade vyzmozhnost v edna fabrika da posedja za malko pri Shefa na propagandata, bivsh kancelarski chovek na izkustvoto, prosperiral v posledstvie. Tochno razgovarjashe s majstora na medali, kojto na mladi godini mechtael da stane Bruneleski. Izvikali go bjaha da mu dadat porychka za znachka.

- Znachi, taka: тази значка, преди всичко, не трябва да е голжама. Kolkoto po-malka e – tolkova po-dobre! Inache vi predostavjame pylna tvorcheska svoboda da ja oformite kako smetnete za naj-udachno.

„Vednyzh edin umen chovek!” – misli si majstoryt na medali.

- No, estestveno, shtom porychvame znachka za godishninata na nasheto predpriyatie – prodylzhava Shefyt na propagandata, – vyrhu neja shte trjabva da bydat izgravirani dve dati: 1949, na osnovavaneto, i 1979, v kojato chestvame jubileja. Ostanaloto predostavjame na vas...

- Ne se bezpokojte! – kazva bodro majstoryt na medalii.

- A... imate li nashata emblemata? – spira go shefyt tochno kogato se kani da se nadigne ot fotjojla.

- Ne. A zashto?

- Kak zashto! Na znachkata nepremenno trjabva da e postavena emblemata. Tova se podrazbira. Godinite na osnovavaneto i na jubileja mozhetete da postavite pod i nad emblemata. Shto se kasae za formata, tuk ne mislim da se namesvame. Az otkraj vreme sym bil za vsjakakyv vid tvorcheska svoboda, tyj kato i samijat sym si malko chovek na izkustvoto. No ne smogvam ot zadylzheniya... Njakoj trjabva i da se zhertva!

- Znachi, emblemata i dve datii... – razsyzhdava na glas majstoryt na medalii. – Shte byde malko trudno da pobera vsichko tova na znachkata i tja da ostane malka, no shte se pomycha vse neshto da napravja!

- Ne me razbirajte pogreshno – kazva Shefyt na propagandata, – no shtom, sme se hvanali s тази znachka i izobshto, shtom se vpuskame v tova nachinanie, ne mislite li, che dobre bi bilo da predstavite po njakakyv nachin, taka, stilizirano, kakto vie umeete, nashata nomenklatura?

- Molja?!

- Spored mene, ot goljamo znachenie za nas e, che sme zapochnali s proizvodstvo na polufabrikati, za da preminem oshte na tretata godina ot nasheto syshtestvuvane kym gotova produkcija... Eto, vizhte i sam: tova e nashijat Bjuletin za dejnostta ni prez iztekljia period! Znachi, v nachaloto, kakto hubavo se vizhda ot тази diagrama, polufabrikatite sa zaemali okolo devetdeset i chetiri procenta ot syvkupnoto proizvodstvo, dokato, spored naskoro poluchenite dannii za minalata godina, na verigi, stomaneni vyzheta i provodnici, izkopni, rezheshti i

izmervatelni instrumenti se pada sedemdeset i šest cjalno i tri deseti procenta...

- Izvinete, no kak... kak mislite, che shte sbija vsichki tezi neshta vyrhu edna malka znachka? – poti se uplashenijat do smyrt majstor na medali.

- Vizhte kakvo, ako az znaeh kak, njamashe da vi vikam! Sam shtjah da svyrsha vsichko. Vas angazhirame imenno zashtoto ni e izvestna vashata tvorcheska reputacija.

- Dobre, tova li e vsichko? – pita majstort na medali, postavjajki Bjuletina za dejnostta prez izteklia period v rozova papka.

- Zasega, vsichko! – otgovarja Shefyt na propagandata. – Shte vi pomolja samo da ne priemete kato natrapvane na mnienie tova, koeto shte vi predlozha; ne mozhe li po njakakyv nachin da ne prenebregnem i rysta na syvkupnata produkcija, kojto e dvesta osemdeset i chetiri procenta v sravnenie s trijset i deveta godina, ako vzemem za indeks sto...

- Kakva trijset i deveta?! Ta prez trijset i deveta ne e imalo i fabrika v nashija kraj!

- Bravo! Bravo! – Shefyt potupva majstora na medali po ramoto. – Pravilno. Njamalo e v dneshnija vid, kogato plasirame produkcijata si v nad trijset strani, kakto socialisticheski, taka i kapitalisticheski! Vprochem, mozhe bi tova e interesen fakt; otbelezhet go, ako mimohodom vi hrumne neshto, za da go vmyknete v znachkata! Syshtestvuvala e naprimer, edna kovashka rabotilnica ot zanajatchijski tip, kojato e proizvezhdala izvestno kolichestvo podkovi i plugove, a ot neja po-kysno izrastvat i pyrvite proizvodstveni moshtnosti, za da se rodi, chrez slivane s ostanalite zanajatchijski rabotilnici, nashijat dneshen gigant na metaloprerabotvatelnata promishlenost, v kojto rabotjat...

- E, tova ne mozhe da stane!

- Kak da ne mozhe?! Nedejte taka, projavete malko gyvkavost! Pri dobro zhelanie mozhe vsichko! Imam ideja kak naj-dobre da se podredi vsichko...

- Kak?

- Vsichki tezi elementi trjabva da se postavjat na fona na planinskata veriga, kojato okryzhava nashija grad, a za da ne byde monotonno izobrazhenieto, oboznachete i ot delnite turistichecki punktove. Shte vidite, che shte stane! Osven tova, ako svyrzhete vsichko tova s rekata, izobrazite rabotniceskote pochivni domove, ribolovnija klub i sportnite tereni, shte poluchite i svoeobrazen... kak da kazha – lajtmotiv...

- No znachkata... tja e malka, nali?

- Razbira se, no zabravjate, che vseki medal ima i dve lica! Njakoi neshta mozhetete da postavite i na obratnata strana. Estestveno, predvaritelno shte napravim prioriteten spisok za licevata i za obratnata strana na medala...

- Iskate da kazhete znachkata?

- ... toest, znachkata, taka che az bih se konsultiral i s drugarite ot tyrgovskija i vnedritelskija otdeli, a mozhe bi i s njakoi kompetentni obshtinski organi...

- Tova veche njama da e znachka!

- Ami kakvo shte byde?

- Tova shte byde kapak za kazan, v kojto se vari vojnishki fasul!

- Eh, vie, horata na izkustvoto! Trudno se raboti s vas! Tvyrdoglavi ste, bratche... Dnes vi se predostavja pylna tvorcheska svoboda i pak vi e malko! Iska vi se na hljaba mekoto i na rabotata lekoto!

- Shtom stignahme do hljaba – kaza otchajanijat majstor na medali, – kakvo shte kazhete, ako vkljuchim v kompozicijata i restoranite na „Obshtestveno hranene”, tyj kato e izvestna grizhata vi za horata?

- Eto, tova mi haresa! Musish se, bratche, musish se, a naj-nakraja ti hrumva blestjashta ideja! – preminava na „ti” s majstora na medali Shefyt na propagandata.

- I ne samo tova! – prodylzhava ekzaltiran majstoryt na medali. – Mozhe bi shte e neobhodimo da vkljuchim i turskata krepost kato simvol na staroto, a televizionnija retranslator – kato simvol na novoto vreme? Staro i novo – ramo do ramo, a? Kak vi se struva?

- Izkljuchitelno! Znam si az kogo da vikam! A pyk vsichki ostanali bjaha zapeli da objavjavame konkurs za znachkata! I kakvo? Nikoj, estestveno ne se javi. Znachi, kakto se dogovorihme! A shto se kasae do tova kak shte izglezhda znachkata, oshte vednyzh podchertavam: tova predostavjame na tebe i, kak da se izrazja, na tvoeto tvorchesko vyobrazhenie... Samo napred! Srokyt beshe do vchera! Tolkova.

*

Edinajset chasa predi obed e. Sybranieto prodylzhava i njama nikakvi izgledi da zavyrshi skoro. Sedja i chakam da vidja kakvo shte napravi starshijat referent po obshti vyprosi N. N. Kolko li oshte shte izdyrshi? Po moja precenka sega mu e krajno vreme da izleze navyn... Imam pravo! Priveden kato zritel v kino, kojto ne iska da prekysne snopa svetlina, strujasht ot kabinata, N. N. pregyrben se izmykva ot zalata. No za nego edinstvenijat film e onzi v glavata mu. Oshte otdavna sym zabeljazal, che kym edinajset stava nespokoien. Otvarja i zatvarja chekmedzhetata na bjuroto si, nervozno pokashljukva, razhozhda se napred-nazad ili grymoglasno se prozjava. Posle zapochva da se obazhda po telefona, javno bez kakvato i da e neobhodimost. Sledva monolog za tova, che tozi den nikoj ne e tam, kydeto trjabva da byde – na rabotnoto si mjasto – i che ne

stigalo tova, deto tolkova malko rabotim, ami se prysnali bili horata, nakydeto im ochi vidjat!

- Eto – govori toj, – nikogo ne mozhesh da otkriesh! Prystite me zaboljaha da vyrtja telefona. Shte trjabva sam da otida TAM za onezi materiali...

Sled kato si oblicha paltoto, se izmykva na prysti ot kancelarijata i vinagi po edna i syshta traektorija obikalja blizkrite bjufeti i kafeneta. Ne kazva kakvo iska, shtom vleze – vednyzh, kogato go prosledih tajno, se uverih v tova; poznavat go vsichki barmani v rajona okolo ZUKID. Dostatychno e samo da se oblakyti na bara i te mylchalivo mu sipvat rakija, kakto sestrite ne pitat diabeticite, svoi dylgogodishni pacienti kakva inzhekcija da im udarjat, a vednaga, shtom se mernat pred ochite im, vzimat sprincovkata s insulin. Barmanite, naprimer, znajat, che N. N. ne pie nito za udovolstvie, nito ot slobodija, nito ot myka; toj prosto idva za vsekidnevnoto si lekarstvo, ot koeto, ako go lishat, bi umrjal. Pri tova, toj predvaritelno si e prigotvil točno pari za predobednata si terapija. Razpredeleni sa v pet dzhoba. Pyrvata rakija plashta s drebni ot dzhobcheto na paltoto; poslednata – ot zadnija dzhob na pantalona. Dokato pie, ne razgovarja s nikogo i ne priema da byde cherpen ot nikogo. Ostavja parite na bara i se izmykva tiho, syshto taka vglyben v mislite si, kakto i na vlizane.

V kancelarijata se vryshta točno sled edin chas shtastlivo zamajan, s leko zacherveno lice, s usmivka na dete, hvanato v neshto nepozvoleno. Sedi zad bjuroto si do kraja na rabotnoto vreme, klimajki s glava napred-nazad kato mechkite ot kletkata v zooparka. Pogledyt mu se ree prez nas, bez da vizhda neshto. Koj znae nakyde se e zapiljal!

No prez poslednite godini na N. N. ne mu e dostatychna obiknovenata doza piene, za da izpadne v klimashta nirvana. Kolkoto poveche godini minavat, tolkova po-kratki sa uvodite

mu predi izlizane, a otsystvijata mu ot rabota – po-dylgi. Sega veche bjaga ot kancelarijata v devet, a chesto se sluchva da pristigne pijan oshte v sedem sutrinta! Privichnoto mylchanie i kljumane s glava vse po-chesto se smenjat ot shum i bjas. Sled kato si e myrmoril izvestno vreme pod nosa, nashijat TAEN PIJANICA zapochva da kreshti iz koridorite i nahyltva v chuzhdi kancelarii. Obiknoveno nalita na shefove. Presreshta gi na asansjora ili stylbishteto, hvashta gi za reverite, obizhda, obvinjava v krazhbi, licemerie, bjurokratizym, bezskrupulnost... Pristypite na ludost u nego se reduvat s pokajanie i ljubov kym choveshkija rod; togava gi pregryshta i celuva, dyrpa za rykavite, plache ili gi kani da izpijat po edna.

"Otkachen!" – kazvat togava ostanalite sluzhiteli za nego, izpitvajki tajno zloradstvo, che postavja v neprijatno polozhenie Rykovodstvoto na vedomstvoto. U nas syshtestvuva vkoreneno poverie, che pijanците sa kato chadata bozhii – jurodivite, i che e grjah da bydat nakazvani ili grubo da im se vyzprotivjavame. Ne biva da gi budim ot dylbokija im unes, v kojto ni gledat s okokoreni ochi. V syshtoto vreme N. N. verojatno kazva v svoite naludnichavi migove na tezi hora istinata, ot kojato te, vypreki vlastta, s kojato razpolagat, se bojat kato ot ogyn. Edinstveno po tozi nachin moga da si objasnja tova, che oshte ne sa go nastanili v njakoj klinika ili prezhdvremenno pensionirali po bolest.

Shtom poeme v obichajnija si nakazatelen pohod iz koridorite, vsichki onezi, chijato syvest ne e chista, se zakljuchvat v staite si. Togava nie, naj-blizkite mu kolegi, iztichvame v koridora i se opitvame, vypreki syprotivata, da go nakarame da mlykne i da go vmyknem njakak si v nashata kancelarija. Ponjakoga dori i trima choveka sa slabi da se preborjat s ludostta, kojato go obzema. Boim se za nego, no izobshto ne mozhem da mu pomognem.

Ako sluhajno me njama, tyrsjat me pod dyrvo i kamyk da go usmirja, tyj kato az edinstven znam nachin za tova. Dokato toj pee s drezgav glas ili dyrzhi eretichni rechi, zapochvam nezžno da go pochesvam po tila kato kuche. Samo za njakolko miga ochite mu se zatvarjat, a glavata mu pada na masata kato glava na kyrmachu. Potyvva v dylbok syn. Togava go hvashtame za krakata i rycete i go zavlichame do vgradenija shkaf. Polagame tromavoto mu tjalo vyrhu mekata postelja ot kupishta minalogodishna korespondencija, stari smetki i papki i toj spi do kraja na rabotnoto vreme, pokrit s mushama.

Njakolko pyti zabravihme da go izvadim ot shkafa, ta prosja njakolko vazhni, sydbonosni sybranja.

Kolko li tajni predobedni pijanici ima sred sluzhitehite? Daleh po-malko sa shkafovede, v koito da gi syberem!

*

Eto oshte edna tajna: nikoj ne go znae koj e i s kakvo se zanimava, no TAJNSTVENIJAT GOST prisystva na vsichki sybranja v ZUKID. Pri zapoznavane samo shte izmynka imeto si, taka che nikoj ne znae i kak se kazva, a e neprijatno da go popitash povtorno. Pri nas li raboti? Koj znae! Hodi na gosti ot kancelarija v kancelarija i s vsichki pie kafe. Ostavja vpechatlenie, che postojanno chaka njakogo. Navjarno – da go prieme direktoryt ili kadrovikyt? Shushuka se, che e bil njakyde na otgovorna dlyzhnost, ta tova NESHTO se razformirovalo, a nego go izpratili v ZUKID da izkara do pensija. Za vseki sluhaj, ne trjabva da mu se pridirja; koj znae s kakvo vsyshtnost se zanimava! A mozhe sluhajno da se e otbil pri njakoj svoj zemljak da telefonira (ZUKID e na udobno mjasto, v samija centyr), ta mu haesalo pri nas i sled tova prodylzhava redovno da se otbiva. Koj e tozi tajnstven gost, kojto se e

promyknal v nasheto uchrezhdenie; diskreten, uctiv, tyrpeliv i ljubezen s vsichki, a naj-veche – mylchaliv? Znae vsichko za nas, a nie – nishto za nego! Idva v kancelarijata okolo deset chasa', ne po-rano; zaminava predi iztichane na rabotnoto vreme. Na gotvachkite v stolovata zatvorenijata tip e izvesten kato dietik. Ponjakoga go zavarvame tiho da diktuva neshto v mashinopisnoto bjuro. Sled godina-dve nauchavame, che njakoj mu e opredelil prostorna, slyncheva kancelarija, v kojato nikoga ne sedi. Bjuroto mu e absoljutno chisto. Chekmedzhetata – syvsem prazni, bez nito edno listchence hartija v tjah. Chesto go sreshtame namryshten, s navedena glava da se razhozhda mylchalivo iz parka s njakoj ot nashite Pomoshtnici ili Zamestnici. Za kakvo li razgovarjat? Koj e toj? Kakva mu e dlyzhnostta?

Naj-setne uznavame, che e naznachen za nash predstavitel v Stokholm. Kakvi li vryzki ima ZUKID s tozi dalechen grad? Koj go e izpratil tam? Zashto?

Dali, gostuvajki ni taka, ne e nauchil vsichko za nas? Njakoi neshta, v koito nikoj ne e smeel da se rovi. Ili pyk e omryzhal na vsichki s tova, che vseki den vliza v staite i s tihija si zagadychen glas pita mozhe li da polzva telefona, ta da se otyrvat ot тази napast, mu dali kancelarija, a da im se mahne syvsem ot glavata, go izpratili v chuzhbina?

Vsichki tezi vyprosi zavynagi shte ostanat nerazgadani.

*

Neposredstveno zad styklenata vrata na zasedatelnata zala, otdjasno, sa se sybrali pensioneri. Doshli sa na sybranieto prasto taka, po inercija. Verojatno sa trygnali za Kalemegdan, a na Slavija gi e iznenadal dyzhd. Skrili sa se ot loshoto vreme v

starata si sluzhba. Znajat, che na sybraniето shte se rozdava kafe i mineralna voda. A mozhe da im dadat i neshtichko za rabota.

Sreshtal sym razlichni vidove pensioneri: navyrshili vyzrast, nasledstveni, prezhdevremenni, po bolest; ot onezi, dovolnite, che sravnitelno mladi i zdravi sa uspeli da se dokopat do pensija, i ot onezi, drugite, nalegnati ot bolesti i grizhi. Vizhdal sym pensioneri, koito sys zybi i nokti drapat da rabotjat neshto, kakvoto i da bilo, i takiva, koito sa vdignali ryce ot vsichko i sa se ostavili na ty-poto zhivurkane i broene na dnite do smyrтта. No u vsichki tezi pochteni hora, pod prividnoto udovletvorenje, neizrashodvana energija ili bolest, vinagi mozhe da se pochuvstva fino nasloenoto ogorchenie. Estestveno, govorja za hora, koito sa izvyrshvali abstraktna kancelarska rabota, ne za onezi, koito dejstvitelno mogat da pokazhat kakvo sa syzdali prez zhivota si. Seljanite, naprimer, ne poznavat institucijata na pensioniraneto. Zhiveeshti v syvyrshena harmonija sys zemjata i plodovete na svoja trud, v harmonija s razhdaneto i smyrтта, smjanata na godishnite vremena, plodorodnite i neplodorodni godini, te nikoga ne prestavat da se trudjat, promenjajki samo vida na izvyrshvanata rabota. Zapochvat kato deca da pasat dobytyka, kato mladezhi kopajat, kato zreli hora orat i kosjat, za da prekarat poslednite si dni, sled kato stanat belobradi patriarsi, v otglezhdane na ovoshki zad kyshtata.

Pri chinovnicite neshtata stojat inache: sblyskali se s pensioniraneto, mnozina za pryv pyt se sblyskvat s bezsmislieto na zhivota.

V mehanizma na chinovnicheskata dlyzhnost osnovno dushevno systojanie e chakaneto! Pyrvo se chaka deset chasa – vremeto za pochivka i zakuska. Chaka se krajat na rabotnoto vreme, sled koeto nastypva vtorata, svobodnata polovina na denja. Sled tova se chakat pochivnite dni, za da se pospi malko

poveche i eventualno da se izleze njakyde sred prirodata. Oshte, chaka se pyrvo chislo na meseca, kogato se poluchava zaplata. Chaka se povishenie na zaplatite, za koeto se shushuka iz kancelariite. Chakat se oficialnite praznici. Nova godina. Chaka se izplashtaneto na kredita, sled koeto da se iztegli nov. A prez cjaloto tova vreme podsyznatelno se chaka pensijata kato okonchatelno osvobozhdavane ot rabotata, kojato ne se obicha i ne se vyrshi sys strast.

Rjadko sym sreshtal njakogo, kojto da izpitva udovolstvie ot vseki svoj den, bez da chaka neshto, po-tochno, da zhivee SEGA, V NASTOJASHTIJA MOMENT, bez da tyrsi ubezhishte v minaloto (koeto vinagi e bilo po-dobro), ili v bydeshteto, koeto shtjalo da donese vyzmezdie za vsichki nepravdi. Naj-posle si stignal do pensija! Stignal si do poslednata gara na pytuvaneto, ot koeto njama kakvo poveche da se ochakva, osven starost i smyrt. Zashemeteni ot vsekidnevната kancelarska drjamka, pensionerite ne sa uspeli da se podgotvjat psihicheski za bezkrajnata pustosh ot vreme, kojato, svobodna i nezavladjana, neogranichena ot nikakvi pravila i iziskvanija, se prostira i razлива navsjakyde okolo tjah. Onezi, koito za shtastie imat njakakva malka strast, se hvashtat za neja kato udavnici za slamka: do bezsyznanie kibichat s vydica v ryka (pak v ochakvane da ulovjat njakoja goljama riba), krijat se v albumite za marki (chakat da otkrijat njakoja rjadka), ili se grizhat za malkata si gradina (chakat da se razlisti i da rodi), vse edno, no chakajki, chakajki, chakajki, chakajki – samo i samo njakak si da dadat otpor sreshtu tygotata na vremeto. Drugi se posveshtavat na vslushvane v iznurenoto si tjalo, koeto postepenno otkazva da se podchinjava. Bolestite, na koito po-rano, dokato sa hodeli v kancelarijata, ne sa obryshtali nikakvo vnimanie, sega se razbuzhdat i chukat na vratata na svobodnoto vreme. Zapochvat da obikaljat po razni lekari.

Lekarstvata protiv edno zaboljavane predizvikvat uvrezhdanija, vodeshti do drugi zaboljavanija. Sledvajki taka bolestite, koito se vyrtjat v kryg, i ne podozirat, che vse pak sa spaseni ot mnogo po-zlokachestvenata, neizlechima bolest: sblysyka s praznotata.

No mnozinstvoto pensioneri, bivshi sluzhiteli v administrativnite institucii, se chuvstvat izmameni. Izmamata ot strana na sobstvenija im zhivot e okonchatelna i nevyzvratima: godinite, propileni naprazno za raboti, koito sega im izglezhdat napyлно bezsmisleni, ne mogat da bydat vyrnati ot nikogo.

Kolko dni i bezsynni noshti sa razrabotvali njakakyv slozhen zakon, kojto veche otdavna e otzhivjal, smeshen, zabraven i ne e v sila. Banovinite, v koito sa zapochnali karierata si, veche ne syshtestvuvat. Nito ministerstvata, koito mezhduvremenno sa stanali sekretariati, nito Borsata, kojato sega koj znae kak se naricha; dori i uchrezhdenijata im veche ne se narichat upravni, a utre njama da se narichat i uchrezhdenija, syshto kakto i firmite dnes se narichat predpriyatija, a predpriyatijata stanaha... i t. n. Njama veche i sedemnajset stepeni pri zaplashtaneto, kakto njakoga, kogato chovek točno si e znael kyde e razpredelen i nakyde trjabva da napredva, dokyde da stigne. Vsichko se e razmestilo i prekaturilo! Kyde sa dnes onezi ministri, tehните pomoshnici, gradonachalnici, tituljarni syvetnici, kyde se djana delovodnija protokol, kyde sa kadrovicite, koj preobyrna nadolu s glavata jerarhijata? Zad gyrba im e administrativna razruha. Njakoj shegadzhija e naizvadil prechkite na stylbata, po kojato syvestnijat chinovnik se e katerel usyrdno kym vyrha. Kakvo da storjat s ostanalite dni? Na kogo da se posvetjat? Veche ne sa neobhodimi na zhenite si. Decata im poveche ne gi iskat. Na vnucite si sa skuchni. Drugite biha si raztylkuvali edno takova posveshtavane kato natrapnichestvo. Na kogo? Nakyde? Kak?

*

Na placa na Kalemegdanskata krepost, kojato e s izgled kym ustieto na rekata, pri hubavo vreme pensionerite igrajat shah. Kogato se razhozhdam tam, se spiram nad pozhytelite dyski za shah s napukana politura. Ostareli sa i sa izbledneli ot nosene pod mishnica. Chesto gi e valjalo, a sled tova gi e izsushavalo slynceto. Caricata si e izgubila koronata, a oficerite – topcheto na vyrha. Otkyrshili sa gi nervoznite prysti na igrachite. Lipsvat njakoi figuri. Vmesto bjäl kon e postavena prava kutija ot kibrit. Dori i naj-dobrite grosmajstori ne poznavat teorijata na Kalemegdanskoto nachalo. Tova nachalo i do dnes ne e otbeljazano v nito edna kniga po teorija na shaha, a tolkova chesto se izigrava! Nezavisimo ot pozicijata na figurite, naprimer, dvamata igrachi i vsichki kibici uzhasno se nervirat ot onzi kibrit, kojto zamestva izgubenija bjäl kon i vsichki nastojavat shahmatistyt s belite figuri da zhertva kachestvoto, no kolkoto se mozhe po-byrzo da se otyrve ot kibrita. Ostanalite syvetvat onja s chernite:

- Abe, izjazh kibrita, ta da zaigraete kato horata!

Eto, znachi, тази теорія: при KALEMEGDANSKOTO NACHALO, pyrvo se vzima kibrita ili kamycheto, koeto zamestva konja ili topa, v zavisimost ot tova koja figura lipsva, nezavisimo ot razvoja na partijata!

Dokato kibicha na njakoja partija, sednal na pejkata, se pitam zashto li sa izbrali imenno shaha, a ne kartite, dominoto ili damata? Mozhe bi ot zhelanie da prodylzhat partijata, ot kojato otдавna sa izkljucheni? Carjat e direktora, caricata – sekretarkata; oficerite sa pomoshnicite, kurieri sa konete, a pionkite – obiknoveni referenti! Vsichko tova, vyrhu cherno-bjalata dyska, kojato vsyshtnost e proteklijat im zhivot. Igrajat

po cjal den, nadveseni nad dyskite, naobikoleni ot nemi nabljudатели, zacherknati kato tjah ot spisyka i koito syshto njama kyde poveche da se djanat...

*

Na izlizane ot parka syziram njakakyv stavec, kojto hrani gylybite. Horata izglezhda sa mu omryznali, ta sega razgovarja samo s pticite kato sveti Francisk Asizki. Ne e edinstven s tova si uvlechenie: chesto sreshtam starci, koito razgovarjat s katerichkite, vrabchetata ili otivat da vidjat SVOJA vylk v zooparka.

Tozi stavec hvyrlyjashe zhito ot funijka na jato gylybi. No kaktó i da prysne zyrnata, vsichki gylybi se vturvat i gi izjazhdát, a za edin kuc gylyb nishto ne ostava da si klyvne.

- Ela, Kjopcho, ela! – vika go starecyt, no Kjopcho izobshto ne mozhe da se vredi ot ostanalite, zdravite. Togava starecyt hvyrlyja zhito na drugata strana, no shtom Kjopcho se priblizhi, zdravite go progonvat i toj pak ostava s prazna gusha. Segá starecyt zapochva da goni jatoto, no Kjopcho misli, che i nego goni i ne se priblizhava, a starecyt mu vika:

- Ela, Kjopcho, glupcho takyv! Ela, jazh, tova e samo za tebe...

Tozi stavec popravja vechnata nepravda do hranata da se dokopvat samo silnite. No nepravdata ne se podava na popravjane, kolkoto i da se mychi starecyt, a toj se starae ot vse syrce! Ako hvyrli zhito nadjasno, Kjopcho shte trygne naljavo. Ako hvyrli naljavo, predi Kjopcho vryhlytat lakomi vrabci i izkylvavat vsichko, koeto dokopat.

- Ela, Kjopcho, ela...

Kucijat gylyb chuvstva, che stava neshto stranno, no ne mozhe da povjarva na kysmeta si (prekaleno dylgo go e njamal), prosto e prestanal da vjarva v chudesa.

- Ela, Kjopcho, ela...

Mozhe bi tova e dylgoochakvanata duma, kojato ni otyrsva ot ravnodushieto? Mozhe bi tova e neshtoto, koeto s meseci sym tyrsel: obiknovena, dobra duma, taka rjadka v nashe vreme?

Naj-setne ja izricha njakakyv nepoznat starec, kojto hrani pticite v edna drevna krepost na Balkanite, propita s kryv i istorija. Hrani gi sled vsichko i napuk na vsichko, na kraja na zhivota si, v kojto i sam ne e uspjat da sgrabchi kokala, kojto mu se e polagal, da go otneme ot drugite, po-silnite i po-byrзите, ta sega popravja syshtata nepravda vyrhu gorkija Kjopcho, gylyba, na kogoto plyh e pregrizal desnija krak.

- Ela, Kjopcho, ela...

Zhitoto vyv funijkata se svyrshva i starecyt trygva kym izhoda na parka. Zabeljazvam, che e kuc, no dobre prikriva tova.

*

Na sybraniето pod tochka "Razni" se vzima reshenie da se organizira tyrzhestven banket po povod izprashtaneto v pensija na nashija dylgogodishen sluzhitel Zh. J. Simich, izvesten kato baj Simo. Banketyt zapochva tochno v chetirinajset chasa i trijset minuti, neposredstveno predi kraja na rabotnoto vreme, v stolovata. Po tozi sluchaj vedomstvenijat Chovek na izkustvoto e podredil masite pod forma na bukvata T, a Snabditeljat e donesyl otnjakyde deset butilki konjak na fabrichna cena. Servirana e studena zakuska: shpek salam, kiseli krastavichki, kashkaval, sirene "parizer", sremska nadenica, svinski sudzhuk, maslini, domashni sladkishi, izpecheni ot sluzhitelkite v otdela na baj Simo... Direktoryt ne prisystva poradi zaetost. Sled

proshtalnata rech, kojato vedomstvenijat Chovek na izkustvoto izpjava dejstvitelno prochuvstveno, pochti vsichki se razplakvat! Baj Simo sedi nachelo na trapezata, oblechen v cheren kostjum i nova, toku-shto razopakovana riza s tvyrda i vyzshiroka jaka, ot kojato nabrychkanijat mu vrat styrchi kato shijata na leshojad. Javno mu e tvyrde neprijatno, che za pryv pyt v zhivota si e centyr na vseobshto vnimanie i postojanno povtarja: „Njamashe nuzhda, njamashe nuzhda...“ Vzima njakakvi lekarstva, ta zatova ne pie alkohol; taka edinstven ostava trezv i dobre prosledjava hoda na neshtata. Sled rechta mu vrychvat edna dosta debela kniga za humanizma i Renesansa, kupena s dobrovolnite pozhertvovanija na sluzhitelite. V nachaloto se zaizrezhdat nazdravici, a sled tova postepenno go zabravjat. Na gramofona, kojto e donesen za sluchaja, puskat tancova muzika. Toj, estestveno, ne tancuva. Njakyde okolo pet chasa sluzhitelite poleka-leka zapochvat da se razotivat. Njakoi se ljubjat s kolezhki iz sysednite kancelarii, po bjurata, koito tyzhno skyrchat. Njakoj povryshta, v klozeta. Otnjakyde dolita kikit i buchene na prahosmukachki. Toj sedi sam, nachelo na sybranite masi, po koito se vyrgaljat obelki ot salam v zhylti lokvi razljan konjak. Ot pepelnicite go gledat zagaseni fasove. Sedi na masata, dokato lelkite ne domyknat v stolovata prahosmukachkite. Togava i toj si trygva.

Na sledvashtija den krakata mu sami go bjaha otveli v kancelarijata, v kojato e prekaral tolkova godini. Pribra si njakoi drebolii ot chekmedzhetata i osvobodi bjuroto si za nov sluzhitel. Posedja, pi kafe i si otide. Prodylzhi da se otbiva den sled den, no zapochna da chuvstva, che prechi. Naistina, vsichki bjaha ljubezni, kakto i predi, no tochno po tova vreme zavyrshvashe godishnijat otchet, ta imaha rabota do gusha. Osven tova, zabeljaza, che njakak si veche ne e ot tjah, nezavisimo ot hubavite dumi v proshtalnata rech „i sled

izlizaneto si v pensija da ne napuska nashija kolektiv, kojto i zanapred shte ceni doseghashnata mu dejnost i bogat opit!“

Zapochna da idva vse po-rjadko i po-rjadko, dokato syvsem ne otvikna ot bivshata si kancelarija. Bjaha doshli mladi sluzhiteli, koito ne go poznavaha.

Umrja prez onazi godina, kogato smeniha portiera na ZUKID, a novijat ne puskashe nikogo bez prichina i propusk.

Gorkijat.

*

Vypreki che bjurokracijata e bezsmyrtna, sluchva se sluzhitelite vse pak da umrat. Togava na scenata izliza chinovnik s bledo, seriozno lice, kojto bi se izdignal do ceremonial-majstor vyv vsjako pogrebalno bjuro, a vyv vseki "Hamlet" do vtori grobar. Smyrtta e negovijat zanajat. Toj krachi bezshumno, na prysti, izpylnen s pietet i njam ukor, che ostanalite sluzhiteli sa vse oshte zhivi. Specialist e po namirane na parcel i v naj-prenaselenoto grobishte, po porychvaneto na venci, po otpechatvaneto na nekrolozi... Predi vsichko angazhira kancelarskija Chovek na izkustvoto da napishe rech, kojato shte se dyrzhi na grobishteto, i nikoga ne e dovolen ot onova, koeto tozi neshtastnik shte napravi, ta go prinuzhdava da napishe njakolko versii. Chovekyt na izkustvoto se hvashta za rabota, izvikvajki v pametta si vsichki nekrolozi, koito njakoga e chel. No kakvo da se napishe za sluzhitel, kojto prez celija si zhivot tiho i nezabeljazano e preminaval ot kancelarija v kancelarija? Kak da napishesh, che e IZGORJAL na posta si, ako pokojnijat (leka mu pryst!) cjal zhivot samo se e izmykval i se e kril na zavet? Kakvo znachi NEVYZVRATIMA ZAGUBA ZA NASHETO UCHREZHDENIE, sled kato naposledyk dosta se shushukashe, che e mrydnal i che trjabva da se pensionira?

Dejstvitelno li e bil GOLJAM ALTRUIST, sled kato ne beshe dal nazaem nito dinar na njakogo? Dori ne e bil nagrazhdavan prizhive, nito pyk e izpylnjaval njakakva vazhna funkcija, ne e bil chlen dori na Vzaimospomagatelnata kasa, a shto se kasae do zhena i deca, koito sega OSTAVAT BEZ SVOJA HRANITEL, na vsichki e izvestno, che otdavna e razveden, i che sydyt go goneshe da plashta izdryzhka! I kak vsyshtnost da napishe biografijata mu, sled kato tja spokojno bi se sybrala na edin red: rodi se, beshe chinovnik i umrja? Pod nadzora na kancelarskija Pogrebalen agent, Chovekyt na izkustvoto naprjaga setni sili da izrovi ot morgata na vehtoto praznoslovie kolkoto se mozhe popompozni metafori i da namykne preshirokite im odezhdi na hilavoto tjalo na administrativnija sluzhitel; da gi presadi v tihija mu, nevzrachen i skromen zhivot.

Estestveno, kancelarskijat Chovek na izkustvoto njama umenieto na Gogol ili Chehov da izvleche tragicchnata krasota ot pochti anonimnija zhivot na onezi, koito tiho sa ostavali v sjankata na veliki sybitija. Toj papagalski povtarja nekrolozite ot vestnicite, a rechta mu zavyrshva obiknoveno s dumite, che „nasheto uchrezhdenie nikoga njama da zabravi kakvo e izvyrshil za nego i kak se e VGRADIL v osnovite mu i to shte poeme grizhata za naj-blizkrite mu hora...“ – koeto e chista lyzha, zashtoto skoro vsichki zabravjat i za pokojnija, i za blizkrite mu, ponezhe, kaktto e izvestno, chinovnicheskijat mantalitet strada ot kysa pamet.

POGREBALNIJAT AGENT, kojto izpylnjava goljamata si arija na kancelarskata scena, izchezva ot neja do sledvashtija smyrten sluchaj, kogato pak shte izleze najave mrachnijat mu talant. Predi novata mu pojava, sluzhitelite plashat bolnavite si kolegi, che uzh specialistyt po pogrebenijata razpitval za tjah.

*

Vsichko onova, koeto ostava neizkazano po vreme na tova sybranie (koeto prodylzhava vse oshte!) e izrisuvano po poletata na mashinopisnite materiali, v utajkata ot kafe na dynoto na chashkite, po zelenata masa, kojato na sledvashtata sutrin shte byde izbyrsana ot chistachkite, bez dori i da mogat da si predstavjat kolko strasti i zhlych sa vlozheni v tezi precizni kardiogrami na goljamoto chinovnichesko syrce. Sluchajnijat zritel mozhe ponjakoga da byde uzhasen ot narisuvanite pred spokojnite i sysredotocheni sluzhiteli besilki, skeleti, ekspresni vlakove, koito pomitat vsichko zhivo pred sebe si, koncentrichni krygove i roshavi elipsi (pri onezi, zavladenite ot erotika), bezchet trygylnici, arsenali gaubici i raketi, cifri i kvadrati... V interes na istinata trjabva da kazha, che sred tezi risunki chesto se otkrivat i kyshtichki s dyrveta okolo tjah – potisnatijat pastoralen syn na vseki gradski sluzhitel. Ne sa redki i onezi samovljubeni grafomani, koito prez vreme na cjaloto sybranie izpisvat familijata si v bezbroj varianti, energichno uprazhnyavajki podpisa si, kato pri tova vi sybarjat chashkata s kafe v skuta. Interesno e, che podpisite na naj-velikite hora v svetovnata istorija sa bili prosti – svedeni glavno do edin znak! Podpisite na nashite stilisti sa kichesti i prepleteni, ta chesto napomnjat sultanski pod njakoj hatisherif. Kolkoto po-bezlichen chovek – tolkova po-pompozen podpis!

Tezi sluchajni risunki, izraboteni syvsem nesyznatelno (syrce to gi izpisva tajno, dokato razumyt e prinuden da slusha gluposti) naj-dobre pokazvat seizmografijata na intimnite chinovnicheski sytresenija. Znachi vsichko onova, koeto ne mozhe da se izkazhe s rech pred drugite, blika ot tezi sluchajni draskulki s eruptivna sila. Zatova: pokazhi mi kakvo si risoval na sybranie, ta da ti kazha shto za chovek si!

*

Sled kato vnimatelno razgledah malkata izlozhba na chinovnicheska grafika otljavo i otdjasno kraj sebe si i taka si ubih vremeto za dvajsetina minuti, se sysredotochih vyrhu obraza na PAZITELJA NA SVETITE ADMINISTRATIVNI TAJNI i se opitah da narisuvam portreta mu.

Kakto vsjaka seriozna dyrzhava ima svoj protokol, taka i vsjako, makar i syvsem malko, uchrezhdenie ima sluzhitel, kojto izcjalo e posveten v tajnite, predshestvashti edno takova sybranie. Eto go kak svryhshtastliv sedi mezhdru dve protokolni knigi kato njakakva praistoricheska ptica i sledi za pravilnoto provezhdane na sybraniето. Kakto za vedomstvenija Chovek na izkustvoto Nova godina e obetovano vreme, kogato mu se udava napylna da izjavi malkite si strasti i umenija; za Snabditelja – vremeto na turshiite, a za Oplakvacha – nechie pogrebenie; taka za Pazitelja na svetite administrativni tajni edno sybranie e syshtinski praznik! Orgazym! Tam, kydeto na drugite e dosadno, toj cyfti! V dneshno vreme – izpylnjava roljata na njakogashnija pridvoren ceremonial-majstor. Edinstveno toj pomni vsichki ritualni tynkosti, koito osigurjavat na edno sybranie pynocenno i zakonno protichane. Samo kolko rabota za tozi vyzstar chinovnik ot juridicheskija otdel, kojto, zakalen v mnozhestvo reorganizacii i chistki, pregrupiranija v hoda na rabotata, izmenenija i dopylnenija, e minal prez ogyn i voda!

Dostatychno e v zasedatelnata zala da vljazat sluchajno trima sluzhiteli, za da se dogovorjat za njakakvo chestvane po profsyjuzna linija ili za dostavka na vyglishta po domovete, i toj se vturva s garafa voda i ciklostilni materiali:

- Kak mislite da provezhdate sybranie! – pita uzhasen. – Ne si igrajte, hora! Kyde vi e dnevnijat red? A predsedateljat na

sybraniето? Koj shte vodi protokola? Kyde sa vi parafirashtite? Imate li kvorum? Na kogo shte bydat izpratени kopija?

I dokato te se opitvat da mu objasnjat, che zasedatelnata zala e izbrana syvsem sluchajno, zashtoto drugite kancelarii sa bili zaeti, toj veche izbira predsedatel na sybraniето i predlaga dneven red, v kojto profsyjuznoto meroprijatie, estestveno, se ozovava na posledno mjasto, pod tochka, „organizacionni vyprosi“ kato „njakoi vyprosi iz kulturno-masovija zhivot na kolektiva v ramkite na nabeljazanite meroprijatija po ukrepvaneto mu i pod.“. Zalata se pylini s ostanalite uchastnici, koito e trjabvalo da prekysnat rabotata si, ponezhe Paziteljat na svetite administrativni tajni gi e izhvyrlil ot kancelariите sys zaplahata, che shtjal lichno na direktora da predstavi spisyka s onezi, koito ne dojdат na sybraniето.

*

SYBRANIE, bez symnenie, e naj-chesto upotrebjavanata дума v omagjosanija svjat na administracijata. Chuva se oshte ot rano sutrinta: „Beshe li vchera na sybranie?“, „Byrzam za sybranie!“, „Kak mina sybraniето?“, „Koga shte imame sybranie?“, „Shte dokladvam za tova na sybraniето...“, „Kakvo, pak li sybranie?“

Vsichki nie tolkova sme sviknali s тази дума, che veche ne zabeljazvame prekaleno chestata j upotreba. Onezi, koito ne znajat ezika ni smjatат SYBRANIE za kljuchova дума na cjalostnija ni obshtestven zhivot. Dokazatelstvo za tova bil i sluchajat s grupa japonski specialisti po elektronika, koito prekarali v ZUBREKS mnogo meseci po dogovor. Poslovichno ljubeznite japonci, estestveno, vednaga, se postarali da nauchат njakolko nashi dumi i s tova da predrazpolozhat nachumerenite domakini. I nauchili!

- Kak ste, sy-bra-ni-e? – dylboko se poklonil shefyt na grupata.

- Imate mnogo hubava strana, sy-bra-ni-e! – pohvalil ni vtori.

- JAshida Micuki, sy-bra-ni-e! – predstavil se tretii.

Zabeljazali, che sutrin u nas se upotrebjava naj-cesto dumata SYBRANIE, japoncite pomislili, che pri vsichki polozhenija tja trjabva da oznachava neshto kato DOBRO UTRO! I ne sgreshili mnogo.

Ponezhe njama sluzhitel, kojto pone edna treta ot zhivota si da ne e prekaral po sybraniya, njama da e zle da razgledame otblizo tipologijata na veche klasicheskite uchastnici vyv vsjako sybranie, v koeto e proniknala plesenta na zadylzhitelniya ritual.

Na vsjako sybranie, pri devetdeset i devet procenta ot sluchaite, izlozhenieto na uchastnicite se zavyrshva s TOVA E! – koeto napomnja na indianskoto „Haug!“ ili latinskoto „Diksi!“. Syshtestvuvat i dva varianta: „Tova e, drugo njama!“ i „Zasega drugo njama, tova e!“ , koito zapazvat pravo da se vzeme oshte vednyzh dumata, za uzhas na prisystvashtite. Zapalenite pokerdzhii pri vsichki polozhenija sa zabeljazali, che „Zasega drugo njama, tova e!“ – napomnja na tjahnoto „Po-natatyk, s vsichki prava...“ Samo deto v tova konferencijadzhijsko izrechenie njama nikakyv hazard.

Naj-chestijat orator ot goljamoto semejstvo diskutirashti za nishto (da go narechem LUNATIK) spada kym onazi grupa neshtastnici, koito nikoga ne uspjavat da namerjat njakogo, kojto da gi izslusha dokraj, dori i sred naj-blizkite si. A toj, kaktio i drugite, ima dylboka potrebnost da byde slushan. Lunatikyt chuvstva, che njakyde dylboko v syshtestvoto mu, napirat kato priliv njakakvi sydbonosni istini: vse udivitelni, zamygleni i neizrakimi mydrosti, koito, razbira se, shteli da spasjat chovechestvoto, samo ako uspee njakak si da gi izkazhe, koeto

za syzhalenie nikoga ne mu se otdava. Sedi na kraja na masata za zasedanija i sys stisnato gyrlo se reshava, da vzeme dumata. Znachi, prekaleno rano sym se nadjaval, che tova sybranie shte mine bez naludnichavija mu monolog! Zabeljazvam, che liceto mu se obliva v purpuren cvjat; razhlabva vyzela na vratovryzkata si i konvulsivno se hvashta za ryba na masata, za da ovladee raztreperanite si ryce – vdiga dva prysta i iska dumata, a vsichki prisystvashti predvaritelno sa obzeti ot panika, predstavjajki si razpokysanata mu paranoichna rech. Otnachalo samo otvarja ustata si kato riba na suho, sledvajki njakakyv samo na nego izvesten vytreshen PLEJBEBK (prisystvashtite vikat: „Po-visoko!“), sled tava se dochuva syskane i nakraja ot nego blikva mynkashtija poroj na mono-spektakyla, kojto ne mozhe da byde nito razbran, nito sprjan ot njakogo, tyj kato onezi, po-zhalostivite, shte mu vikat: „Ostavi choveka, neka zavyrshi!“ Ako se opitat s njakoe podmjatane da go nasochat kym temata, shte otvyrne obiden, che ne bil prekysval drugite, dokato govoreli! A ako njakoj zapochne da se smee, ostanalite shte go obvinjat, che e bezsyrdechen, tyj kato Lunatikyt javno e bolen chovek. Ostava ni da iztyrpim тази podzemna reka ot dumi. Na Lunaticite vinagi im se struva, che te edinstveni sa otkrili syshtnostta na njakoj vazhen problem, kojto izmychva vsichki, i vse se chudjat, che nikoj ne nagrzhdava s rykopljaskane tjahnoto razreshenie.

- Chu li samo kak im natrih mutrite! – pita sys svetnalo lice syseda si sled ednochasovo mygljavo izlozhenie. Shtastliv e, che pod zakrilata na sybranieto naj-setne e nameril slushатели, makar i po prinuda. Izpital e slovesen orgazym. Spokoen e do sledvashtoto sybranie.

ONZI, KOJTO OBOZHAVA DA SLUSHA SVOJA GLAS spada kym semejstvoto na nerealiziralite se basove ili bivshite baritoni, na koito na mladi godini sa im predvizhdali uspeshna

pevcheska kariera. Sled kato ne gi e ogrjala opernata scena, te zapylvat sobstvenata si praznata po sybraniyata s dejstvitelno hubavija si shkoluvan glas, v kojto se vslushvat s ljubov, bez da obryshat vnimanie na sydyrzhanieto na onova, za koeto govoryat.

Interesen e i tipyt na zhlychnija holerichen sluzhitel, kojto zapochva vsjako svoe uchastie v sybranieto vinagi s dramatichnoto izrechenie:

„Az, vsyshtnost, tozi pyt ne misleh da govorya, no vse pak trjabva da kazha njakolko dumi...“

Estestveno, toj ne se zadovoljava s „njakolkoto“ obeshtani dumi, a otnema na slushatelite si celi trideset i pet minuti. Tradicionното izrechenie „Az, vsyshtnost, ne misleh...“ pravi predrazpolagashtoto vpechatlenie vyrhu auditorijata, che oratoryt rjadko ili pochti nikoga ne iska dumata, i shtom veche se e reshil da napravi тази strashna krachka, znachi se e sluchilo neshto izkljuchitelno. Ako ne neshto drugo, to pone tyrpenieto mu se e izcherpalo! Nikoj, estestveno, ne se seshta, che na predishното sybranie na tozi orator beshe dadena dumata po syshtija nachin i che toj se vyzpolzva do dupka ot tova, makar che „ne bil mislel...“

Ne trjabva da se zabravja i hitrijat i opasen orator, kojto zapochva vsjako svoe izlozhenie s neujazvima kombinacija ot laskatelstvo i obvinenie:

„Predvaritelno se izvinjavam pred uvazhaemoto sybranie, che njama da moga da se izrazjavam taka dobre i iziskano kato toku-shto izkazalija se...“

Taka s edin zamah pedshestvenikyt oshte s pyrvoto izrechenie biva prichislen, razbira se, pravilno, kym opitnite oratori, no, kaktto se podrazbira, i kym posredstvenite rabotnici; ot koeto trjabva da se napravi izvod, che tipyt taka narechen NEOPITEN ORATOR shte e tochno obratnijat sluchaj.

Slushatelite tvyrde skoro razbirat, che tipyt Neopiten orator si sluzhi i oshte kak s dumi, syvsem ne po-zle ot Toku-shto izkazalija se.

Tipyt podlizaruko – PLAZMODIJ (na zhargon), pyk izpolzva vseki udoben sluchaj da izrazi lojalnost i da vyzhvati prekomerno prekite si nachalnici, koeto ostavja u auditorijata i u onezi, koito hvali, tjagostno chuvstvo. Stara chinovnicheska pogovorka kazva, che naj-goljam podmazvach e ne onzi, kojto pishe doklad na shefa si, ta posle mu rykopljaska, dokato poslednijat go chete, a onzi, kojto pri tova si vodi dori i belezhki! Vse pak, vseki malyk kancelarski vladetel e obkryzhen vinagi s po njakolko Plazmodija. I vypreki otvrashtenieto, koeto izpitvat kym bezvkusnoto im laskatelstvo, shefoвете gi vlachat podire si prez sluzhbata, dokato ne prekrachat onazi fatalna granica, kogato chuzhdoto vyzhishtenie im stane do takava stepen neobhodimo, che v hvalebstvijata na Plazmodiite ne namirat veche nishto stranno.

Syshtestvuva oshte i ORATOR OT ZASADA, kojto prez vreme na cjaloto sybranie, nezavisimo ot tova za kakvo stava duma, chaka da narezhe sypernika si, shtom vzeme uchastie v razgovora.

Ot drugata strana na masata e i nashijat SHEGADZHIJA – tova e syvremennijat variant na vechnija pridvoren shut, na kogoto po nepisan zakon vsichko mu e pozvoleno i kazanoto ot kogoto nikoj ne vzima na seriozno. Podmjatanijata na Shegadzhijata pomagat za malko razvedrjavane na nategnatite situacii; tova sa malki osvezhavashti pochivki na ryba na nervnata kriza. Shegadzhijata syznatelno e priel da igrae roljata na chinovnicheski komediant; ljubimec e, no ne go uvazhavat i, makar che ne se zabeljazva na pryv pogled, tvyrde hityr i mnogo po-rafiniran e ot drugite sluzhiteli, ta umee tochno da dozira shegite si i nikoga ne gi nasochva natam, nakydeto ne e

neobhodimo. Pri njakakva kritichna situacija, kogato Predsedateljat izgovori sydbonosnoto izrechenie: „Ima li njakoj njakakvi vyprosi?“ – Shegadzhijata obiknoveno pita koga shte se dava zaplata ili kolko e chasyt. Sled takyv typ vypros naprezhenieto rjazko spada, a natrupanoto netyrpenie se prizemjava sred smjah i horata zapochvat da dishat s oblekchenie...

Tipyt DEZERTJOR se razlichava ot ostanalite naj-veche po tova, che postavja nad vsichko svobodnoto si vreme. Obiknoveno zaema mjasto naj-blizo do vratata i pri pyrvoto otivane na Pazitelja na svetite administrativni tajni do klozeta, toj nezabeljazano se izmykva ot sybraniето. Umee da hitruva i porychva falshivi telefonni razgovori, kojto legalno go izmykva ot zadimenata zala.

Trjabva da spomenem oshte i VECHNIJA AVANTADZHIJA, kojto pryv na vsjako sybranie razpitva dali shte se podnasja kafe i eventualno citronada, kakto i redovno SPJASHTIJA – chinovnik, kojto veche se e specializiral da spi s otvoreni ochi, bez glavata mu da pada na masata.

Da, syshtestvuva oshte edin interesen tip: tova obiknoveno e njakoj nedovolen chovek, kojto trudno se syglasjava s idiotizmite na chinovnicheskija zhivot. Toj sedi i se opitva da zapomni vsichki ostanali smahnati tipove, zaklevajki se, che njakoj den shte napishe smeshna kniga za tjah. Obiknoveno ne ja napisva.

Tova sym az.

*

I tyj, lekovernite obiknoveno se nadjavat v nachaloto, che objavenoto sybranie shte trae kratko, kakto e i obeshtano. Po-naivnite dori se obazhdad po telefona u doma si i obeshtavat, che

shte se vyrnat za objad! Sled kato se izvyrshi zadylzhitel'nata uvodna ceremonija, pri kojato Paziteljat na svetite administrativni tajni izpjava chinovnicheskata liturgija s pomosh'tta na Protokolchika, se chete kratyk doklad, kojto nikoj ne mozhe da razkritikuva, da dopylni ili sykrati. Dokladchikyt pita dali njakoj ima njakakvi zabelezhki. Njama. Ima li njakakvi vyprosi? Javno njama. Nepopravimite optimisti pribirat cigarite i zapalkite v dzhobovete si i otdrypvat stolovete ot zelenata masa. No ako edno takova sybranie zavyrshi s тази точка, sigurno zavinagi bi se srinal i razbil na puh i prah celijat administrativen porjadyk, kojto, kaktο e izvestno, e po-silen ot vsjakakva logika.

Dokladchikyt za nishto na sveta njama da pozvoli da pobedi razumyt. Spored drevnite pravila na zasedavane, takova sybranie trjabva da pogylne izvestno kolichestvo vreme i zhertvi; poradi tova onzi, kojto do samoto nachalo na sybraniето se e bojal dali dokladyt mu izobshto shte byde priet, vmesto da blagodari na Boga, che taka dobre e minal, iska sam ot sebe si dumata i sled kato, estestveno, ja poluchava, zapochva bez kakvato i da bilo nuzhda da dopylva izcherpatelnata si razrabotka. Kolkoto poveche se uvlicha v tozi samounishtozhitelen monolog, imasht za cel da zavleche ostanalite v sybraniето (koeto pyk e zastrasheno ot prekaleno byrzo prikljuchvane), vse poveche zabravja koj e avtor na doklada. Zapochva da chete otdelni pasazhi i da izrazjava symnenie v pravil'nata im formulirovka, sam si pravi zabelezhki i syshtevremenno se opravdava za greshki, dopusnati vsledstvie nedostatychnoto vreme, osigureno mu za tozi trud... Golemijat administrativen pajak plete svojata mreza. Naistina, v neja shte se opletat mnogo chinovnicheski nasekomi, no ne e li nein plennik i samijat pajak – centyr na sobstvenata nishka? Sybraniето ne mozhe da byde zakrito predi da mu se prinese

seriozna zhertva ot vreme. To trjabva da byde oglozvano do kosti.

Sled kato, govorejki polovin chas, celenasocheno otkriva njakolko svoi slabi mesta (otkroveno kazano, syvsem malovazhni), dokladchikyt zavyrshva syprovoditelnoto si izkazvane kato naddavane na publichen tyrg: „Struva mi se, che Lichnijat systav iska neshto da kazhe? Hajde, drugari, nedejte sled tova po foajetata! Eto, Delovodstvoto neshto se mryshti... Kakvo shte kazhe za tova Schetovodstvoto? Hajde, drugari, vremeto leti!“

Pryv, estestveno, iska dumata TIPYt, KOJTO VSYSHTNOST TOZI PYT NE MISLEL DA GOVORI, kogoto prichakva ORATORYT OT ZASADA! Izlozhenieto mu pyk ostro e razkritikuvano ot TIPA NEOPITEN ORATOR i, tykmo si mislim, che sybraniето naj-posle e svyrshilo, zabeljazvame kak kryvta nahluva v glavata na LUNATIKA, kojto smytно useshta, che vsichki hora sa bratja i che trjabva da sdobri sprechkalite se kolegi. Ot tozi moment umelo se vyzpolzva DEZERTJORYT, za da izbjaga, sled kato predvaritelno e razhvyrlyal po masata materialy i prazni kutii ot cigari, ta dori i edna izhabena himikalka. Segа veche sa pogydelichkani glasnite struni na ONZI, KOJTO OBOZHAVA DA SLUSHA SVOJA GLAS, sled kogoto SHEGADZHIJATA shte predlozhi vmesto kafe da se podnese suha hrana za vsichki, tyj kato e veche kysno. (Smjah). Tipyт PLAZMODIJ pyk prikanva Shegadzhijata da byde p-seriozen i otpravja zadyhan panegirik kym Predsedatelja, „kojto se e zhertval v imeto na celija kolektiv i otdelil naj-hubavite dni i meseci ot zhivota si za dejstvitelno izcherpatelnija analiz na dosegashnata rabota...“Razmeknat ot neblagodarnata si sydba, Predsedateljat iska otvod, koeto predizvikva glasuvane na doverie! Nastyrveno zashtitava doklada si, razkritikuvan pyrvo ot samija nego, do posledna kapka mineralna voda! Direktoxyt

na vedomstvoto vzima dumata nakraja. Toj mydro usmirjava schepkalite se i predlaga Predsedateljat da vnese predlozhenite izmeneniya i dopylneniya v doklada si, kojto shte prochete na sledvashtoto sybranie. Kogato se stigne do tova sybranie, Dokladyt shte byde syshtijat samo che oshte vednyzh prepisan na mashina i s nova data. PAZITELJAT NA SVETITE ADMINISTRATIVNI TAJNI sys svetnalo lice objavjava novo sybranie sled dva dni. SPJASHTIJAT naj-setne se sybuzhda. Shtom se vyrne v kyshti, Predsedateljat ruhva vyv fotjojla:

– Tezi sybraniya naistina shte me svyrshat! – kazva na zhena si. – V nikoja strana ne zasedavat, kako u nas!

*

Nosht e. Izlizame ot sgradata na ZUKID na absolutno pustija ploshtad, okolo kojto obikalja prazen prizrachen tramvaj. Razotivame se poluskarani, otvrateni, izgoreni ot zharta na nenuzhni prepirni i cigari. Sluchva se taka, che sled tezi kysni sybraniya ili po vreme na njakoj goljam protesten miting, a i kogato vednyzh godishno ni povedat dobrovolno da davame kryv, izlizame vsichki zaedno na ulicata po njakoe za nas neobichajno vreme. Togava vizhdam, che vsyshtnost njakoi vlijatelni hora ot ZUKID, koito sreshtam dva-tri pyti godishno, sa niski, drebni na ryst. Izobshto ne gi vizhdah otdeleni ot prostornite im kabineti, ot telefonite, diktofonite, mramornite mastilnici bez mastilo, ot mestata nachelo na dylgata zasedatelna masa... Na ulicata sjakash se prepyvat sami v sebe si, otkysnati ot atributite na malkata si vlast, izgubeni sred drugite chinovnici, bezzashtitni, krivokraki, sivi dzhudzheta. Zabeljazvam syshto, che njakoi hubavi sluzhitelki, ot chijato privlekatelnost bjah pochti pokor`en, imat niski, otpusnati zadnici, kokoshi gyrdi, djustaban, celulitni kraka... Vechnijat kancelarski sumrak i

lipsata na razstojanie, svobodno prostranstvo i svetlina e skrival tehnite nedostatyci. Drugi pyk imat smeshna pohodka, sjakash se plashat ot prostora; privezhdat se, tytrjat se pokraj stenite, vniimatelno presichat ulicata, bojzljivo protjagajki i pribirajki krak pri vsjaka krachka. Tova beshe naj-ochevidno prez onazi ZADYLZHITELNA SYBOTA, kogato ni zavedoha v Sportnija centyr da se razdvizhim. Nakaraha ni da se syblechem. Gospodi! Tam, vyrhu trevata, prilichahme na oslepeli kancelarski bubolechki; hora-stai, hora-fotjojli, hora-pisheshti mashini i hora-kartonetki, udobno zhiveli v tymnina i vlaga pod tuhla, kojato sluchajno e povdignal njakakyv Gyliiver.

Drug pyt ZUKID se zaljulja iz osnovi. Zemetresenie! Otvorenite shkafove, chiito vrati se prevyrnaha v trakashti krila na dyrveni ptici, zapochnaha da bylvat hartii i papki. Preblednjahme. Mig po-kysno tichah panicheski nadolu po stylbishteto, oglushen ot tropota na hiljadi kraka. Njakoj kreshteshe v zasednalija asansjor. Izvednyzh se zalichiha vsichki razliki mezhdu nas! Drevnijat strah ot smyrnt pod ruinite unishtozhi samo za dve minuti dylgogodishnata sluzhebna jerarhija. Shefovete na uchrezhdenieto, izvestni s gordata si i izpravena stojka i umerena pohodka, preskachaha tromavite sluzhitelji i nemoshtnite jubiljari, machkajki gi bezogledno. Vseki ot nas preskachashe po njakolko stypala, mylcheshkata, stisnal cheljusti, probivajki si pyt s lakti i kolene. Sybrahme se na ploshtada pred nasheto uchrezhdenie-zakrilnik kato podplasheno jato pingvini. Togava vidjah svoite kancelarski bratja i sestri v nova, neochakvana svetlina. Ne smeehme da se poglednem v ochite. Izhvyrleni ot byrlogite si, oslepjahme ot bezmilostnoto slynce na ciganskoto ljato.

I тази вечер, докато един по един изчезваме в тъмнината, чувствам нешто подобно само че веche не прилича на bubolechki, а на pilepi. Kakvo sme svyrshili cjal den? Nishto.

Samo sme govorili, govorili, govorili, govorili, govorili, o, bozhe, govorili sme...

Na sutrinta v zasedatelnata zala shte vljazat otrjad LELKI sys sini prestilki. Tavanyt njama da se vizhda ot sivija oblak dim. Lelkite shte vyzdyhnat, shte raztvorjat prozorcite i shte obyrshat s vlazhni kyrpi dylgata zelena masa. Shte izhvyrlyat zabravenite materiali v koshchetata za smet, shte pochistjat moketa s prahosmukachki, shte izpraznjat pepelnicite... Njama da ostane ni naj-malko pepel. Osven onazi v moeto gyrlo.

*

Mrachnijat oblak na neudovletvorenostta, kojto e nadvisnal nad zhivota mi na pisarushka, trjabva njakyde da se izlee – vse po-chesto izbuhvam zaradi njakoja drebolija!

Vchera namerih na masata izstinala supa; izljah ja v mivkata! Onja den, tochno kogato se vryshtah kapnal ot umora, ot rabota, zheni mi me presreshtna na stylbishtnata ploshtadka i me pomoli da iznesa bokluka, dokato oshte ne sym se razsybljakyl...

- Izlezhavash se cjala sutrin – razvikah j se az, – a na tuj otgore me posreshtash s bokluka sega, kogato dve ne vizhdam ot umora!

- Po-tiho, po-tiho, molja te.... – mycheshe se da me nakara da ne vikam. – Vsichki shte te chujat!

– Neka da chujat! Neka vsichki chujat kak se posreshta myzh v tri i dvajset! – zavikah oshte po-silno. Zapokitih chernata torba nadolu po stylbite, ta gorkata trjabvashe dylgo da sybira razhvyrlyanata smet.

Dnes dyshterja mi ne me ostavi da spja sled objada; natupah gorkoto dete, a posle strashno me griza syvestta – taka i taka, izobshto ne mozhah da zaspja.

Kakvo stava s mene? Kakvo me nakara az, kojto i mravka ne bih smachkal, da bija deca, da chupja chinii, da udrjam glava o stenata, da machkam i kysam vestnici, da ryfam salfetki? Ot kakvo li prokletto seme pokylva jarostta, kojato me zadushava?

Lola kazva, che veche ne mozhela da me poznae. Ima pravo. I az ne moga da se poznaja. No otvrashteniето, s koeto se nabljudavam odstrani, ne mozhe da obuzdae zlobata, obzemashta me nenadejno. Stremglavo letja vse po-nadolu v nedovolstvoto, izpylneno s neponjaten gnjav. Az, kojto bezropotno izpylnjavam vsichko, naredeno mi v kancelarijata, se prevryshtam vse poveche i poveche v istinski domashen despot!

Izdebvam i naj-malkija povod i zapochvam da dyrzha dylgi, iznuritelni rechi. Vslushvam se v glasa si, kojto monotonno izlaga neosporimi fakti. Hiljadi na pryv pogled neznachitelni drebolii (koito zabeljazvam samo az), sglobeni v precizno obvinenie, izrecheno na edin dyh, se okazvat chudovishtni... Ne, tova ne mozhe da e sluchajno: vsichki sa se nagovorili sreshtu men!

- Ne me li sybudi narochno v sybota sutrinta da ida na pazar, sled kato znaesh, che tova mi e absolutno edinstvenijat den, v kojto moga da spja po-dylgo? Ne e li tyj, a? Ne se li svyrshi toplata voda, tochno kogato mi dojde na men redyt da se izkypja? Ne e li tyj, a? Kolko pyti samo sym te molil da mi zashiesh zakachalkata na paltoto, i nishto! Veche me e sram da, go davam na garderob. „Krajno vreme e da se ozhenite, prijatelju, ta da vi ja zashie njakoj!“ – kazva mi garderobieryt. Kak da mu priznaja, che imam shtastliv brak? Kazhi, kak? Pak njakoj mi e izhvyrlil staroto nozhche za brysnene, bez da mi kupi novo. Kak mislite da hodja na rabota? Nebrysnat li? Nikoj v тази kyshta, osven mene, ne zagasva lampata v koridora. Ne e li tyj, a? Nikoj za nishto ne pravi smetka!

Struva mi se, che zhivotyt mi otminava syvsem naprazno. A kakyv samo mozheh da stana! A kyde samo mozheh da otida! Kazhi-rechi celijat svjat mi lezheshe v krakata, a az, zagubenyak, se zavrjah v tozi ednotaen razshiren kafez, v тази dupka bez dyno, kojato neprekysnato se pylni s pari, bez da se zabeljazva neshto; gnija sred mizernata obstanovka v edna ot bezbrojnite kancelarii; zhiveja sred smrad ot izvareno beljo, koeto prez ljatoto syhne na prozoreca, a prez zimata po radiatorite, vechno s dylgove, bez kakvito i da bilo izgledi da se izmykna ot Vzaimospomagatelnata kasa!

Dokato lepkav ot pot se izkachvam, pesha do nashija etazh (asansjoryt veche s meseci ne raboti), v men veche klokochi spravedlivijat gnjav i se razhda pyrvoto izrechenie na njakakvo strashno obvinenie, koeto shte tryshna napravo v liceto na zhena si, shtom otvori vratata. Rechite mi zapochvat priglusheno, za da se izdignat s vse po-dylbokoto mi zatyvane v bezprichinnija gnjav do visotite na oratorskoto majstorstvo. Otkrih v sebe si strashen, opustoshitelen talant. Ulavjam momenta, kogato da napravja psihologicheska pauza, shtom se nalozhi, syumjavam, da imitiram ili da se prosylzja za po-goljama ubeditelnost... Nakraja – pochti kreshtja i trosha vsichko, kakvoto mi popadne pod ryka. Prez tova vreme gorkata mi zhena sedi s ryce v skuta i mylchi. Po-rano se opitvashe da se zashtitava, no otdavna veche se e otkazala ot tova pred neoproverzhimite mi argumenti. Pri tova tja e losh orator. Obiknoveno shte izmynka dve-tri vse edni i syshti dumi... („Az... az... az taka... poveche ne moga!“), sled koeto shte izbuhne v plach. Togava se nahvyrljam sreshtu sylzite, „tova prastaro zhensko oryzhie sreshtu logikata“ – kakto na mjasto se izrazil predi njakolko dena. Pet-shest pyti grabvashe malkata i se vturvashe navyn, kylnejki se nikoga veche da ne se vyrne, no dobre ja poznavam: shte se vyrne tja i oshte kak – kyde shte se dene s deteto? Koj shte ja prieme?

Vednyzh, sled edin strashen skandal, se kachih na obshtata terasa da glytna malko chist vyzduh i ja svarih da sedi, oblegnata na komina i da hlipa.

Bozhe moj, samo kakvo sym napravil! Kak sym mogyl da byda takyv skot! Ta tja edinstvena e bila do mene prez vsichki tezi godini; edinstveno tja mi e pomagala da se izskubna ot nevoljata... Mozhesh li da mi prostish?

- Gad s gad! Gad! – otblyсна me s otvrashtenie.

Ohladen ot vechernija vyzduh i ot vetreca, kojto polyhashe na terasata, byrzo iztreznjah: che az sym bil za ludnicata! Ne sym normalen! Razceluvah i dvete i gi zavedoh na zhito sys smetana na "Sremska". Na malkata kupih i prisposoblenie za pravene na sapuneni mehuri. No znam, oshte na sledvashtija den pak shte me obzeme jarost.

I dejstvitelno, oshte na drugija den zapochvam da j natjakvam, che e prahosnichka, tja, kojato se e otrekla ot vsichko zaradi men; melja j sol zaradi njakakyv pepiten plat za roklja, kupen na sezonna razprodazhba i, vypreki che me e sram, ne moga da ne spomena, che moite podaryci za rozhdenite j dni sa vinagi po-hubavi i po-skypi ot onezi, koito tja mi podarjava. Jarostta mi napira otvytre i me razkysva: veche ne moga da se spra! Vsichki iskat da me izpolzvat! Onova, koeto ne uspjavat da izstiskat ot men predi obed, v kancelarijata, go dovyrshva tja, sobstvenata mi zhena. Zhiv sym se pogrebal, za da ja hranja i oblicham i kak mi se otplashta? S tova li, che me posreshta s torbata bokluk na vratata? Ili s tova, che otivam, v sluzhbata, oblechen kato prosjak, dokato tja se izdokarva po modata? Veche me e sram ot drugite chinovnici ot tova kak otivam na rabota. Pak skandal, otnovo plach i sdborjavane pod komina.

Izpolzvam tozi kratyk mig na zdrav razum, i ja zaklevam zanapred da ne mi vjarva, kogato zapochna da govorja gadosti; tova ne sym az, a njakoj drug – njakoj bolezneno ozloben i

neshtasten, pyk tova, koeto govorja, kazvam j, ne se otnasja do tebe, nito do nashata edinstvena dyshterja; puka se njakakvy prastar chinovnicheski cirej i sym bezpomoshthen da predotvratja kakvoto i da bilo, kato parashutist, kojto predchuvstva priblizhavashtata opasnost, no ne mozhe da predprieme nishto, za da ja izbegne! „Ne mi vjarvaj zanapred, kakvoto i da storja, nezavisimo ot tova kolko sym ubeditelen! – zaricham ja. – Otvytre mi napira edno vseobshto neshtastie, koeto ni hvyrlja v otchajanie, omraza i otchuzhdenie!“

Tja me gleda s ogromnite si sivi ochi, koito, dobre vizhdam, oshte vednyzh mi proshtavat vsichko i, useshtam, vjarva mi.... Trjabva da mi vjarva! V edna i syshta spasitelna lodka sme...

Taka njakak si uspjah da predotvratja chinovnicheskata ludost. Shtom sled tova polucha, nov pristyp i zapochna da se gubja v pozhara na jarostta i drebnavostta, Lola samo me gleda i se usmihva. Chaka me da se vyrna pri neja. Skoro i az izbuhvam v zdrav smjah, kojto stopjava vsjakakva netyrpimost. Preodoljahme znachi oshte edna zaplaha i vypreki che bjahme izponaraneni, izljazohme ot bitkata kato pobediteli. No prez kolko li zasadi oshte trjabva da minem? Kakvo li oshte ni chaka?

Sled mnogo godini nauchih, che onezi, koito na rabota se dyrzhat kato istinski tirani – u doma si sa po-tihi ot mushici. V zhivoto vse pak ima njakakvo ravnovesie: nie, koito tyrpim cjal zhivot despotizma na silnite predi obed, sled obed se prevryshtame v syshtinski domashni despoti!

*

Zabeljazvam, che vse poveche gledam televizionnata programa. Pri tova zapochnah i da napylnjavam; prez poslednite njakolko godini naddadoh celi dvajset i osem kila! Poradi tova postojanno sym se odremal. Veche pochti i ne zhiveja – samo dremja... Shtom se vyrna ot rabota v kyshti, objadvam, izpushvam edna cigara i ljagam na kanapeto. Ne spja, ami kak da kazha, sjakash neprekysnato sym v njakakyv polusyn. Misylta mi e, che i kato zaspja, spja njakak si typo, bez synishta, i se sybuzhdam s glavobolie, s gorchivina v ustata. Neobhodim mi e polovin chas, za da se razsynja. Togava trjabva da me izbjagvat: razdraznitelen sym, gotov za skandal ot nishto.... Osven tova, vsichko mi se struva njakak si bezsmisleno. Ako vremeto e osobeno hubavo, kachvam se na terasata nad apartamenta ni i se razhozhdam privecher kato lunatik. Ot svoja pokriv moga da vidja kak drugi razhozhdashti se trasirat obichajnite si marshruti prez gystalaka ot televizionni anteni. No obiknoveno, shtom se sybudja, natiskam, kopcheto na televizora i se vtorachvam v nego, dokato ne zagree i ne se pojavi kartina. Gledam vsichko nared i si imam mnenie za tova. Predi vsichko, preziram. Ponjakoga se jadosvam, chesto zavizhdam na lyskavite hora, chijto zhivot predstavja televizijata. Vecherjame na masa, kojato e postavena taka, che vseki moment mozhe da se sledi sydyrzhanieto na programata i chinijata. Kogato zhena mi i dyshterja mi si legnat, az ostavam pred vkljuchenija televizor – sam, v stajata sys zagaseno osvetlenie i misyl v glavata, gledam trepkashtata kartina bez zvuk, kojto predvaritelno sym namalil, za da ne im prechi, dokato spjat.

Onova, koeto njakoga narichah svoja volja, sega e neshto gnilo, syvsem razmeknato; prosto njamam sila da se nadigna ot fotjojla i da zagasja televizora. I kogato syumeja da storja takova

usilie, rykata mi nereshitelno se odklonjava kym kopcheto, s koeto se smenja programata, za da pogledna za vseki sluchaj da ne bi da ima neshto po-umno po drugija kanal. Obiknoveno ima – vryshtam se poslushno nazad vyv vdlybnatoto pljusheno legovishte i prodylzhavam da zjapam vtrencheno. Taka edno predavane me otvezhda kym drugo, dosusht kato udavnik, nosen ot techenieto prez vodopadite. Njakoi predavanija gledam ej-taka, samo da dochakam onezi, koito idvat sled tjah, a sled tova – chakam treto i taka – chak dokato ne se pojavjat onezi hubavici, koito njakyyde kym polunosht syobshtavat programata za sledvashtija den.

Chuvstvam, che tova ne e zhivotyt, kojto bi trjabvalo da vodja, no me vryzvat njakakvi nevidimi, lepkavi konci; dvizhenijata mi stanaha zabaveni, neprekysnato dyvcha neshto, veche gledam kato prez njakakyv voal, postojanno v polusynno systojanie, izmachkan, sys zapretnati rykavi, zatlystjal, primiren sys sydbata si i syshtevremenno nedovolen ot neja.

Otkrih, che mi e naj-udobno s pizhama. Taka nishto ne ogranicitava tjaloto mi, to se razлива i razpluva, priemajki formata na fotjojla. Chesto povdigam gornishteto na pizhamata i ogolvam korema si. Hvashtam s dve ryce otpusnatata plyt i se ljubuvaj na grozotata i bezpomoshnostta si. Izglezhda, che e kysno da otslabvam. Zaoral sym prekaleno dylboko. Segam samo njakakvo chudo mozhe da me spasi ot pizhamata, kojato s rajetata si napomnja na zatvornichesko obleklo. Otvrashtenieto mi se podhranja s fystyci, kiseli krastavichki, shtrudeli, soleni biskvitki, kartofen chips, carevichni pryhicy, leshnici, bademi, semki, orehi, pukanki, stafidi... Pitam se kakvo li bih si pomislil predi dvajsetina godini, ako, lud i mlad, sluchajno popadneh v тази staja i se videh s razkopchana pizhama, kak se chesha po korema i zjapam svetlija kvadrat (programata otdavna e zavyrshila), razpiljal naokolo si kato majmuna v zoopark

cherupki ot fystyci. Nad тази moja televizionna kletka bi trjabvalo da zakachat tabelka HOMO SAPIENS! Vprochem, kakvo bi se sluchilo s Odisej, ako ne bil naredil da go vyrzhat za machtata, a ushite na grebcite da se zapushat s vosyk, predi da chujat prelystitelnata pesen na sirenite? Syshtoto! Bi mu se sluchilo syshtoto, koeto i na men. Nikoga ne bi nameril svoja pyt! Nikoga njamalo da dojde na sebe si i da se vyrne v Itaka. No primerite ot literaturata vse poveche izblednjavat, gubjat smisyl; lenivijat mi veche muzyk ne pomni mnogo ot poranshnija mi pred-televizionen zhivot... Vsjaka sutrin s izmivaneto na zybite, izmivam, i kartinite, ostanali v pametta ot predi. Vse pak, pravja otchajani usilija i vzimam njakojka kniga, zaklevajki se, che njama da pogledna tazvechernata programa. Sam si postavjam juzdi: njama da sedja v stajata, kydeto e televizoryt, a v kuhnjata, na tvyrđ stol, taka che da izbegna syblaznitelnata toplina na fotjojla, kojato me prispiva. Shte sedja, znachi, na tvyrđo i shte se borja protiv synja, kojto synuvam, s otvoreni ochi – s chetene, s edinstvenoto podrychno sredstvo, pri lipsa na neshto po-dobro. Sled izvestno vreme Lola me vika da vidja njakakyv glupak na ekrana: „Ela, molja ti se, da vidish samo tova!“ Stavam, vlizam v stajata, no tozchas, hipnotiziran ot kartinite, ne moga veche da se vyrna pri knjigata. Ostavam i zjapam vsichko do kraja. Otchajano se mycha da se osvobodja, zashtoto znam, che tova e reshitelnata bitka za spasenie na dushata i tjaloto. Ako ja izgubja, shte stana zhiv trup, edin ot bezbrojnite administrativni hora-brojleri, koito vizhdam vseki den kak izbutvat s myka dnite si kato breme. Njakolko pyti objavjavah izvynredno polozhenie i mobilizirah chastite si za nelegalna syprotiva. Kazvah si, che v tezi otchajani bitki trjabva da vljazat vsichki bez razlika: i deca, i zheni, i stari bojci, vsichki nezheni, neizstinali mesta v men, zovyť na divoto, ako oshte go ima, vsichko, koeto njakoga sym prochel,

poslednata nadezhda, v kojato veche i sam ne vjarvam, vsichko, ama vsichko! Nadigam se s myka ot fotjojla i zagasvam onzi ured za iztezanie. Natiskam, znachi, kopcheto i vsesilnata kartina, kojato s godini me e prispivala, izvednyzh zapochva da se smaljava, smaljava, smaljava i smaljava, stava nishtozhno malka tochka v tymnija kvadrat, a sled tova zavinagi izchezva. V hiljadi osveteni prozorci trepti oshte izvestno vreme syshtata sinkava svetlina, gyrmi signalyt na poslednite novini, sgmoljasvat se vodopadi ot klozetni kazancheta. Struva mi se, che naj-posle sym svoboden! No oshte na drugija den pak popadam v klopka. Samo kolko pyti sym se opitval da izb jagam, da ot slabna, da stana otnovo onova, koeto sym bil – chovek! Izdyrzhal sym den do pladne bez televizija i hrana, sled koeto si navaksvah vsichko za edna vecher. Kysno e da se vryshtam... Kysno da predpriema i izmenja kakvoto i da bilo. Ostavjam se...

*

Za mnogo mislители osnovnijat problem na choveshkija zhivot, ako dobre sym shvanal, e pravoto na samoubijstvo. I az, priznavam, chesto sym si mislel za tozi izhod v sluchaj na krajna neobhodimost i moga da kazha, che vyzmozhnostta da napusna тази планета, na kojato ne sym i iskal da dojda, e oblekchavala mnogo ot tezhkite mi, da ne kazha – na bezizhodica, momenti, kogato okolo men se e zat jagala primkata na kancelarskija zhivot. No v samoubijstvoto ima i neshto, koeto dobre vyzpitanijat chovek, kakyvto sym i az, ne mozhe da ponese, a imenno, che obizhda s banalnostta si... Njamam pred vid proshtalnoto pismo, bez koeto ne mozhe; kakvo izobshto da napishesh v nego i na kogo; kak da objasnish тази своя постыпка? Ne, ne stava vypros za tova! Struva mi se, che njama absoljutno chisto samoubijstvo. Vsichki tezi obesvanija, kogato

vi namirat s izplezen ezik i posinjalo lice, prysnatijat mozyk po kilima, vanite, pylni s kryv ot veni, kuhnite, koito vonjat na otroven gaz ili oshte gorjat, spliskanite tela na trotoara, podutite trupove, koito pluvat po techenieto na rekite... Nozh, gaz, kurshum, ili primka? Kakyv beden izbor! V kojto i da e variant, smyrтта sigurno e boleznena – njama priyatno samoubijstvo. Osven tova, ostava tjaloto. Kakvo shte pravish s nego? Kakyv shok za blizki i rodnini, kolko myki da syberat samoubieca, za da go sglobjat, da go grimirat, oblekat ili vkochanen da go prenesat na legloto! Ne sym egoist, ne moga da ne mislja za trevogite, koito bih syzdal na blizkite si sys sebichnija si akt. Mnogo vreme sym prekarval v razmishlenija za pravoto na samoubijstvo, estestveno, ne poveche ot vsichki ostanali, koito izobshto ne priznavat otkrito, che misljat za smyrt. No shtom vednyzh se zaeh s razreshavane na тази mrachna zagadka, tja ne me napusna chak dokato sobstvenoto mi natezhalo tjalo i negovata ochevidna razruha leka-poleka ne me navedoha na epohalnata misyl za bezbolezneno, diskretno i syvsem bezshumno samounishtozenie, koeto njama da uvredi na nikogo, osven na onzi, kojto go izvyrshva. Tova e samoubijstvo bez golemi zhestove, shum i tragedii, bez patetika, sledovatelno syvsem nezabelezhimo za obiknovenija zritel i prilagano, spokojno moga da kazha, pochti masovo, bez njakoj da se uchudva. Zabeljazah naprimer, che okolo mene se dvizhat mnozhestvo myrtyvci. Ne, ne e igra na dumi: dejstvitelno sa myrtvi, vypreki che hodjat, pijat, jadat, razmnozhavat se, dori ponjakoga sa duhoviti v kompanija... No ugasnalite im ochi i njakakva edva zabelezhima potisnatost, govorjat na onzi, kojto umee da chete licata, che tova sa PRIMIRENI hora, otkazali se ot zhivota v edin moment i syglasili se samo da syshtestvuvat, da bydat statisti, da prozhivjavat, nishto poveche. Estestveno, nikoj ot tjah ne znae, che veche ne e mezhdju zhivite, samo ot

vreme na vreme za takyv chovek kazvat: „Abe, ne e li onja, umrelija?“ Vprochem, da postigna tjahnoto systojanie syznatelno, sys silata ili slabostta na voljata si, vse edno, za men, mozhe da se kazhe, predstavljava syvyrsheno samoubijstvo, bez kakvito i da bilo sledi, koeto e syshto taka trudno izpylnimo, kaktto i syvyrshenoto prestyplenie. Po tozi nachin chovek ne prichinjava na nikogo bolka, umira nezabelezhimo, dylgo, dylgo i syvsem priyatno. Decata mu ne sa presledvani do kraja na zhivota si ot sluchaja „bashta-samoubiec“ (koeto mozhe da byde seriozna sjanka v biografijata na vsekigo), izobshto nishto osobeno ne se sluchva – samo se umira, umira, umira, samo se umira...

Trjabva da spomena oshte i tova, che kato syvsem malko momche sym chel i slushal mnogo za smeli hora, koito izvyrshvali naj-razlichni eksperimenti s telata si i che takyv vid avantjura postojanno me e privlichala. Za syzhalenie proizlizam ot naj-obiknoveno drebnoburzhoazno semejstvo, koeto ne projavjivashe razbirane kym avantjuristichniya mi duh v zarodish. Pokojnata mi majka ne iskashe i da chue da se katerja po skalite ili da se gmurkam po-dylboko ot svoja ryst (kazvashe, che tova ne e dobre za ushite), a shto se kasae do rekord po gladuvane, kakyvto po neizvestni prichini naj-mnogo me interesovashe, tja smjatashe za lichna obida ako otkazheh da priema i vtora chinija ot njakoe jastie, prigotveno ot neja s ljubov. Bashta mi, strog i patriarhalen sluzhitel v zheleznicate, smjatashe, che na edin normalen i pochten grazhdanin ne podobava da si opitva silite v takiva, spored nego, cirkadzhijski zanimanija i che vyv vsichko trjabva da bydesh umeren i da se pridyrzhash kym zlatnata sreda. S techenie na vremeto Lola zapochna da gotvi syshto taka vkusni jastija, kaktto i majka mi, a sled tova nastypi period na otnositelno blagosystojanie, pone shto se otnasja do hranata, taka che ot rekorda mi po gladuvane i

pomen ne ostana, mozhe bi staroto zhelanie da se izjavja v neshto, beshe ostanalo da tlee neugasnalo njakyde pod vsekidnevnite navici? S dve dumi, vmesto da schupja vsichki rekordi po gladuvane, za koeto se gotveh oshte kato momche, reshah da se otdam na prejazhdane! Kym тази misyl me navedoha njakolko prichini. Pырvo, nito edno obshtestvo v sveta ne obicha izgladnelite. Te vinagi sa kato njamo obvinenie. Prekalenata hilavost otkraj vreme se schita za symnitelna – v telata bez gram izlishna plyt kato pravilo obiknoveno se krie skeptichen duh, nedoverie, podozrenie, nakratko – nedovolstvo... Ne naprazno prez cjalata istorija na chovechestvoto debelitate presledvat kljoshtavite!

No shte vi izlyzha, ako tvyrnja, che syznatelno reshah da nadebeleja. Otkyde u men tolkova sila! V jadeneto potyrskih spasenie prosto ot otchajanie, zatypjavane i beznadezhnost, v koito zatynah, obezkurazhen ot malkite, po-tochno kazano, nikakvi perspektivi da postigna neshto znachitelno v zhivota. Prosto se otdadoh na lapaneto kato uteha. Znachi nishto izkljuchitelno ne sym napravil, osven che vdignah ryce ot vsichko, stisnah ochi, i kato istinski samoubiec skochih s glavata nadolu v hranata. Nima ne sa ni karali nasila da jadem oshte kato bebета? Cjalata ni civilizacija zapochva s typhene na pelenachetata!

No da ne protakam, a da vi kazha po-dobre vednaga kak se vpusnah v naj-goljamata si avantjura na svoja skuchen zhivot. Kogato dnes si pomislja za tova (a vse po-rjadko mislja za kakvoto i da bilo, zashtoto misleneto predstavljava izkljuchitelno usilie za men), si spomnjam, che otchajanoto mi nachinanie zapochna prez edin syvsem obiknoven den, po vreme na zakuska. Sutrinta beshe oblachna i, kaktо vseki drug den, trjabvashe da otida v sluzhbata. Poglednah gorkata si zhena, kojato otdavna veche beshe zanemarila vynshnija si vid i se

uchudih: otkyde se vzeh s neja? Izobshto ne pochuvstvah po-
blizka i dyshterja ni, veche porasvalo, syvsem otchuzhdeno
momiche, s koeto rjadko razgovarjah. Cheteshe njakakvo
spisanie za televizija. Ponjakoga se sluchva chovek da vidi
blizkote si v njakakva druga svetlina, sjakash gi vizhda za pryv
pyt v zhivota si, no mislja, che tvyrde rjadko se sluchva v
syshtata svetlina da vidi i sebe si i neochakvano da shvane, che
ot nego se e izparil celijat mu duh, izcheznala e cjalata onazi
energija, po kojato se razlichava chovek ot domashnoto
zhivotno; kogato ustanovi, che cjal e napraven ot kozha, meso,
kosti, cherva, plazma, bybrecci, stomah, beli i cherveni kryvni
telca – che vsyshtnost e svoeobrazna ZHIVA MASHINA, kojato
neprekysnato iska da se naliva s technosti i da se zahrnava s
kalorii, za da prodylzhava da raboti... Ne moga točno da opisha
tova stranno chuvstvo, no shtom me obze, se otprishtih!
Syshtevremenno mi beshe i tyzhno, i smeshno, che nikoj i ne
zabeljaza, che se vpuskam v edno ot naj-smyrtonosnite
prikljuchenija, za koito e izvestno – v avantjura, ot kojato njama
pochti nikakva nadezhda za vryshtane. Njamashe tyrzhestveni
rechi, nito pristanishta, zadrysteni ot platnohodi i lodki,
njamashe nito voenna muzika, nito televizionni kameri; vpusnah
se, bez da se mrydna ot mjastoto si, v tova opasno pytuvane, a
dori mojata bedna Lola ne me celuna po buzata na proshtavane.

Za nachalo izjadoh polovin oshte topyl hljab s toku-shto
prigotveni domashni pryzhki, a sled tova se nahvyrlih na
slanina, salam, smetana i sirene, sled tova pyk gavrytnah
polovin lityr studeno kakao i ometoh polovin burkan sladko ot
slivi. Kogato svyrshih s tova, pochistih onova, koeto beshe
ostanalo pred drugite. Spomnjam si – dyshterja mi me pogledna
nad vestnika i kaza:

- Skiv, tate shte se PUKNE ot jadene!

Izobshto tja i ne podozirashe kolko istina ima v tova. Da, propuka se dylgo ohranjavanijat predpazen bent na vyzdyrzhanieto! Tazi sutrin oshte ne mi beshe syvsem jasno, che v osnovata na moeto otdavane na jadeneto lezhi zhelanieto za samounishtozhenie. Nima tova e chudno? Nima vyv vseki podvig njama syshto i mnogo samoubijstveno?

S izjazhdane na vse po-golemi i po-golemi kolichestva hrana, sjakash postepenno potyvah v njakakvo typo blazhenstvo. Kryvta vse po-trudno stigashe do muzyka mi, angazhirana s hranosmilaneto, koeto skoro me nakara redovno da spja sled obed vse po-dylgo i po-dylgo, dokato ne dojde vremeto (po-tochno BREMETO!), kogato se budeh samo za vecherja i za izvestno vreme dremeh pred vkljuchenija televizor, a sled tova pak zaspivah. Budeh se v tri posred nosht ot glad i jadjah v mraka, osveten samo ot prizrachnata svetlina na otvorenija hladilnik.

Ot den na den se izgubvashe predishnata mi ozlobenost, topeshe se nedovolstvoto pod goreshтината na slanimata, s kojato, sloj sled sloj, obvivah bivshija si gnjav. V nachaloto, estestveno, trjabvashe da upotrebja i malko volja, za da jam, no veche v „pylnata“ faza razshirenite cherva sami zapochnaha da si iskat vse poveche hrana. Oshte neshto: chovek cjal zhivot chaka njakakvo chudo, koeto da go otyrve, tova e nadezhdata, podhranvana ot idvashtite dni; naj-chesto celijat ti zhivot proticha v sladostni ochakvane na neshto, koeto v povecheto sluchai izobshto ne se sbydva. Vprochem, njakoj, kojto namira udovolstvija v osezaemi, delnichni neshta, njakoj pijanica ili chrevougodnik naprimer, osyshtestvjava s vsjaka chasha ili vsjako jastie chudoto, koeto drugite taka bezuspeshno ochakvat i tysrjat. Ochakvaneto na objada me izpylvashe s neizrazimo vylnenie i shtastie, kato che li njakoja krasavica mi e opredelila sreshta. Shtom stana дума за tova: moite sto chetirijset i osem

kilograma, koito natrupah samo za njakolko godina, me osvobodih ot mnogo zadylzhenija – sred tjah i naj-dosadnoto: nikoj ne ochakvashe ot men, che shte se zanimavam s onezi smeshni dvizhenija i che redovno shte izpylnjavam sypruzheskite si zadylzhenija, sled kato vryzkite na obuvkite si ne mozheh da zavyrzha. Noshtta zapochna da prinadlezhi samo na men! I taka, oshte s postavjaneto na chiniite vyrhu masata, kogato chueh harakternoto trakane na vilici i lyzhici ili prashtjashtoto fshshshshshsh-shipene na shnicela, metnat v nazhezhenija tigan, me pobivaha sladostni tryпки pod ezika, po nebceto i vyrhovete na zybite. V syotvetstvie s Pavlov, tochno useshtah vkusa na jadeneto desetina minuti predi pyrvija zalyk da se e plyznel prez hranoprovoda v stomaha. I vizh ti! Oshte shtom zavyrsheh objada, pred mene se pojavjvashe nova cel, otkrivah nov smisyl – vecherjata! Ljagah si v krevata, mislejki s kopnezh za zakuskata i novite utrinni vestnici. Vprochem skoro vestnicite nezabeljazano otpadnaha. Kolkoto poveche zatlystjavah, tolkova po-malko me interesuvaha drugite hora i sydbite im. Prestanah da se interesavam ot politika, izkustvo, za vremeto... Chovek s godini se typche s informacija, chuzhdi chuvstva i opit. E, stiga mi tolkova! Doshlo e vreme ot natrupanija opit da se napravi sintez, za da se zapochne neshto, neshto novo, samo moe i niche drugo! Ne mislja da se obrazovam chak do smyrтта si, kojato veche e zapochnala! Vmesto vsichko ostanalo, sysredotochih se vyrhu syshtnostta: vslushvah se v tjaloto si, pronikvajki vse po-dylboko v samija sebe si, potopen v slanina kato v njakakva meka bronja protiv sveta. Leka-poleka se sboguvah s zhivota, kojto sega dostigashe do men samo pod formata na hrana. Izvestno vreme se zamisljah ej-taka, mezhdru drugoto, otkyde se vzema mesoto, koeto do vchera e hodelo na chetiri kraka, otkyde dokarvat shunkata – ot planinata ili ot ravninata, dali zelenchucite sa pryskani s

pesticidi, dali hljabyt e pechen v chastna furna ili e kupen ot supera, no skoro i tova prestana; na sto i sedemdeset kilograma me interesuvashе predi vsichko kolichestvoto, pochti vse edno mi beshe kakvo jam. Podobno neshto mi se sluchi i s vkusa na jastijata! V nachaloto obryshtah vnimanie na kulinarnite njuansi, dokato ne stignah do syshtnostta, do naj-prostitute selski jastija, bez kakvato i da bilo iztynchenost. Presitenoto mi setivo na vkusa veche ne mozheshe da se vyzbudi ot nikakyv pikanten sos; mozheha da me zadovoljat samo kartofi, bob, zele, bakla, slanina, praz, hljab... Dokato oshte ZHIVEEH, bjah zabeljazal, che pristrastenite pijanici, obladani ot alkohola, izobshto ne se interesuvat ot kachestvoto na vinoto ili rakijata. Starajat se kolkoto se mozhe po-byrzo da izpadnat v bezsyznanie i pijat vsichko nared, koeto im padne pod ryka, meshat bira i konjak, vino i likjori, v systojanie sa da pijat i spirt – samo i samo da stignat kolkoto se mozhe po-byrzo TAM.

Na dadena, obshtestveno dopustima stepen na nadebeljavame, uslovno da ja narechem, taka, po-pylnijat chovek se polzva s njakakvo predimstvo pred ostanalite, po-malko debelite. Koj e vidjal slab direktor na klanica? Koj vjarva na njakoj goljam stopanski deec, ako ne e ohranen, avtoriteten? Mislja, che uspehyt v delovite i literaturnite sredi u nas dostiga svoja vryh na okolo sto i dvajset kilograma; takova beshe po moe vreme idealnoto teglo na naj-vlijatelnite tyrgovci i esteti. Pri tova istorijata ni e pylna s glad i nemotija. Vekovnijat ideal na gladnija narod vse oshte e edrijat, dobre ohranen pop, chiito cherveni buzi sa nashareni ot sinkavi kapiljari. Toj e totem protiv straha ot nasledstven glad. Toj e primer za podrazhanie! Nikoga ne sym imal poveche uspeh v sluzhbata ot onazi godina, kogato varirah mezhdu sto i dvajset i sto i chetirijset kilograma! Koj bi posmjial da me izprati s kurierskata poshta v njakoja druga firma, shtom me videshe kak s dostojnstvo dremja zad svoeto bjuro?

Pri tova stanah problem za asansjorite. Shtom vlezeh v kabinata, tozchas svetvashe chervenata lampichka. No na granicata na sto i shejset kila chovek prestava da byde s dostojnstvo i stava tragicchno smeshen. Kakvo mozheha da pravjat s men? Zapochnaha da me izprashtat na lechenie za smetka na dyrzhavata. Obikolih njakolko sanatoriuma za otslabvane vse v chudesni zhivopisni kurorti i bani. Denem se hraneh na nauchna osnova, po shema, a vecher se izmykvah i obikaljah krychmite okolo garite. Uspjah da vmykna i izvestno kolichestvo kolbasi i gi skrih v tajnik, kojto bjah izdylbal v djusheka. Sanitarkite mi vnasjaha skrishom v sanatoriuma paketi s kjufteta na skara i krenvirshi. Sled kato izobshto ne mozhaha da si objasnjat zashto neprekysnato nadebeljavam, vmesto da otslabvam, lekarite, kaktto obiknoveno, obvinia hormone! Ako ne syshtestvuvaha te i tajnstvenite alergii, kak inache biha opravdali svoite neuspehi? Sladko im se nadsmivah v sebe si, dokato izsledvaha ogromnoto mi razpluto melanholichno tjalo, koeto postepenno pridobivashe formite na bolnichnata staja. Podhlyznah im naukata! Kak da razberat, che stava duma za obiknoveno samoubijstvo? Za mene otdavna veche ne syshtestvuvat delnichnite problemi na srednija chovek. Prevyrnah se v dobrodushno chudovishte i v nauchnata periodika sym izvesten kato FENOMEN! Otdavna veche gledam snizhoditelno i s prevyzhodstvo na onezi neshtastni amatjori-lapachi, koito v najdobrija sluchaj uspjavat da izjadat na bas stotina baklavi ili vol! Diletanti! Na dvesta i petdeset kilograma (ot tjah 180 kila slanina) prestanah da se dvizha. Osvobodih se ot mnogo grizhi i nenuzhni neshta. Tyj kato nikoj ne pravi tolkova shiroko obleklo, po cjal den sym omotan v tynki charshafi, bos, nespynat ot suetata i pridyrganeto kym bezsmisleni modi. Sam. Obsluzhvat me s vnimanie i ljubov. Inache ne bih mogyl i da se pomrydna; stavite mi ne biha izdyrzhalo tazi tezhest. Syrceto mi,

kazvat, e pretovareno, tyj kato organizmyt mi neprekysnato trjabva da proizvezhda nova kryv. Slaninata mi se e infiltrirala v chernija drob i bybrecite. Disham trudno, tyj kato poradi natrupanite maznini, se e namalilo prostranstvoto za grydnija kosh. Prez tova vreme lekarite izsledvaha psihosomatichnite vryzki na byrzoto mi napylnjavane, odkrivaha nedostytychno ljubov v detstvoto, razgadavaha obyrganostta na obshtestvenata struktura... Ne im razkrih istinskata prichina, vse oshte gi ostavjam da se mychat...

Postignah, znachi, naj-nakraja celta si i se osvobodih ot razrushitelnite toksini na vsekidnevniya zhivot. Kolko dalech e sega onova vreme, kogato se mjatah v pajazhinata v tyrsene na izhod! Kolko strasti, myki i naivnost! Kolko nadezhdi! Veche postepenno vsichki sa me zabravili. I v ZUKID, kojto chrez njakakva zapletena tranzakcija sys socialnoto osigurjavane me prehvyrli na izdryzhka na Medicinskija institut, sled kato propadna opityt mu da me teslimi na cirk „Central“. Za men sega se pishe kato za naj-debelija chovek na Balkanite! Snimat me za srednite stranici na vestnicite, tyj kato ne moga da se pobera samo na edna stranica. Zhalko, che vsichko tova ne mi dostavja udovolstvie. Uspehyt izglezhda dojde prekaleno kysno. Za da ne se zadusha v synja, spja sednal na specialno konstruiran krevat, kojto syshtevremenno e i precizen kantar. Samoten sym. Potyvam v syn; spja, spja, svit na kylbo njakyde dylboko v tova chudovishtno tjalo, koeto veche ne e moe, na tozi svjat, kojto veche ne e moj... Prez polusynja mi preminavat veliki obrazci, koito veche dosta sym nadminal po debelina. Idvat da me posetjat misteriozniyat Buda, namazan sys sveshteni mazila; lakomijat Gargantjua, nepopravimijat veseljak Kola Brjonon, Balzak, zagyrnat v shiroka anterija; vechno synenijat Oblomov s halat, po kojto lyshtjat petna ot razljat borsh; stariyat kryshkach, dobrijat vojn timer Shvejck... Vsichki dobrodushni poeti i

lapachi, bohemi, nenasitnici, chrevougodnici, vedri pesimisti, samoubijci! Ne idva edinstveno Majls Darden ot Severna Karolina, naj-tezhkijat chovek na sveta. Verojatno jade s posledni sili, zashtoto se plashi, che skoro shte mu otnema rekorda. Oshte samo trijset i sedem kila i trista i petdeset grama, i sym go stignal!

Pazi se, Darden! Idvam...

(1979)